

**T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI**

**PARÇALANMIŞ VE PARÇALANMAMIŞ AİLEYE SAHİP ERGENLERİN
BAĞLANMA STİLLERİNİN VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARININ BAZI
DEĞİŞKENLERLE İNCELENMESİ**

**Tezi Yazan
ESRA ÇETİNKAYA**

**Danışman: Doç. Dr. Zülâl ERKAN (Mersin Üniversitesi)
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Binnaz KIRAN (Mersin Üniversitesi)
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Mustafa KALE**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN/Haziran, 2022

ONAY**T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ' NE**

201910113 numaralı öğrencimiz olan Esra ÇETİNKAYA tarafından hazırlanan “Parçalanmış ve Parçalanmamış Aileye Sahip Ergenlerin Bağlanma Stillerinin ve Psikolojik Sağlamlıklarının Bazı Değişkenlerle İncelenmesi ” başlıklı bu tez çalışması jürimiz tarafından oybirliği ile Psikoloji Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır)
Üniv. Dışı Asıl Üye- Tez Danışmanı - Jüri Başkanı: Doç. Dr. Zülal ERKAN
(Mersin Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır)
Üniv. İçi – Jüri asıl Üyesi: Doç. Dr. Mustafa KALE

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır)
Üniv. Dışı - Jüri asıl Üyesi: Prof. Dr. Binnaz KIRAN
(Mersin Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır)

10 /06/ 2022
Prof. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Yanımda olamasa da varlığını her zaman hissettiğim, Babam; Ahmet Çetinkaya için.

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

10.06.2022

Esra ÇETİNKAYA

TEŞEKKÜR

Tezi yazarken bana zaman ayıran ve destek olan tez danışmanım; Doç. Dr. Zülâl Erkan'a teşekkür eder ve saygılarımı sunarım.

Tezimi yazarken bana destek olan ve yardımlarını esirgemeyen Mersin Üniversitesi Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Biriminde görev yapan; Doç. Dr. Önder Sünbül'e teşekkür ederim.

Tez sayesinde tanıdığım ve iyi ki tanıdım dediğim, adeta fahri tez danışmanlığı yapan, tezle ilgili kafama takılan her şeyi rahatça sorabildiğim sınıf arkadaşım Duygu Üvey'e teşekkür ederim. İyi ki tanıdım seni.

Aramızda kilometreler olsa da tezle ilgili canım her sıkıldığında rahatlıkla aradığım, benim kahrımı çeken, bana destek olan, moral veren arkadaşım ve meslektaşım Sevim Gürbüz'e teşekkür ederim. İyi ki varsın.

Tezi yazarken birçok öğrencimin de desteğini aldım. Bunlardan birisi Ahmet Efe Güvenç'tir. Neler yapmadı ki bana destek olmak için: Ankara'nın yabancısı olduğum için bana her aşamada yol gösterdi, kütüphaneye kitap almak için gittiğimde yanımdaydı, ölçekleri çoğaltırken yine yanımdaydı, çoğalttıktan sonra onları benim için taşıdı, ölçekleri uygularken okulların yerini yine onun sayesinde buldum. Kısacası bana yardımcı olmak için elinden gelen her şeyi yaptı. Ona teşekkür etmeyi bir borç biliyor ve çok teşekkür ediyorum. İyi ki varsın ve seni iyi ki tanıdım Ahmet.

Tezi yazarken zorlandığım hatta bırakmayı düşündüğüm zamanlar oldu. Bırakmayı düşündüğüm anda yanıma gelerek bana destek olan ve beni bırakmaktan vazgeçiren öğrencilerim: Umut Eken'e, Hasan Semih Sezgin'e, Cihan Tunç'a, Eda Kaleli'ye, Fatmanur Kırık'a, Berat Bilsel'e ve Sümeyra Bacak'a teşekkür ederim. İyi ki varsınız.

Uygulama kısmında da öğrencilerim beni yalnız bırakmadılar. Okullara benimle gelen ve ölçekleri uygularken benden desteklerini esirgemeyen; Hasan Sezgin'e, Berat Bilsel'e, Umut Eken'e ve Cihan Tunç'a teşekkür ediyorum. İyi ki varsınız.

10.06.2022

Esra ÇETİNKAYA

ÖZ

PARÇALANMIŞ VE PARÇALANMAMIŞ AİLEYE SAHİP ERGENLERİN BAĞLANMA STİLLERİNİN VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARININ BAZI DEĞİŞKENLERLE İNCELENMESİ

Esra ÇETİNKAYA

Yüksek Lisans, Psikoloji Ana bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Zülâl Erkan

Haziran 2022, 169 Sayfa

Bu araştırmanın temel amacı parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin bağlanma stillerinin ve psikolojik sağlamlıklarının bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Kastedilen bazı değişkenler; cinsiyet, anne-babanın ayrı yaşama şekli, parçalanma sebebi, birlikte yaşanan kişi, parçalanma yaşı ve ebeveyn hayatta olma durumudur. Araştırma, Ankara İli Mamak ilçesinde halen öğrenim gören lise öğrencilerinden oluşmaktadır. Örneklem yöntemi olarak ise Ulaşılabileni Örneklem Yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği, Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (ÇGPSÖ-12) ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgiler Formu kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 21 programı kullanılarak yapılmıştır. Öğrencilerin bağlanma stilleri puanları alt boyutlar bazında ele alınmıştır. Araştırma verileri normal dağılım göstermediği için araştırmanın alt problemlerine cevap bulabilmek amacıyla Nonparametrik testlerden yararlanılmıştır. Bunlar; Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis H Testi'dir. Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlamlık arasındaki ilişkiyi bulmak için ise Spearman'ın Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda; Parçalanmış ailelerdeki ergenlerin kaygılı-kararsız bağlanma stili puan ortalamaları, parçalanmamış aileye sahip ergenlerden daha yüksek çıkmıştır. Parçalanmış aileye sahip ergenlerin Psikolojik sağlamlık puan ortalamaları, parçalanmamış aileye sahip ergenlerden daha düşük çıkmıştır. Güvenli ve kaçınan bağlanma stili her iki aile yapısında da cinsiyete göre farklılaşmazken, kaygılı-kararsız bağlanma stiline farklılaşmaktadır. Parçalanmamış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlamlık puan ortalamaları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterirken parçalanmış aileye sahip

ergenlerde psikolojik sağlamlık anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Parçalanmış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri puan ortalamaları ile psikolojik sağlamlık puan ortalamaları ebeveynlerin ayrı yaşama şekline ve parçalanma sebebine göre farklılaşmamaktadır. Birlikte yaşanan kişi, ebeveyn hayatta olma durumu ve parçalanma yaşı değişkenlerine göre bağlanma stillerinde bir farklılaşma olmazken, parçalanma yaşı hariç psikolojik sağlamlık puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Bağlanma stillerinin tüm alt boyutlarıyla psikolojik sağlamlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: parçalanmamış aile, parçalanmış aile, bağlanma stilleri, psikolojik sağlamlık, bazı değişkenler

ABSTRACT**INVESTIGATION OF ATTACHMENT STYLES AND PSYCHOLOGICAL
RESILIENCE OF ADOLESCENTS WITH FRAGMENTED AND
UNFRAGMENTED FAMILIES WITH SOME VARIABLES****ESRA ÇETİNKAYA****Master of Science, Department of Psychology****Thesis Advisor: Assoc. Dr. Zülal Erkan****June 2022, 169 Pages**

The main purpose of this research is to examine whether the attachment styles and psychological resilience of adolescents with a fragmented and unfragmented families differ according to some variables. Some variables that are meant; are gender, the way the parents live separately, the reason for the breakup, the person who lives together, the age of the breakup, and the state of parental survival. The research consists of high school students currently studying in the Mamak district of Ankara Province. As a sampling method, accessible sampling was used. As a data collection tool, Three Dimensional Attachment Styles Scale, The Child and Adolescent Psychological Resilience Scale (ÇGPSÖ-12) and The Personal Information Form prepared by the researcher were used. The analysis of the data was carried out using the SPSS 21 program. Since the research data did not show a normal distribution, Nonparametric tests were used to find answers to the subproblems of the study. These are; Mann-Whitney U test and Kruskal Wallis H test. In order to find the relationship between Attachment Styles and Psychological Decisiveness, Spearman's Rank Differences Correlation Coefficient was used. As a result of the analyses, the anxiety-unstable attachment style score averages of adolescents in fragmented families were higher than those of adolescents with non-fragmented families. The psychological resilience score averages of adolescents with a fragmented family were lower than those of adolescents with an fragmented family. While the safe and avoidant attachment style does not differ according to gender in both family structures, it differs in the anxious-unstable attachment style. The psychological resilience score averages of adolescents with a non-fragmented family show a statistically significant difference according to gender,

while psychological resilience does not differ significantly in adolescents with a fragmented family. Attachment styles of adolescents with a fragmented family score averages and psychological resilience score averages do not differ depending on the way parents live apart and the reason for the fragmentation. While there is no difference in attachment styles according to the variables of cohabitation, parental survival status and age of disintegration, there is a statistically significant difference between the psychological resilience score averages except for the age of disintegration. A statistically significant relationship was found between psychological resilience and all sub-dimensions of attachment styles.

Keywords: unfragmented family, fragmented family, attachment styles, psychological resilience, some variables.

ÖNSÖZ

İnsanlar, gelişimsel açıdan ele alındığında bebeklik ve çocukluktan sonraki basamak ergenlik basamağıdır. Ergenlik dönemi, bireyin 10-13 yaşlarından başlayarak biyolojik, bilişsel, fiziksel ve sosyo-duygusal açıdan değişiklikler yaşadığı ve çocukluktan yetişkinliğe geçtiği gelişimsel dönem olarak tanımlanmaktadır (Santrock, 2017). Tanımda da belirtildiği gibi ergenler bu dönemde birden fazla farklı alanda değişim ve gelişim gösterir. Bu da ergenin sancı çekmesine sebep olur. Hamilelerin doğum sancısı çekmesi gibi ergenler de doğum sancısı çekmekte, doğum sonunda bebeğin dünyaya geldiği gibi ergenler de bu dönem sona erdiğinde bir “Kişi” dünyaya getirmektedirler. Ergenlik döneminde bağlanma davranışı, yeterlilikleri artan ergenlerde daha az gözlemlenir. Bu dönemde ergenler geçmişte kurdukları bağlanma öğrenmelerini daha çok arkadaşlarına yöneltirler (Allen ve Land, 1999 Akt. Karakuş, 2012). Ergen, bu dönemde her ne kadar arkadaş çevresini ailenin önüne geçirse de içten içe ailenin desteğini istemekte ve ona ihtiyaç duymaktadır. Çocuğun aileyle güvenli ve sağlıklı bir bağ kurmasının onun bu dönemi rahat atlatmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Ancak aile bir sebeple parçalanır ve bütünlük bozulursa ergenin bocalaması söz konusu olabilir.

Bağlanma; insanların, kendilerine yakın hissettiği, onlar için değerli olan kişilere geliştirdikleri kuvvetli bağlardır. Bağlanılan kişi, birey için sıcaklık ve güven demektir, aynı zamanda bu kişiler değeri büyük olan ve yeri doldurulmayan kişilerdir. En genel anlamıyla ise, bağlanma; insanların var oluşlarını pekiştiren, kişilerarası ilişkilerde doyum almalarına yardım eden ve hayatın zorluklarına karşı kendilerine güç veren davranıştır. İnsanlar bağlandıkları kişilerden destek alarak birçok ihtiyaçlarını giderebilirler ve birçok sorununu önleme veya çözmeyle ilgili daha başarılı olabilirler. Bağlanma davranışı, bağımlılık haline dönüşmediğinde, karşılıklı ve güvenli olduğunda, kısacası bağlanma davranışı kişiye veya karşısına zarar vermediğinde, önemli ve sağlıklı bir davranış olarak kabul edilir (Çetinkaya, 2014).

Bir olumsuzluk ya da herhangi bir sıkıntı yaşandığında, risk faktörleri ve koruyucu faktörlerin etkileşimi sonucu oluşan süreçte, bireyin hayatındaki değişikliğe uyum gösterme seviyesine psikolojik sağlamlık denir (Özer, 2013). Herhangi bir sebeple ailenin parçalanmasının, kişiyi sıkıntıya sokacağı, onu olumsuz etkileyeceği ve psikolojik sağlamlık düzeyinin de bu durumdan yara alacağı düşünülmektedir.

Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerle ilgili yazın taramasına bakıldığında bağlanma stillerinin ve psikolojik sağlamlığın parçalanma yaşı, ayrı yaşama şekli gibi değişkenler açısından yeterince incelenmediği ve bu konuda boşluk olduğu sonucuna ulaşılmıştır, bu konuda çalışılmasına ihtiyaç duyulduğu gözlemlenmiştir. Bu sebeple de böyle bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

Çalışmamızın parçalanmamış veya parçalanmış aileye sahip olmanın ergen bağlanmasını ve psikolojik sağlamlığını farklılaştırıp farklılaşırmadığı konusuyla ilgili psikoloji literatüründe yapılacak diğer çalışmalara ışık tutacağı ve başka araştırmacılara fikir vereceği düşünülmektedir.

Haziran, 2022

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY	ii
İTHAF	ii
ETİK BEYANI.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZ.....	vi
ABSTRACT	viii
ÖNSÖZ.....	x
İÇİNDEKİLER.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
TABLolar LİSTESİ	xviii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xx
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xxi
EKLER	xxii
1. GİRİŞ.....	1
2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	10
2.1. Ailenin Tanımı.....	10
2.1.1. Aile Çeşitleri.....	11
2.1.2. Ailenin Önemi ve İşlevi.....	13
2.1.3. Ailede Parçalanma ve Parçalanma Şekilleri.....	15
2.1.3.1. Aile İçi Parçalanmanın Çocuklar Üzerindeki Etkisi	18
2.1.3.2. Aile İçi Parçalanmanın Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklar Üzerindeki Etkisi	20
2.1.3.3. Aile İçi Parçalanmanın İlköğretim Dönemindeki Çocuklar Üzerindeki Etkisi.....	20
2.1.3.4. Aile İçi Parçalanmanın Ergenlik Dönemindeki Çocuklar Üzerindeki Etkisi.....	20
2.2. Ergenlik Dönemi.....	21
2.2.1. Ergenin Aile ve Sosyal Çevresi ile İlişkileri	23
2.2.1.1. Ebeveyn-ergen İlişkisi.....	23
2.2.1.2. Kardeş-ergen İlişkisi	24

2.2.1.3. Ergenlik Döneminde Arkadaş İlişkileri	24
2.2.1.4. Ergenlik Döneminde Romantik İlişkiler	25
2.3. Bağlanma Kuramsal Çerçeve	26
2.3.1. Bowlby ve Bağlanma Kuramı	26
2.3.2. Bağlanmanın Aşamaları	27
2.3.3. İçsel Çalışan Modeller (İnternal Working Models).....	29
2.3.4. Ainsworth ve Bağlanma	30
2.3.4.1. Yabancı Ortam Çalışmaları	30
2.3.5. Dörtlü Bağlanma Modeli	31
2.3.6. Yaşam Dönemlerine Göre Bağlanma	31
2.3.6.1. Çocukluk Döneminde Bağlanma	31
2.3.6.2. Ergenlikte Bağlanma	33
2.3.6.3. Yetişkinlikte Bağlanma	34
2.4. Psikolojik Sağlamlık Kuramsal Çerçeve	35
2.4.1. Psikolojik Sağlamlığın Tanımı	36
2.4.2. Psikolojik Sağlamlıkla İlgili Faktörler	38
2.4.2.1. Risk Faktörleri.....	38
2.4.2.2. Koruyucu Faktörler	40
2.4.2.3. Olumlu Sonuçlar	41
2.4.3. Psikolojik Olarak Sağlam Olan Bireylerin Özellikleri	42
2.5. İlgili Araştırmalar	43
3. YÖNTEM	54
3.1. Araştırmanın Modeli.....	54
3.2. Araştırmanın Yapılışı.....	54
3.3. Çalışma Grubu	55
3.3.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Tablo ve Grafik	55
3.3.2. Yaş Değişkenine İlişkin Tablo ve Grafik	56
3.3.3. Ebeveynlerin Hayatta Olma Durumuna İlişkin Tablo ve Grafik.....	57
3.3.4. Ebeveyn Birliktelik Durumuna İlişkin Tablo ve Grafik.....	58
3.3.5. Ebeveyn Ayrı Yaşama Şekline İlişkin Dağılım.....	59
3.3.6. Ailenin Parçalanma Sebebine İlişkin Dağılım.....	60
3.3.7. Ebeveynlerin Boşanmadıkları Halde Ayrı Yaşama Sebeplerine İlişkin Dağılım	60
3.3.8. Parçalanma Yaşına İlişkin Dağılım	61

3.3.9. Ergenlerin Birlikte Yaşadıkları Kişiyeye İlişkin Dağılım	62
3.4. Veri Toplama Araçları	62
3.4.1. Kişisel Bilgiler Formu	62
3.4.2. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği	63
3.4.3. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği(ÇGPSÖ-12).....	63
3.5. Verilerin Analizi	64
4. BULGULAR	67
4.1. Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır? Alt problemine ilişkin bulgular:.....	67
4.2. Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır? Alt problemine ilişkin bulgular.....	68
4.3. Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:	68
4.4. Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:	70
4.5. Parçalanmış aileye sahip ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları anne-babanın ayrı yaşama şekline göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:.....	71
4.6. Parçalanmış aileye sahip ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları anne-babanın ayrı yaşama şekline göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:	72
4.7. Parçalanmış aileye sahip ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları ailelerin parçalanma sebeplerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:.....	72
4.8. Parçalanmış aileye sahip ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları ailelerin parçalanma sebeplerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:	73
4.9. Ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları birlikte yaşanan kişilere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:.....	74

4.10. Ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları birlikte yaşanan kişilere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular	76
4.11. Ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları, parçalanma yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:	77
4.12. Ergenlerin Psikolojik sağlık puan ortalamaları, parçalanma yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:.....	78
4.13. Ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları, ebeveyn hayatta olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:.....	79
4.14. Ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları, ebeveyn hayatta olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:.....	80
4.15. Bağlanma stilleri ve psikolojik sağlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır? Alt problemine ilişkin bulgular:	80
5. TARTIŞMA VE YORUM	82
5.1. Aile Yapısına göre Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Puan Ortalamalarının Sonuçlarının Değerlendirilmesi	82
5.2. Cinsiyete göre Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Puan Ortalamalarının Sonuçlarının Değerlendirilmesi	86
5.3. Ayrı Yaşama Şekline göre Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Puan Ortalamalarının Sonuçlarının Değerlendirilmesi	92
5.4. Parçalanma Sebebine göre Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Puan Ortalamalarının Sonuçlarının Değerlendirilmesi	93
5.5. Birlikte Yaşanılan Kişiye göre Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Puan Ortalamalarının Sonuçlarının Değerlendirilmesi	94
5.6. Parçalanma Yaşına göre Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Puan Ortalamalarının Sonuçlarının Değerlendirilmesi.	96
5.7. Ebeveyn Hayatta Olma Durumuna göre Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Puan Ortalamalarının Sonuçlarının Değerlendirilmesi	99
5.8. Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	102
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	106

6.1. Sonuç	106
6.2. Öneriler	107
KAYNAKÇA	108
EKLER	136

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt	: Aktaran
Ark.	: Arkadaşları
ÇGPSÖ(12)	: Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
Ed.	: Editör
GBS	: Güvenli Bağlanma Stili
KBS	: Kaçınan Bağlanma Stili
KKBS	: Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili
SPSS	: (Statistic Packets For Social Sciences) Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi.
Vb.	: ve benzerleri
Vd.	: ve diğerleri

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.	<i>Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin Frekans Dağılımı.....</i>	<i>55</i>
Tablo 2.	<i>Öğrencilerin Yaşlarına İlişkin Frekans Dağılımı.....</i>	<i>56</i>
Tablo 3.	<i>Öğrencilerin Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı.....</i>	<i>57</i>
Tablo 4.	<i>Öğrencilerin Ebeveyn Birliktelik Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımları.....</i>	<i>58</i>
Tablo 5.	<i>Öğrencilerin Anne ve Babalarının Ayrı Yaşama Şekillerine İlişkin Frekans Dağılımı.....</i>	<i>59</i>
Tablo 6.	<i>Ailenin Parçalanma Sebebine İlişkin Frekans Dağılımı.....</i>	<i>60</i>
Tablo 7.	<i>Anne ve Babanın Boşanmadıkları Halde Ayrı Yaşama Nedenine İlişkin Frekans Dağılımı.....</i>	<i>60</i>
Tablo 8.	<i>Anne ve Babanın Vefat Ettiği ya da Ayrıldığı Zamandaki Öğrenci Yaşına İlişkin Frekans Dağılımı.....</i>	<i>61</i>
Tablo 9.	<i>Öğrencilerin Birlikte Yaşadıkları Kişiye İlişkin Frekans Dağılımları.....</i>	<i>62</i>
Tablo 10.	<i>Bağlanma Stili Alt Boyutları ve Psikolojik Sağlık Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler.....</i>	<i>64</i>
Tablo 11.	<i>Bağlanma Stili Alt Boyutları ve Psikolojik Sağlık Puanlarının Normallik Testlerine İlişkin Sonuçlar.....</i>	<i>65</i>
Tablo 12.	<i>Bağlanma Stillerinin Gruba Göre Mann Whitney U-Testi Sonucu.....</i>	<i>67</i>
Tablo 13.	<i>Psikolojik Sağlamlılığın Gruba Göre Mann Whitney U-Testi Sonucu.....</i>	<i>68</i>
Tablo 14.	<i>Bağlanma Stilleri Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre U-Testi Sonuçları.....</i>	<i>69</i>
Tablo 15.	<i>Psikolojik Sağlık Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre U-Testi Sonuçları.....</i>	<i>70</i>
Tablo 16.	<i>Bağlanma Stilleri Puanlarının Anne-Babanın Ayrı Yaşama Şekline Göre U-Testi Sonuçları.....</i>	<i>71</i>
Tablo 17.	<i>Psikolojik Sağlık Puanlarının Anne-Babanın Ayrı Yaşama Şekline Göre U-Testi Sonuçları.....</i>	<i>72</i>
Tablo 18.	<i>Bağlanma Stilleri Puanlarının Ailelerin Parçalanma Sebeplerine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....</i>	<i>73</i>
Tablo 19.	<i>Psikolojik Sağlık Puanlarının Ailelerin Parçalanma Sebeplerine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....</i>	<i>74</i>

Tablo 20. <i>Bağlanma Stilleri Puanlarının Birlikte Yaşanılan Kişilere Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....</i>	75
Tablo 21. <i>Psikolojik Sağlık Puanlarının Birlikte Yaşanılan Kişilere Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....</i>	76
Tablo 22. <i>Ergenlerin Bağlanma Stilleri Puanlarının Parçalanma Yaşına Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçlar.....</i>	77
Tablo 23. <i>Ergenlerin Psikolojik Sağlık Puanlarının Parçalanma Yaşına Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....</i>	78
Tablo 24. <i>Ergenlerin Bağlanma Stilleri Puanlarının Ebeveyn Hayatta Olma Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....</i>	79
Tablo 25. <i>Ergenlerin Psikolojik Sağlık Puanlarının Ebeveyn Hayatta Olma Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....</i>	80
Tablo 26. <i>Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkiye Ait Sonuçlar.....</i>	81

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. <i>Bağlanmanın tamamlayıcı yönleri</i>	3
--	---

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. <i>Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin Dağılım Grafiği</i>	56
Grafik 2. <i>Öğrencilerin Yaşlarına İlişkin Grafik</i>	57
Grafik 3. <i>Ebeveynlerin Hayatta Olma Durumuna İlişkin Grafik</i>	58
Grafik 4. <i>Ebeveynlerin Birliktelik Durumu</i>	59

EKLER LİSTESİ

Ek A. Etik Kurul Onay Belgesi.....	136
Ek B. Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	139
Ek C. Kişisel Bilgi Formu	139
Ek D. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği.....	141
Ek E. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği(ÇGPSÖ-12).....	142
Ek F. Ölçek İzinleri (Ölçeklerin Telif Hakkı Sahiplerinden İzinler Alınmıştır.)	139
Ek G. Çağ Üniversitesi Tez Anket İzin İstek Yazısı	139
Ek H. Çağ Üniversitesi Tez Anket İzin Onay Yazısı	145
Ek I. Çağ Üniversitesi Ankara İl M.E.M. Tez Anket İzin İstek Yazısı.....	146
Ek J. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Tez Anket İzin Onay Yazısı	147

1. GİRİŞ

Aile kavramı, Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlüğü'nde: Evlilik ve kan bağına dayalı; karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerle oluşan toplum içindeki en küçük birlik; soyları aynı olan veya aralarında akrabalık ilişkisi bulunan kimselerin tümü; amaçları aynı olan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü ve temel niteliği aynı olan dil, hayvan veya bitki topluluğu, familya tanımlarına denk gelmektedir (TDK, 2005: 45). En yaygın kullanılan tanım ise: Temeli evlilik ve kan bağı olan; eşler, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerle meydana gelen, toplumdaki en küçük birliktir. Ailenin varlığı, çocuğun ruh sağlığına, benliğine ve benlik saygısına etki etmektedir. Çocuk; kendisini ailenin bir parçası olarak gördüğünde çocukta, değerli olma ve ait olma duygusu önemli ölçüde gelişmektedir (Cüceloğlu, 2002). Ailedeki parçalanma ise, çocuğun ebeveynin kontrolünden ve kültüründen uzaklaşmasına, aile dışı çevre etkenlerinin kontrolüne girmesine sebep olmaktadır (Şentürk, 2006).

Ergenliğin, insanların gelişim dönemleri incelendiğinde en önemli dönemlerden biri olduğu düşünülmektedir (Yavuzer, 2011). Ve bu dönem on bir yaşında başlayıp genç yetişkinlik dönemine kadar süren uzun bir dönemdir. Aynı zamanda bu dönem kişinin çocukluktan çıkıp yetişkinliğe adım attığı bir dönemdir. Bu dönemde kişi birden fazla alanda mücadele etmektedir, bir taraftan bedeninde yaşadığı hızlı ve ani değişimlere uyum sağlamaya çalışırken, bir yandan da duygusal ve sosyal alanda mücadeleler vermekte ve çeşitli baskılara maruz kalmaktadır (Çetinkaya, 2014). Ergenliğin rahat atlatılması, çocukluk dönemiyle bağlantılıdır. Çocukluk döneminde, ebeveynlerle ve akranlarla kurulan ilişkinin özellikleri, ergenlik dönemine önemli oranda etki etmektedir (Damarlı, 2006).

Bowlby; yeni doğan bebeklerin ve çocukların, bakıcıları ile ilişki kurma ihtiyaçlarının olduğunu söylemektedir. Bağlanma ilişkisinde anne, anahtar konumundadır. Annenin kendi anne-babası ile sevgiye dayalı bağlar kurması kendi kuracağı aileyi de olumlu etkileyecektir (Biller 1993, Donley 1993, Habip 1996, Ruble ve ark. 1990, Soysal 1999, Zeanah ve ark. 1993, Zeanah ve ark. 1997). Bakıcı ne kadar duyarlı olursa kurulan bağ da o kadar kuvvetlenir (Denham 1993, Rijt-Plooij ve Plooij 1993, Isabella 1993). Çocuk sosyalleşirken, özgüven sağlarken ve duygusal açıdan gelişirken babaya çok ihtiyaç duymaktadır (Yavuzer, 2005). Babası olan ve olmayan erkek çocuklar kıyaslandığında, babasız çocukların diğerlerine göre sosyal ilişkilerde ve akran ilişkilerinde daha zayıf oldukları, davranışlarının daha bağımlı olduğu, ahlaki

roller ve cinsiyet rollerinde gerilemeler yaşadıkları gözlemlenmiştir (Özkardeş, 2006). Babayla her gün kurulan temasın kaybedilmesi, çocuklar adına, ayrılığın en kötü yanındır; babanın yokluğunda, çocuklar babalarını ya kahramanlaştırırlar ya da tamamen kötü özellikler yükleyerek reddederler (Pryor ve Rodgers, 2011). Ailenin boşanma sebebiyle parçalanması, çocuğu; anne veya babanın ölümünden daha kötü etkilemekte ve sarsmaktadır; çünkü çocuk, boşanmaya ölüme göre daha uzun bir sürede uyum sağlamaktadır (Özgüven, 2000). Çocuk ebeveynlerinden birisini kaybettiğinde onun geri dönmeyeceğinin farkına varır ve bu durumu kabullenir. Geri getiremeyeceği için kaybedilen kişiyi kabullenmek de zorundadır. Ancak boşanmada durum farklıdır. Çocuk babasının veya annesinin hayatta olduğunu ve onu görebileceğini bilir; ancak göremez. Bu da durumu kabullenmesini zorlaştırır. Ebeveyn ayrılığı sonrası ergen; terk edilmiş hissederek evden uzaklaşabilir, kaybetmiş hissedebilir ya da ebeveynlerine karşı öfke duyabilir, akademik olarak da zorlanabilir (Weyburne, 2000). Boşanmanın gerçekleştiği dönem; ergenler problem çocuk, problem genç haline dönüşebilir ve boşanmanın etkisiyle yanında kalmadığı ebeveynine düşmanlık ve öfke duyguları besleyebilir (Baltaş ve Baltaş, 1997; Walzack ve Burns, 2004). Ailesi boşanma ya da ebeveyn kaybı ile parçalanan çocuklar, kaba kuvvete ve şiddete ailesi parçalanmayan çocuklara göre daha fazla başvurabilirler (Şentürk, 2006).

Bowlby'ye göre bağlanma, kişinin kendisi için önemli olan bir başkasına (bağlanma figürü) karşı geliştirdiği güçlü duygusal bağıdır. Bağlanılan kişiye yakın olmak ve bu yakınlığı korumak bağlanma sisteminin en temel yapı taşıdır. Dünyaya yeni gelen bebek, kendisine bakanlarla yakınlık kurarak hayatta kalma ve gelişme şansını artırır. Yetişkin bağlanma objesi; bebek çevreyi araştırırken, keşfederken tehlike hissettiğinde geri dönebileceği “ sığınılacak bir liman, güvenli bir üs” görevi görür. Bağlanma sistemi incelendiğinde (Şekil 1)'deki gibi bir sistemin olduğu gözlemlenmiştir. Bu sistemle bireyler güvenli, kaçınan ve kaygılı bağlanma stillerini gerçekleştirmiş olurlar.

Şekil 1. Bağlanmanın tamamlayıcı yönleri. Kaynak: Hazan ve Shaver, 1994.

Eğer çocuk erken dönem ilişkilerinde sevgi ve güven görürse, kendisinin de sevmeye değer ve güvenilir olduğunu düşünür bir insan olarak kabul eder. Ancak çocuğun bağlanma ihtiyacı karşılanmazsa, çocuğun kendisiyle ilgili düşüncesi olumsuz olacaktır. Bowlby (1973), “İstenmeyen bir çocuğun sadece anne-babası tarafından değil; hiç kimse tarafından istenmediğine inanacağını, çok sevilen bir çocuğun ise sadece anne-babasının sevgisinden değil, çevresindeki herkesin sevgisinden emin bir şekilde büyüyeceğini söyler” (204-205).

Psikolojik sağlamlık kavramı; Latince “resiliens” kökünden türemiştir ve bir maddenin elastik olması ve aslına kolayca dönebilmesi anlamına gelmektedir (Greene, 2002). The Random House Sözlüğü’ne (1967) göre psikolojik sağlamlık “sıkıştırılınca ya da esnedikten sonra orijinal forma veya pozisyona dönme becerisi”dir. Webster Yeni Yirminci Yüzyıl İngilizce Sözlüğü’ne (1958) göre de “belirli bir sebeple sıkıştıktan sonra eski hale gelme/dönme ve güç, enerji, cesaret kazanma”dır. Amerikan Heritage Sözlüğü’nde (1973) ise “değişim, hastalık ve kötü kaderden hızla kurtularak iyileşme” anlamına gelmektedir. Yukarıdaki tanımlardan hareketle psikolojik sağlamlığa zorlu yaşam koşullarına yenilmeme gücü de diyebiliriz. Psikolojik sağlamlığı yüksek olan bireyler sorunlarla daha rahat baş edebilmekte ve lastiğin elastikliği gibi esneyerek yeniliklere daha kolay uyum sağlayabilmektedir. Ailenin parçalanması ise her insanı etkilediği gibi ergeni de etkilemekte, ergenin psikolojik sağlamlık düzeyinin bu durumdan yara alacağı düşünülmektedir.

Bu düşüncelerden yola çıkılarak bu araştırmada; parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri ve psikolojik sağlımlıkları incelenmiştir. Bunu yaparken de yaş, cinsiyet, parçalanma yaşı, ayrı yaşama sebebi gibi değişkenler de ele alınmıştır.

Araştırmanın Problemi

Bu araştırmanın problem cümlesi: Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri ve psikolojik sağlımlıkları bazı değişkenlere göre (cinsiyet, ayrı yaşama şekli, parçalanma sebebi, birlikte yaşanan kişiler, parçalanma yaşı, anne-babanın hayatta olup olmaması) farklılaşmakta mıdır? Olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı: Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin bağlanma stillerini ve psikolojik sağlımlıklarını bazı değişkenlerle (cinsiyet, ayrı yaşama şekli, parçalanma sebebi, birlikte yaşanan kişiler, parçalanma yaşı, anne-babanın hayatta olup olmaması) incelemektir. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan sorular ve hipotezler aşağıdaki gibidir:

- 1) Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 2) Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 3) Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 4) Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 5) Parçalanmış aileye sahip ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları ayrı yaşama şekline göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 6) Parçalanmış aileye sahip ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları ayrı yaşama şekline göre farklılaşmakta mıdır?
- 7) Parçalanmış aileye sahip ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları parçalanma sebebine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 8) Parçalanmış aileye sahip ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları parçalanma sebebine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

- 9) Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları birlikte yaşanan kişilere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 10) Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları birlikte yaşanan kişilere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 11) Parçalanmış aileye sahip ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları parçalanma yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 12) Parçalanmış aileye sahip ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları parçalanma yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 13) Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları ebeveyn hayatta olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 14) Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları ebeveyn hayatta olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 15) Bağlanma stilleri ve psikolojik sağlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma soruları doğrultusunda elde edilen hipotezler ise şu şekildedir:

H1: Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H2: Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H3: Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri puan ortalamaları arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık vardır.

H4: Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlık puan ortalamaları arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık vardır.

H5: Parçalanmış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri puan ortalamaları arasında ayrı yaşama şekline göre anlamlı bir farklılık vardır.

H6: Parçalanmış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlık puan ortalamaları arasında ayrı yaşama şekline göre anlamlı bir farklılık vardır.

H7: Parçalanmış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri puan ortalamaları arasında parçalanma sebebine göre anlamlı bir farklılık vardır.

H8: Parçalanmış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlık puan ortalamaları arasında parçalanma sebebine göre anlamlı bir farklılık vardır.

H9: Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri puan ortalamaları arasında birlikte yaşanan kişilere göre anlamlı bir farklılık vardır.

H10: Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlık puan ortalamaları arasında birlikte yaşanan kişilere göre anlamlı bir farklılık vardır.

H11: Parçalanmış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri puan ortalamaları arasında parçalanma yaşına göre anlamlı bir farklılık vardır.

H12: Parçalanmış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlık puan ortalamaları arasında parçalanma yaşına göre anlamlı bir farklılık vardır.

H13: Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri puan ortalamaları arasında ebeveyn hayatta olma durumuna göre anlamlı bir farklılık vardır.

H14: Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlık puan ortalamaları arasında ebeveyn hayatta olma durumuna göre anlamlı bir farklılık vardır.

H15: Bağlanma stilleri ve psikolojik sağlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Araştırmanın Sayıtları

Öğrencilerin bu araştırma sürecinde uygulanan ölçme araçlarını içtenlikle ve durumlarını doğru bir şekilde yansıtarak cevapladıkları varsayılmıştır.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

- Yapılan araştırma 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılı birinci döneminde Ankara-Mamak ilçesinden seçilen 4 lisede, eğitime devam etmekte olan 9, 10, 11 ve 12. Sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Ve aynı zamanda araştırma, bu zaman çerçevesi ve öğrenci sayılarıyla sınırlı bir araştırmadır.
- Araştırmanın veri toplama araçları kendi-bildirim yani öz-bildirim yöntemi ile elde edilmiştir. Araştırmada öğrenci hakkında aileden, öğretmenlerden veya okul idaresinden bir bilgi alınmamıştır. Yani araştırma, öğrencilerin vereceği cevaplarla sınırlıdır.

- Araştırmada Bağlanma kavramı “Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği” ’nin ölçtüğü maddelerle sınırlıdır.
- Araştırmada Psikolojik Sağlık düzeyi “ Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği” ‘nin ölçtüğü maddelerle sınırlıdır.
- Araştırmada, öğrencilerden elde edilecek öznel bilgiler Kişisel Bilgiler Formunda yer alan bilgilerle sınırlıdır.

Araştırmanın Önem ve Gerekçesi

İnsan dünyaya gözünü ailede açar, bir ailenin içine doğar ve bizi biz yapan birçok özelliğimizin temeli ailede atılmaktadır. Ailenin herhangi bir sebeple parçalanması bu temele atılan dinamit gibidir ve bizim dağılmamıza sebep olmaktadır. Literatür incelendiğinde parçalanma şekillerinden boşanmayla ilgili araştırma yapıldığı; ancak parçalanma şekillerinin tamamıyla ilgili yeterince çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Yine incelenen çalışmalar sonucunda yaş değişkeniyle ilgili birçok çalışma yapıldığı halde parçalanmanın hangi yaşta olduğu değişkeninin yeterince araştırılmadığı tespit edilmiştir.

Bağlanma ve bağlanma stilleri yurtdışı literatüründe ve ülkemizde çok fazla çalışılan konulardan biridir. Bowlby (1982) ve arkadaşları tarafından araştırılmaya başlanan bağlanma kavramı ile ilgili değerli sonuçlar elde edilmiştir. Sümer ve arkadaşları, bağlanma konusunda önemli ölçekleri uyarlamışlar ve bağlanma ile ilgili olan kavramların çalışılması konusunda kıymetli çalışmalar sunmuşlardır (Koyuncu, 2017). Böyle olduğu halde literatür incelendiğinde bağlanma kavramının genelde açıklayan değişken olarak kullanıldığı, bağlanmayı farklılaştıran değişkenler üzerine yeterli çalışma yapılmadığı görülmüştür. Örneğin; Ceritli ve Bal (2017), lisede eğitim gören öğrencilerin bağlanma stillerinin problemlerle internet kullanımına etkisinin olup olmadığını incelemişlerdir. Konu başlığından da anlaşılacağı üzere bağlanma stili, problemlerle internet kullanımını açıklamak için kullanılmıştır.

Yapılan yazın taraması sonucunda küçük yaşta ailenin parçalanmasına şahit olan çocukların bağlanma stili ve psikolojik sağlamlığının büyük yaşta bu durumu yaşayan birisine göre herhangi bir farklılık yaşayıp yaşamadığının yeterince araştırılmadığı, yine aynı şekilde parçalanma sonucunda ergenin kiminle yaşadığı değişkeninin de yeterince araştırılmadığı tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmalar sonucunda psikolojik sağlamlığı açıklamak için bağlanma stillerinin kullanıldığı ya da bağlanma ve psikolojik sağlamlığa başka değişkenler eklenerek araştırma yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin; Bindal (2018), hazırlamış olduğu tez çalışmasında, ergenlerdeki psikolojik sağlamlığı (resilience), çocukluk çağında yaşadıkları travma ve bağlanma stilleri ile ilişkilendirerek incelemiştir. Buna benzer, psikolojik sağlamlık ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi birden fazla değişkenle inceleyen araştırmaların sayıca fazla olduğu; ancak sadece ikisinin bağımlı değişken olarak araştırıldığı çalışmaların sayıca az olduğu tespit edilmiştir.

Aynı zamanda, bu araştırma Covid-19 Pandemisi sonrası Türkiyede yüz yüze eğitime dönülen ilk dönemde yapılmıştır. Bu yönüyle de çalışmamız önem arz etmektedir.

Sayılan bu sebepler işığında bu araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Tanımlar

Aile: Ailenin birçok tanımı bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi şu şekildedir: Aile, iki yetişkinin yasal ve trel bağlarla kurdukları biyolojik, psikolojik ve sosyolojik işlevleri olan bir kurumdur (zgven, 2000, 2001; şentürk, 2006).

Bağlanma: Genel bir tanım olarak birey için erken çocuklukta yakınlık aramak, güvenli sığınak ve güvenli s olmak üzere üç temel görevi olan ve birey için yaşam kalitesini etkileyen bir sistemdir (Bowlby, 1982).

Bağlanma Stili: Kişinin etrafındaki insanlara bağlanma eğilimi, bağlanma şekli olarak tanımlanabilir.

Covid 19 Pandemisi: Pandemi; bir salgının belirli bir bölgenin de dışına taşarak, büyük bir nüfusu ve hatta bütün bir insanlığı etkilemeye başlamasına denilmektedir (Aslan, 2020; Merriam-Webster, 2020). Dünya Sağlık rgt in lke Ofisi, 31 Aralık 2019 tarihinde, in'in Hubei eyaletinin Wuhan şehrinde, sebebi o an için bilinmeyen zatürre vakaları bildirmiş ve 5 Ocak 2020 tarihinde ise, daha önce insanlarda tespit edilmemiş yeni bir coronavirüs tanımlanmıştır. Başlangıçta 2019-nCoV olarak ifade edilen bu hastalık, daha sonra Covid-19 olarak adlandırılmış ve in'de ortaya çıktıktan sonra, üç ay gibi kısa bir süre içerisinde tüm dünyayı etkisi altına almıştır. 12 Mart 2020 itibariyle Dünya Sağlık rgt tarafından Covid-19 salgını pandemi olarak ilan edilmiştir (Budak ve Korkmaz, 2020). Ülkemizde de 11

Mart 2020 tarihinde ilk vaka görülmüştür. Bunun üzerine okullarda yüz yüze eğitime ara verilerek uzaktan eğitim faaliyetleri sürdürülmeye başlanmıştır.

Parçalanmamış Aile: Ebeveyn ve çocuklarının birlikte yaşadıkları, üyeleri arasında sevgi, saygı, dayanışma ve birbirlerine ait olma duygusu olan aile türüdür (Kuyucu, 1999).

Parçalanmış Aile: Ailenin genel ve normal yapısındaki bir değişimdir. Ailedeki bu değişim, ölüm, anne veya babanın uzun seyahate çıkması, karı-kocanın boşanma olmadan birbirinden ayrı yaşaması veya boşanmaları, çocukların aileden uzağa gitmesi gibi hallerdir (Özgüven, 2001: 306).

Psikolojik Sağlık: Bu kavramın birden çok tanımı bulunmaktadır. Bunlardan birisi ise; zorluklara, zorlanmadan uyum sağlama becerisidir denilebilir (Masten ve Gewirtz, 2006).

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu kısmında tezi oluşturan unsurlarla ilgili kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

İlk olarak Aile kavramı ele alınmıştır. Ailenin tanımı, aile çeşitleri, ailede parçalanma ve parçalanma şekilleri, aile içi parçalanmanın genel olarak çocuklar üzerindeki etkisi, ailenin parçalanmasının okul öncesi dönemdeki çocuklar üzerindeki etkisi, ailenin parçalanmasının ilköğretim dönemindeki çocuklar üzerindeki etkisi ve ailenin parçalanmasının ergenler üzerindeki etkisi konularına yer verilmiştir.

2.1. Ailenin Tanımı

Toplumun devamlılığını sağlayan ve toplumsal sistemin bir alt birimi olan (Özgüven, 2000, 2001; Şentürk, 2006) aile, tarihin en eski kurumu olarak bilinmekte ve görülmektedir (Budak, 1990: 195).

Toplumsal bir boyutu da olan aile, sosyolojinin de ana konularından birisidir. Aile, bir toplumun temel kaygıları ve faaliyetlerini düzenleyen ve toplumsal ihtiyaçlarını (düzen, inanç ve üreme ihtiyaçları gibi) karşılayan tüm yapısal bileşenleri ifade etmektedir (Marshall, 2009: 438). Bu anlayışa göre aile de evlilik de devlet ve hükümet de birer toplumsal kurumdur (Gökçe, 1991a: 211).

Anne, baba ve çocuklardan oluşan aile; çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Fransız sosyolog E. Durkheim, “Aralarında kan bağı olan ya da aynı soydan geldiklerine inanan fertlerin oluşturduğu sosyal varlık” olarak tanımlamaktadır. Bu bakımdan Durkheim, ailenin iki temel vasfının; kan bağı ve hısımlık olduğunu dile getirmektedir (Celkan, 1991: 77). Toplumun en küçük birimi olan aileyi; Nimkoff “Eşler ve çocuklardan veya sadece eşlerden oluşan, az veya çok devamlılık gösteren bir birlik” olarak tanımlarken, Sumner ve Keller “Aile, en az iki neslin bir arada olduğu kan bağına göre birbirlerinden ayrılan, küçük bir sosyal örgüt” (Akt. Gökçe, 1991a: 211) olarak tanımlamaktadır.

Şekli ve fonksiyonu toplumdan topluma değişse bile bütün toplumlarda mevcut olan (Bozkurt, 2012: 259) ve toplumların en küçük ünitesi olarak ortaya çıkan aile (Doğan, 2012: 162), en genel anlamda aile, insan türünün üretildiği, topluma hazırlayan, cinsel ilişkilerin belli bir düzende olduğu, eşlerin kendi arasında ve ebeveynlerin çocuklarla (ailenin biçimine göre başka yakınlar) içten, sıcak, güven verici ilişkiler kurdukları,

içinde yer alınan toplumsal düzene uygun olarak ekonomik faaliyetlerin de olduğu toplumsal kurumdur (Ozankaya, 1994: 357).

2.1.1. Aile Çeşitleri

Toplumda pek çok farklı değişkene bağlı olarak sınıflandırılan aile türleri; sosyal sınıf, kültür, din, yerleşim yeri, yaş, çocuk sayısı, göç gibi birçok unsurdan etkilenebilmektedir (Ertürk Kara, 2014). Aile çeşitleri otorite biçimine göre ataerkil ve anaerkil aile; evlenme biçimlerine göre poligami, monogami ve eşcinsel çiftlerin evliliği ile meydana gelen aile; yerleşim yerine göre köy/kırsal kesim ailesi, kent ailesi, gecekondulu ailesi ve yurtdışında yaşayan aileler olarak sınıflandırılmaktadır.

Günümüzde yalnız yaşama, evli olmadan yaşama, eşcinsel çiftler gibi daha az rastlanan ve eşler arası dayanışma, paylaşım, iletişimi koruyan kurum olarak bilinen aile yapısından farklı yapılar ortaya çıkmıştır. Aile sınıflandırmasında en yaygın kullanılan sınıflandırma şekli ise evde yaşayan kişi sayısına göre yapılan sınıflandırmadır. Buna göre aileler; çekirdek aile, geniş aile, tek ebeveynli aile, çocuksuz aile ve geçiş ailesi olarak ele alınmaktadır (Şentürk, 2008; Güler Yıldız, 2014).

Çekirdek Aile: Anne, baba veya onların evlenmemiş çocukları ya da evlat edindikleri çocuklarından oluşan, tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan aile tipi olarak tanımlanabilir. Ekolojik kurama göre, mikro sistem olarak açıklanan ve bireyin gelişimini doğrudan etkileyen en derin düzey, çekirdek ailedir (Güler Yıldız, 2014; Trawick-Smith, 2013).

Genellikle şehirde yaşayan çekirdek aile en sık rastlanan aile tipidir. Çekirdek aile, uzun bir süredir çocuğun gelişimi için ideal bir ortam olarak kabul edilmektedir.

Çekirdek aileler diğer aile yapılarına göre ekonomik olarak daha iyidirler, aile fertleri sağlık ve psikolojik değerlendirme testlerinde daha yüksek puan alırlar, daha az hasta olurlar. Bununla birlikte, çekirdek aileler tek ebeveynli ailelerin karşı karşıya kaldıkları birçok sorunun da aynısını yaşarlar. Örneğin; her iki ebeveynin de çalıştığı durumda kariyer dengesizliği bir stres kaynağıdır, ebeveynler çocuklarına yetersiz yol gösterme ve ebeveynlik depresyonu gibi durumlardan yakınabilirler (Trawick-Smith, 2013).

Geniş Aile: Geniş aileler özellikle kırsal alanlarda, çekirdek aile ile birlikte aile büyüklerinden veya yakın akrabalarından biri ya da birkaçının yaşadığı ailelerdir

(Barbaroğlu, 2011). Anne, baba ve/veya çocuklar ile büyükanne, büyükbaba, hala, amca gibi akrabalarından oluşan en az iki neslin bir arada yaşadığı kalabalık aile tipi olarak tanımlanmaktadır (Trawick-Smith, 2013; TÜİK, 2006'dan Akt. Güler Yıldız, 2014).

Kalabalık bir nüfusa sahip geniş ailelerde, bireyler arasında sıkı bir dayanışma ve yaşa ya da cinsiyete dayalı bir iş bölümü bulunmaktadır. Geniş ailede çocuk, toplumun kültürünü ve mesleki bilgileri öğrenir. Aile büyüklerinin, çocukların hayata hazırlanmasında ve eğitiminde büyük öneme sahiptir. Birey; ait olduğu aile, akrabalık ve akrabalık çevresinde bulunduğu konuma göre saygınlık kazanmaktadır. Geniş aile içinde, bireysel sorumluluklar daha azdır ve davranış özgürlüğü kısıtlıdır. Aile bilinci, bireysel ihtiyaçların önüne geçmiştir. Bütün fertlerin ihtiyaçları aynı yerden karşılandığı için, bireylerin çalışma güdüsü ve sosyal gelişme çabaları zayıflamaktadır. Bireylerin eğitim, meslek ve sosyal tercihleri aile tarafından belirlenir, ailenin sahip olduğu değerler ve kurallar her şeyin üstündedir (Çakıcı, 2006). Geniş aile çocuğun sosyalleşmesi ve iletişim becerileri açısından avantaj oluştururken çocuğa kurallar koyma ve tutarlı davranma açısından sıkıntılıdır

(Barbaroğlu, 2011).

Tek Ebeveynli Aile: Tek ebeveynli aile tipi, özellikle günümüzün gelişmiş toplumlarında sayıları artan bir aile tipidir. Boşanma ve ölüm yüzünden olabileceği gibi, eşlerden birinin veya her ikisinin de evden uzakta bir yerde çalışması sebebiyle de yaşanabilir. Ya da erkek veya kadının böyle bir tercihte bulunmaları sonucunda sadece anne-çocuk veya sadece baba-çocuktan oluşan aile tipidir. Tek ebeveynli ailede, çocuğun model alacağı anne veya babanın olmayışı dezavantaj oluşturabilmektedir. Daha önce iki kişinin üstlendiği aileyi geçindirme ve sosyal destek görevi, tek bir kişinin omuzlarına binmektedir. Bu durum hem ebeveyni hem de çocukları, çözümü zor sıkıntılarla karşı karşıya bırakmaktadır (Barbaroğlu, 2011; Yaşar, 2013).

Tek kalan ebeveyn, çocuğu ile geçireceği kaliteli zamanı ayarlamalı, ortak ilgi ve paylaşımlar bulmalıdır. Çocuğun babasız veya annesiz olmasından dolayı kendini suçlayarak çocuğun her istediğini yapmaya çalışmamalıdır. Bunun yerine dengeli bir disiplin anlayışı benimsemeli ve çocuk için net davranış sınırları ortaya koymalıdır. Çocuğun duygu ve düşüncelerini paylaşmasına olanak sağlamalıdır (Yaşar, 2013).

Çocuksuz Aile: Çocuksuz aile; çeşitli sebeplerle çocuk sahibi olamayan aile olarak tanımlanmaktadır. Bazı aileler anne babalığın çok zor olduğu gerekçesiyle çocuk sahibi olmama kararı alır, bazıları ise ilerde bir gün çocuklarının olabileceğini daha buna hazır

olmadıklarını düşünürler. Bazı aileler ise istedikleri halde sosyal ya da biyolojik nedenlerle çocuk sahibi olamazlar, bazıları da kariyerlerine konsantre olmayı ya da seyahat etmeyi tercih ettikleri için çocuk yapmazlar (Steel ve Kidd, 2000'den Akt. Güler Yıldız, 2014).

Çocuksuz olan eşlerin sayısı her geçen gün artmaktadır (Trawick-Smith, 2013). Çünkü çocuk yetiştirmek ve onları hayata hazırlamak zaman ve emek harcamayı gerektirmekte, aileye ekonomik yük getirmektedir. Çiftlerin zamanlarının büyük bir kısmını eğitimleri ve kariyerleri için geçirmeleri, bu nedenle zihinsel ve bedensel yorgunluk yaşamaları ebeveynlik konusunu düşünmemelerine sebep olmaktadır (Şentürk, 2008). Bununla birlikte; çocuksuz aileler; çocuk yetiştirme stresi yaşamadan, birbirleri ile daha çok zaman geçirebilir, işlerine ve sosyal yaşamlarına daha fazla zaman ayırabilirler (Özabacı, 2014 ve Erkan, 2013).

Geçiş Ailesi: Geçiş ailesinde, geleneksel toplumdan çağdaş topluma geçiş süreci içinde, eski yaşam tarzı, yeni yaşam tarzı içinde sürdürülmeye çalışılır. Genellikle, iş nedeniyle köyden şehirdeki kenar mahallelere göçen aile türü olarak görülebilir. Hanedeki birey sayısı olarak çekirdek aileyi yansıtırsa da yaşam tarzı olarak geleneksel niteliklerden kopmayan geniş aile özellikleri göstermektedir. Bu yapı içinde kuşaklar arası çatışmalar görülebilir (Güler Yıldız, 2014).

2.1.2. Ailenin Önemi ve İşlevi

Ailenin çocuk üzerindeki etkisi çocuk yapma kararıyla başlayıp çocuk ölene kadar sürmektedir. Hiçbir çocuk yaşamayı kendisi seçemez, doğmak insan iradesi dışında gerçekleşen bir olaydır. Bu sebeple de aile; çocuk yapmaya karar verdiğinde bu sorumluluğu üstlenecek durumda olmalı, çocuk doğduğunda onu en iyi şekilde yetiştirmeye odaklanmalıdır. Çünkü çocuk, dünyaya geldiğinde tamamen savunmasızdır ve dünyaya nasıl ayak uyduracağını bilemez. Bu durumda çocuğu dünyaya alıştırmak da ailenin üzerine düşer. Aile, çocuk için ilk eğitim yuvasıdır. Çocuğun ilk öğrenme yaşantıları aile ortamında gerçekleşir.

Karakuş (2003)'a göre aile; çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesini sağlar, fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılar; Aslan (1996), çocuğun kendini gerçekleştirmesinin ve başarılı olmasının, aile içindeki duygusal ve sosyal ihtiyaçların karşılanmasına bağlı olduğunu söyler. Çağdaş (2002) ise anne, baba ve çocuk arasındaki ilişkinin sağlıklı olmasının, öncelikle anne babanın kendi aralarındaki ilişkinin sağlıklı olmasına bağlı

olduğunu söylemektedir ve çocuğun sağlıklı bir kişilik oluşturmasında, içinde bulunduğu ortama uyum sağlamasında, ebeveyn-çocuk ilişkisinin çok önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Aile, kişiye içinde yaşadığı toplum hakkında bilgi verir. Dünyaya gelen her insan, içinde yaşadığı toplumdaki mevcut bilgiyi öğrenmelidir ve doğuştan gelen bazı dürtülerini kontrol altına alarak, sosyal kuralları ve değer yargılarını dikkate alarak davranış sergilemelidir. Bu anlamda genci yetiştirmek ve üyesi olduğu toplumun bir ferdi haline getirmek dünyanın her yerinde ailenin sorumluluğundadır (Saran, 1991). Freud, toplum tarafından konulan ahlâk kurallarının insan kişiliğine yansıdığını ve bunun da “üst ben”i doğurduğunu söyler. “Üst ben”, toplumu simgeler; insan benliğini zevk ve haz prensibine dayalı çalışmaktan alıkoyar (Akt. Güngör, 1998). Aile; toplumsal hayata girmeye hazırlanan çocuk ve gence, kendileri dışında bir dünya olduğunu ve bu dünyanın kendine ait işleyiş prensibi olduğunu söyler. Bu sayede, çocuk bir taraftan toplumu tanır, diğer taraftan tutum ve davranışlarında kendinin dışındaki dünyanın özelliklerini dikkate alır. Dolayısıyla; aile, çocuğun davranışlarını toplumsal bazı sınırlandırmalarla biçimlendirir (Şentürk, 2006).

Tüm bunlara ek olarak; Nazlı (2003), ailenin yerine getirmesi gereken görevleri şu şekilde sıralamaktadır:

1. Her ailenin, aile bireylerinin kimlik gelişimine yardımcı olması gerekir. Bunlar genelde, aile konularına anlam verme, cinsellik, cinsiyet gibi konular ya da aile üyelerini sosyalleştirmediir.
2. Sınırları düzenleme: Ailenin, aile üyeleriyle dışarısı arasında etkileşim stratejileri kurma, bireylerin özerkliği için fiziksel çevresini yönlendirme gibi dışsal sınırlamaları düzenlemenin yanı sıra, aile bireylerinin özerklik ve bireyselliğini koruma şeklinde, içsel sınırlamaları düzenleme görevleri de vardır.
3. Ailenin Duygusal Atmosferini Yönetme: Aile üyelerine bakıldığı zaman, desteklendiği ve işbirliği içinde bulunduğu duygularını hissettirebilmelidir.
4. Aile Yapısında Meydana Gelen Değişimleri Yönetme: Ailenin, kurum içinde zaman zaman gerçekleşebilecek değişim ve stresli yaşam olayları konusunda dengeyi sağlayıcı bir görevi vardır.

5. Ev halkının devamlılığını sağlama: Aile besin, barınma, eğitim gibi temel ihtiyaçları karşılayarak, ailenin devamlılığını korumakla sorumludur (Nazlı, 2003).

2.1.3. Ailede Parçalanma ve Parçalanma Şekilleri

Ailede parçalanma, ailenin genel ve normal yapısındaki bir değişimdir. Ailedeki bu değişim, ölüm, anne veya babanın uzun seyahate çıkması, karı-kocanın boşanma olmadan birbirinden ayrı yaşaması veya boşanmaları, çocukların aileden uzağa gitmesi gibi hallerdir (Özgüven, 2001: 306). Bu tür durumlar genelde aile üyeleri tarafından istenmez; ancak bazen bu durumu yaşamak kaçınılmaz olmaktadır.

Ölüm Sebebiyle Ailenin Parçalanması: Ölüm, ailenin parçalanmasına neden olan bir dış faktör olarak değerlendirilir. Çünkü ölüm, aile üyelerinin hiçbirinin serbest iradesinde olamayan ve tamamen ilahi bir takdir olarak değerlendirilen bir gerçektir (Şentürk, 2012: 89). Ebeveynlerden birini kaybetme bütün aile üyelerini etkilemekle beraber en çok çocukları etkilemektedir. Çocuğun hayatında önemli rol oynayan “anne” “baba” gibi kişileri kaybetmesi “birincil kayıplar” olarak adlandırılır. Bu kişiler çocuğun temel gereksinimlerini karşılayan, çocuğa sevgi ve güven ortamı oluşturan kişiler oldukları için kaybedildiklerinde açtıkları yara da ağır olmaktadır. Çocuklar kayıp yaşadıklarında genel olarak aşağıdaki duyguları yoğun olarak yaşamaktadırlar:

- *Suçluluk:* Ölen kişiye karşı yapılan, yapılmayan, söylenen ve söylenmeyenlerle ilgili kendini suçlama durumudur. Ölüm, ani bir ölümse yaşanan bu suçluluk duygusu daha da artmaktadır.
- *Kızgınlık:* Çocuklar sevdiği kişinin ölümüne neden olan her şeye; doktora, Allah’a hatta ölen kişiye bile kızabilirler. Çünkü kişinin ölümlerini terk ettiğini düşünmektedirler.
- *Korku:* Ebeveynlerden biri gibi çocuğun kendisi için önem verdiği birini kaybetmesi, çocukta korku ve endişeyi tetikleyerek, çocuğun kaygı, mutsuzluk ya da güvensizlik duygularını yaşamasına sebep olmaktadır.
- *Kaygı:* Çocuklar, sevdikleri birini kaybettiklerinde, kendi hayatlarındaki olası değişimleri ve bunların etkilerini düşünürler. Özellikle annesini kaybeden bir

çocuk; kendi bakımını kimin üstleneceğini, kimin onunla ilgileceğini merak eder.

- *Depresyon:* Çocuklar ölüm sonrası yalnız kalma ve terk edilme duygularını yoğun yaşarlar. Bunun sonucunda da çocukta; iştahsızlık, uykusuzluk, konsantrasyon eksikliği, enerji kaybı gibi depresyon belirtileri görülebilir.

Çocuklardaki bu ve buna benzer duyguların daha yoğun bir şekilde yaşanmasında, kaybedilen kişinin; anne ya da baba ya da her ikisi gibi çocuğun çok sevdiği kişiler olmasının etkisi büyüktür. Çocukluk yıllarında maruz kalınan bu tür acı ve kederin etkisinin o acının yaşandığı zamanla sınırlı olmayıp gelecekte de etkisini devam ettirmesi ve ileriki yıllarda da duygusal ya da davranışsal birtakım rahatsızlıklara neden olması bir gerçektir (Köylü, 2004; Fearnley, 2010).

Ayrılma Sebebiyle Ailenin Parçalanması: Üyelerden birinin geçici veya sürekli hastalığı veya sakatlığı; deprem, sel gibi doğal afetler; ya da yoksulluk, işsizlik, kan davası gibi toplumsal afetler sonucu yapılan zorunlu göçler, ebeveynlerden birinin çalışma veya başka bir sebep yüzünden evden uzun süre ayrı kalması, ailenin parçalanmasına sebep olmaktadır. Yine eşlerin geçimsizlik nedeniyle, boşanma olmaksızın evi terk etmesi de, ayrılık şeklinde ailenin parçalanmasına neden olmaktadır. Oluşum açısından aslında tam anlamıyla bir parçalanma sayılmayan ayrılma, sonuç açısından ailenin fonksiyonlarını yerine getirmesini engeller (Şentürk, 2006).

Boşanma Sebebiyle Ailenin Parçalanması: Boşanma; evlilik bağının kopması, eşlerin fiziksel, duygusal ve hukuki olarak evlilikle ilgili sorumluluklarının bitişidir (Kaya, 2013: 18). Yıldırım (2004)'a göre boşanma, ortak çocukların hakları gözetilmek üzere, hukuk kurallarıyla gerçekleştirilen bir evliliğin yine hukuk kanalıyla sona erdirilmesidir (Akt: Bozdağ, 2019: 20) Boşanma sadece eşler arasında yaşanmaz. Boşanan çoğu çiftin çocuğu olduğu için potansiyel olarak bu durum, çocuğun hayatında birçok değişimin yaşanmasına sebep olur (Öngider, 2013; Amato ve Boyd, 2014). Sosyal ve psikolojik açıdan boşanma; çocuğun gelişiminde önemli bir etkiye sahip olan aileye son veren ve özellikle çocuklar üzerinde hayatları boyunca etkisini hissettiren bir olaydır. Psikolojik, sosyal ve hukuki sonuçları olan boşanma süreci, her bireyde farklı etkilere sahiptir ve özellikle çocuklar için olumsuz izler bırakabilir (Bulut Serin ve Öztürk; 2007; Kim, 2011).

Boşanma konusuna çocukların verdikleri tepkiler; yaş, cinsiyet gibi birçok değişkene göre farklılaşmaktadır. Aşağıda, çocukların boşanmaya gösterdikleri tepkiler ve boşanmanın çocuklar üzerindeki etkilerine kısaca değinilmiştir.

Boşanma; çocuğun ev, okul, aile ortamı, arkadaş vb. yaşantısında birden fazla değişikliğe yol açan ve çocuğun yeniden uyum sağlamasına sebep olan stresli bir süreçtir. Tüm stres ve zorluklarına rağmen boşanmış aile çocuklarının birçoğu uzun sürse de yeniden toparlanır ve boşanmaya uyum sağlar. Boşanmaya geçiş sürecinde çocuğun yaşadığı sorunlar çözülmüş gibi gözükse de zaman içinde çocuğun yaşamına yeni stres faktörlerinin eklenmesi, uyum ve davranış sorunlarına sebep olabilir. Çünkü boşanma sonunda çocuğun sadece anne ya da babayla yaşaması ailenin işlevselliğini bozar ve bu da çocuklarda strese sebep olur (Amato ve Keith, 1991; Arifoğlu vd. 2010; Kim, 2011).

Boşanma ile parçalanmış aile; çocuk ve aile ilişkileri açısından, ölümle ailenin parçalanmasından daha kötüdür. Bunun iki nedeni bulunmaktadır: Birincisi; boşanmanın yarattığı ortama uyum sağlamak için geçen süre, ölüme göre daha uzundur. İkincisi ise; akran grubu içinde çocuğun durumu farklılık gösterir. Bu çocuklar, anneleri ile babalarının ayrı olmaları konusunda ilgili soru sorulduğunda utanırlar. Aynı zamanda ayrı olan anne veya babayla hoş vakit geçirdiklerinde ya da ayrı olunan kişiyle kalmak istediklerinde suçluluk da duymaktadırlar (Bulut, 1983; Amato ve Keith, 1991).

Boşanma ve bu süreçte eşler arasındaki çatışmalar, anne-baba rollerini de etkiler. Bu çatışmalar çocuklar üzerindeki disiplinin etkisini ve tutarlılığını azaltır; bu da çocuklarda antisosyal davranışların artmasına ve davranış kontrolünün azalmasına sebep olur. Ayrıca çatışmalar, anne-babaların çocuklardan uzaklaşmalarına ya da onları reddetmelerine ve buna bir tepki olarak da çocuklarda uyum sorununun artmasına sebep olur. Sonuç olarak bu durum anne-babaların çocuk üzerinde duygusal ve psikolojik kontrol kullanmalarını destekleyerek, çocukta kaygı ya da depresyon gibi içe yönelim türü davranış belirtilerinin görülmesine sebep olabilmektedir (Şirvanlı Özen, 1999; Amato ve Boyd, 2014).

Araştırmanın bu kısmında ailenin parçalanmasının çocuklar üzerinde ne gibi etkilerinin olacağı hem genel olarak hem de yaş gruplarına göre (okulöncesi dönem, ilköğretim, ergenlik) anlatılmıştır.

2.1.3.1. Aile İçi Parçalanmanın Çocuklar Üzerindeki Etkisi

Aile içi parçalanma; doğrudan ya da dolaylı olarak ailelerin çoğunu etkilemektedir. Aile içi her tür parçalanma birçok duygunun yaşanmasına sebep olmaktadır. Kişiler, kayıptan dolayı üzüntü, reddedilmekten dolayı öfke gibi çok yoğun, olumsuz ve yıkıcı duygu yaşayabilir (Ketterman, 1998). Ailenin parçalanması, yetişkinlerde olduğu gibi çocuklarda da birçok duygusal tepkiye yol açmaktadır.

Çocuklar, bu duyguları ilerleyen yıllarda çeşitli aşamalarda yeniden yaşayabilir. İçinde buldukları yaşa göre bazı duygular öne çıkarken bazıları geri planda kalarak, ileriki yaşlarda yoğunluk kazanır (Fisher, 2002; Haavisto, 2004; Akt. Özağı, 2007).

Aile içi özellikle boşanmadan kaynaklanan parçalanmalar sonrası çocukların verdikleri tepkiler 5 aşamada gerçekleşmektedir:

1. Çocukların ayrılığı inkâr etmeleri
2. Anne-babanın ayrılma sebeplerine kızmaları
3. Anne ve babayı birleştirme çabaları
4. Depresyon ve çöküntü
5. Ayrılığı kabullenme (Özgüven, 2001).

Aile içi parçalanma genellikle çocukların güvenlik duygularını tehdit eder, buna ekonomik değişimler ve diğer ebeveyni kaybetme korkusunun eklenmesi güvensizlik hissinin büyümesine sebep olur. Çocuklar anne-babalarının ayrılığından kendilerini suçlayabilir. bazen de aile içinde parçalanma, çocukların kendilerini hazır hissetmedikleri rollerde bulmalarına yol açabilir. Bu; çocukların rol karmaşasına girmelerine, aileden kopmada güçlük yaşamalarına ve suçluluk duygularının gelişmesine sebep olabilir (Ekşi, 1990).

Ketterman'a (1998), göre boşanma, ayrılma ve ölüm nedeniyle ailelerin parçalanması anne, baba ve çocukların yeni ilişkiler içine girmelerine sebep olur. Parçalanma sonucu aileye yeni bir ebeveynin girişi de çocukları çeşitli şekillerde etkiler. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

- ❖ Babanın ya da annenin zamanını ve enerjisini yeni eş üzerinde yoğunlaştırması
- ❖ Çocukların yeni eşle birlikte dışlanma ve reddedilme duyguları yaşamaları
- ❖ Biyolojik anne ya da babaya karşı duyulan suçluluk duygusu

- ❖ Üvey ebeveynin ailenin yaşantısına ve alışkanlıklarına getireceği değişiklikler (Ketterman, 1998).

Çocukların ailenin parçalanması sonucunda sıklıkla aşağıdaki duyguları yaşadıkları görülmüştür:

1. *Korku*: Aile parçalandıktan sonra küçük çocuklar, diğer ebeveynin de kendisini terk etmesi, yiyecek ya da yatacak yer bulamamaktan korkarken, daha büyük yaştakiler terk edilme korkusu yaşarlar.
2. *Üzüntü*: Aile dağıdıktan sonra hissedilen başka bir duygu ise üzüntüdür; çocuklar bu duyguyu farklı şekillerde yansıtır. Yalnız kalmaya çalışmak, normalden az konuşmak, az uyumak, hüznün içeren resimler çizmek, hoşlanılan aktivitelere karşı ilgisizlik bunlardan bazılarıdır. Çocukların bir kısmı yaşadıkları bu duyguyu açıkça ağlayarak, acı çekerek gösterirken, bazıları sessizce ve içine kapanarak gizli bir şekilde yaşayabilir.
3. *Öfke*: Ailenin dağılmasına karşı öfke de hissedilmektedir. Çocuklar, öfkeyi farklı şekillerde gösterebilir. Erkek çocuklar daha çok saldırgan davranışlarla ifade ederken, daha büyük çocuklar öfkelerini boşanmadan sorumlu tuttıkları ebeveyne yöneltirler. Bazı çocuklar ise öfkelerini içine kapanarak, dünyayla iletişimlerini keserek yaşar.
4. *Suçluluk*: Çocuk ailenin parçalanmasına kendisinin sebep olduğunu düşünebilir, ailesine karşı gerektiği gibi davranmadığı için bu durumun yaşandığını düşünebilir.
5. *Yalnızlık*: Parçalanma sonucu ailedeki bir üye eksilir, bu da çocuğun evde bazı işleri onun yerine üstlenmesine ve daha fazla tek başına vakit geçirmesine neden olabileceğinden, yalnızlık duygusu yaratabilir. Küçük çocuklar hayali arkadaşlarıyla bu durumu telafi etmeye çalışır.
6. *Reddetme*: Çocuklar; anne-babalarının artık birbirlerini istemediklerini, bu sebeple kendilerinin de istenmediğini düşünebilir (Benedek ve Brown, 1997; Thomas ve Waddell, 1990; Weyburne, 2000; Wolf, 1998).

2.1.3.2. Aile İçi Parçalanmanın Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklar Üzerindeki

Etkisi

Okul öncesi çağdaki çocuklar anne babalarının ayrılıklarını tam olarak kavrayamazlar. Bu dönemdeki çocukların tepkileri; ailenin olaydan etkilenme oranı, tepkileri ve süreci tanımlamalarına göre değişir. Küçük çocuklar boşanmayla ebeveynlerinden birinin ölmesini bir tutarlar, bazen de çok abartılı bir şekilde saklamaya çalışırlar. Bununla birlikte kendilerini suçlama eğilimleri de vardır. Boşanma sonrası ebeveynleri bir araya getirme görevinin kendilerinde olduğunu düşünebilirler (Özgüven, 2001). Parçalanma sonrası anneye yapışan çocuk, annenin anlık kayboluşlarına panik olarak tepki verir ve öfke nöbetleri yaşayabilir (Thomas ve Waddel, 1990; Yörükoğlu, 2004; Hughes, 1996). Bu dönemdeki erkek çocuklarda baba ölümü cinsel rolün belirlenmesiyle ilgili aksaklıklara sebep olabilmektedir (Nazlı, 2003).

2.1.3.3. Aile İçi Parçalanmanın İlköğretim Dönemindeki Çocuklar Üzerindeki

Etkisi

İlköğretim dönemindeki çocuklarda anne ve baba ile aynı anda birlikte olamadığı için kızgınlık, üzüntü, anne-babayı suçlama, söz dinlememe, içe kapanma, derslerde başarısızlık ve arkadaşlarını kıskanma şeklinde tepkiler görülebilir (Özgüven, 2001).

Dokuz ile on iki yaşları arasındaki bir çocuğun aile içi parçalanmaya ilk tepkisi yaşanan durumla ilgili ebeveynlerden birini suçlamaktır. Çocuklar ebeveynlerden birine ya da her ikisine birden kızgınlık duyguları yaşayabilir (Ekşi, 1990). Bu yaşlarda çocuklar genelde duygularını saklamak isteyebilir, ayrılıkla ilgili konuşmak istemez, aile içi parçalanma onlar için utanç verici bir durum olarak karşımıza çıkar. Çocukların sosyal ilişkilerinde ve akademik performanslarında bozulmalar görülebilmektedir. Kişisel ihtiyaçlarını karşılayan ebeveynle vakit geçirerek, diğer ebeveyni den öç aldıklarını düşünebilirler (Karakuş, 2003).

2.1.3.4. Aile İçi Parçalanmanın Ergenlik Dönemindeki Çocuklar Üzerindeki Etkisi

Ergenlik dönemine özgü baş etmeleri gereken sorunlar varken aile içi parçalanmayla uğraşmak, ergen için sıkıntı verici bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Ergenlerde aileyi suçlama eğilimi görülebilir, olaya karşı aldırılmaz görünseler de karmaşık

duygular yaşayabilirler (Wolf, 1998). Parçalanma, ergenliğe özgü yaşanan problemlerin artmasına ve kriz döneminin oluşmasına neden olabilir.

Aile, dengeli ve tutarlı davranabilirse sorunla baş edebilirler (Benedek ve Brown, 1997).

Ergenlik döneminde genç; terk edilmiş hissederek evden uzaklaşabilir, kaybetmiş hissedebilir veya öfke duyabilir. Okulda derslere odaklanmakta güçlük çekebilir, yorgunluk, bitkinlik yaşayabilir. Ailede güven duyguları telafi edilmezse depresyona girebilir (Weyburne, 2000).

Ergenler ailedeki parçalanma olgusuna daha küçük yaşta çocuklara benzer tepkiler göstermekle birlikte, ek olarak gelecekleri ve kendi olası evlilikleri ile ilgili kaygılar, anksiyete yaşayabilirler (Thomas ve Waddel, 1990; Yörükoğlu, 2004; Hughes, 1996). Baba kaybının kızlar üzerindeki etkisi daha ziyade ergenlikte kendini gösterir. Bu durum; kız çocuklardan bazılarının erkek arkadaşlarıyla ilişkilerinde saldırganlık, bazılarında ise sıkılgan davranışlar olarak kendini göstermektedir (Nazlı, 2003).

Araştırmanın bu kısmında Ergenlik dönemi ve ergenin bağ kurduğu yakın çevresiyle ilgili bilgiler verilmiştir. Aile figürü her dönemde olduğu gibi ergenlik döneminde de önem taşımaktadır. Ergenlerin kardeşleriyle anlaşma şekli ergenin sosyalleşme sürecinde önemli bir faktördür. Ergenin arkadaşlarıyla kurduğu bağlar, arkadaş seçerken dikkat ettiği özellikler, ileride nasıl sosyal bir çevreye sahip olacağıyla ilgili ipuçları vermektedir. Ergenlik döneminde bir diğer önemli etken ise karşı cinse ilginin artmasıyla birlikte kuracağı romantik ilişkilerdir. Bu romantik ilişkiler, ergenin ileride hayatına kimleri alacağıyla ilgili ön bilgiler vermektedir.

Bütün bu nedenlerden dolayı bu kısımda sadece ergenliğin genel geçer özellikleri değil; bağ kurmasında önemli figürler olan aile, kardeş, arkadaşlık ve romantik ilişkileri ayrı ayrı başlıklar halinde anlatılmıştır.

2.2. Ergenlik Dönemi

Ergenlik uzun yıllardır bilimsel çalışmaların konusu olmuştur. Ergenlik kavramını psikolojiye kazandıran bilim adamı Stanley Hall'dır. Bir psikolog olarak Hall'ın başlıca ilgilendiği nokta çocukluk ve ergenlik arası birey gelişimidir. Hall' a göre ergenlik dönemi fırtına ve stres dönemidir ve bireyin tepkileri ve değerlerinin çatışması sonucunda stres yaşanır (Kulaksızoğlu, 1998; Ekşi, 1990). Ergenin yaşadığı bu stres; ergenlikteki ilkel tepkiler ve insani olan değerler arasındaki zıtlıktan doğmaktadır

(Kulaksızoğlu, 1998). Ergenliğin içsel olarak karışıklık ve çatışma dönemi olduğunu da ilk vurgulayan Hall'dir.

Psikoanalitik kuram, erken çocukluk dönemiyle ağırlıklı olarak ilgilendiği için ergenliği ikinci plana atmıştır. Freud'un kızı Anna Freud, bu dönemle ilgili bazı çalışmalar sunmuştur. Anna Freud'un öncüsü olduğu psikanalitik görüşe göre; çocukluk dönemleri ile ilgili bütün geçmiş çatışmalar ergenlik döneminde tekrar canlanır (Ekşi, 1990). Ona göre; ergen içsel çatışmalarıyla baş ederken bir yandan da ebeveynlerden ayrılmaya ve özerkliğini kazanmaya çalışmaktadır. Bu yüzden ergenlik çatışmalarının, kaygı ve stresin bulunduğu bir dönemdir (Varan, 1997).

Sosyolojik kuramlar, normların davranış üzerindeki etkilerine vurgu yapar ve kültürel beklentiler, sosyal ritüeller, etnik köken, toplumsal cinsiyet, sosyal sınıf, grup baskısı veya teknolojik olanaklar ergenliğin anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir der (Adams, 2006; Steinberg, 2007).

Sosyologlar toplumların ergeni nasıl etkilediği üzerinde yoğunlaşırken antropologlar sıklıkla ergenlerin toplumu nasıl etkilediği üzerinde durur. Alice Schlegel ve arkadaşlarına göre ergenliği anlamamanın en doğru yolu sosyal süreçlerin öğrenilip öğrenilmemesidir. Aslında Schlegel ve ark. Yaşamın bu evresini sosyal ergenlik olarak tanımlamaktadır. Sosyal ergenlik boyunca bireyler cinsellik ya da mesleki roller gibi yeni durumlarla nasıl ilgileneceklerini öğrenirlerken asexualite veya aileye itaat etme gibi yaşantıları öğrenmezler. Schlegel ve arkadaşları bu sürece düşünce ve eylemin yeniden organize edilmesi adını vermektedir (Adams, 2006). Ergenlikle ilgili pek çok teoride olduğu gibi bu yeniden organize olma sürecinin altında fiziksel olgunlaşma yer almaktadır. Ancak diğer teorilerden farklı olarak antropolojik bakış açısı; tabulara, seksüel zevke, yakınlığa ve üretkenliğe hazırlanmaya odaklanır. Bireyler; evlilik, mesleki rollerin kazanılması, anne ve babanın rolleri, evlilik öncesi cinsel ilişkiye izin verip vermemeye göre ailenin rolünün farkına varır. Arkadaşlar yeniden organize olma sürecine yardımcı olur (Adams, 2006).

Ergenliği anlamada kimlik önemli bir yere sahiptir ve psikolojiyle bağı olan kimlik, kişinin kendini nasıl anlamlandırdığına odaklanır (Kroger, 1996). Erikson'a göre kimlik, önceki evrelerin özdeşleşme unsurlarının, şimdiki gizli gücün ve yeteneklerin, geleceğe ilişkin dileklerin bütünleşmesidir. Kimlik kazanımı ergenlik döneminin bir özelliğidir. Erikson'a göre kimlik, bireye toplum tarafından verilmez veya ergenlik sonunda da kendiliğinden kazanılmaz. Ergenin kimlik kazanabilmesi için araştırma yapması, içebakış ile kendini değerlendirmesi ve kendini keşfetmeye çalışması gerekir

(Cloutier, 1994). Bütün bu çabalar ergenin kim olduğunu, neler yapmak istediğini, yetenek ve sınırlılıklarını, düşünce ve inançlarını, değer yargılarını belirlemesini ve hedeflerini oluşturmasını sağlar (Tamar, 2005).

Araştırmanın bu kısmında ergenin bağ kurduğu yakın çevresiyle ilişkisine yönelik bilgiler verilmiştir.

2.2.1. Ergenin Aile ve Sosyal Çevresi ile İlişkileri

2.2.1.1. Ebeveyn-ergen İlişkisi

Bebeklikten itibaren ebeveyn-çocuk ilişkisi, çocuğun sosyalleşmesinde oldukça önemli bir etkiye sahipken ergenlikle birlikte bu ilişki değişmeye başlar. Dönem boyunca aile içi ilişkilerde bir dönüşüm yaşanır ve ebeveyn-çocuk arasındaki ast-üst ilişkisi daha eşitlikçi bir ilişkiye evrilir. Aile ilişkilerindeki bu değişimin daha etkili olması; ergenliğin ilk yıllarında, ebeveyn ve ergen arasında yaşanan orta şiddetteki çatışmalara ve bunların sonuçlarına bağlıdır (Siyez, 2009). Yapılan çalışmalar, ebeveynleri ile hiç çatışmayan ve sürekli çatışan ergenlerin daha fazla uyum problemleri yaşadığını ortaya çıkarmıştır. Ebeveyn-ergen arasındaki bu çatışmanın ters “U” şeklinde bir yörünge izlediği, çatışmanın orta ergenlikte zirve noktasına ulaştığı ve ardından azalmaya başladığı kabul edilmektedir. Ebeveyn-ergen arasında yaşanan çatışmaların büyük çoğunluğu ergenin ortamdaki uzaklaşması veya ebeveynlerine boyun eğmeleri ile çözümlenmektedir. Çatışma çözümünde ebeveynler uygun stratejiler kullanırsa, ergenler de uygun stratejileri öğrenebilir (Smetana vd. , 2006).

Ergenlik döneminde ebeveyn-ergen ilişkisinde yaşanan bir diğer değişim ise ergenin ebeveynlerinden beklediği sosyal desteğin ve ebeveynleriyle olan yakınlığının azalmasıdır. Bu noktada ergenin anne ve babasıyla olan ilişkisini ayrı değerlendirmek gerekir. Çünkü ergenler, gün içerisinde anneleriyle daha çok ilişki kurmakta ve özel yaşamları hakkında anneleri ile daha fazla konuşmaktadırlar. Kısaca; anneleri, ergen hakkında daha çok şey bilmektedir. Diğer yandan okul gibi daha az kişisel olan konularda ergenler, her iki ebeveyni ile eşit düzeyde konuşmaktadırlar. Böyle olmasındaki etken ise, annelerin babalara göre daha fazla duygusal destek sağlamalarıdır (Smetana vd. , 2006).

2.2.1.2. Kardeş-ergen İlişkisi

Ergen için kardeşler de ebeveynler kadar önemli bir yere sahiptir. Ve araştırmalara göre ergenliğin ilk yıllarında ebeveynler kadar kardeşlerle de çatışma yaşanmaktadır. Kardeşler arasında çatışma yaşanmasında ebeveynlerin kardeşlere yönelttikleri tutumlar da önemlidir. Ayrıca ekonomik açıdan sıkıntı yaşayan ailelerde kardeşler arasındaki çatışmanın daha fazla olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Diğer taraftan kardeş ilişkileri; arkadaşlık, duygulanım ve yakınlık açısından önemli kaynaklardır. Ancak ergenlikle birlikte ebeveyn ilişkilerinde olduğu gibi kardeş ilişkileri de bir dönüşüm geçirir. Bu dönüşüm sonunda kardeşler arasındaki ilişki daha eşitlikçi olurken; daha az çatışma yaşanmaya başlanır, ama kardeşler arasındaki yakınlık azalır. Bunun olmasındaki en büyük etken olarak ise; kardeşlerin büyüdükçe birbirleriyle daha az zaman geçirmeye başlamaları gösterilebilir (Steinberg, 2007; Smetana vd. , 2006).

Literatürde yer alan çalışmalar kardeşleri ve ablaları/ağabeyleri ile daha iyi ilişkisi olan ergenlerin, ergenlikte de uyum problemlerinin az olduğunu göstermektedir. Ebeveyn ve arkadaş desteğinin kontrol altına alındığı çalışmalarda kardeşleri ve ablaları/ağabeylerinden destek alan ergenlerin içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış problemlerinin daha az olduğu yönünde araştırma bulguları elde edilmiştir. Olumlu kardeş ilişkilerinin ergenin davranışları açısından koruyucu olduğu söylenebilir. Diğer yandan kardeşlerde olan davranış problemleri, ergen açısından bir risk faktörü görevi de görmektedir (Dacey& Travers, 1996).

2.2.1.3. Ergenlik Döneminde Arkadaş İlişkileri

Çocuğun aile yaşamında başlayan sosyal ilişkileri çocuğun yaşının büyümesiyle birlikte arkadaşları da içine alacak şekilde genişler. Bu nedenle hem çocuklar hem de ergenler için arkadaşlık ilişkileri bireyin yaşamında önemli bir yere sahiptir.

Arkadaşlık ilişkileri bireylerin bağımsız olmasında sadece sosyal, duygusal ve psikolojik açıdan destek olmazlar aynı zamanda çoğunlukla evde ya da okulda öğrenemeyeceği sosyal ve fiziksel becerileri öğrenmesine de yardımcı olurlar. Kelly ve Hansen (1990), arkadaşlık ilişkilerinin pozitif işlevlerini ayrıntılı bir şekilde tanımlamışlardır. Buna göre arkadaşlık grupları:

- Agresif dürtüleri kontrol etmelerine (özellikle arkadaşlarının çatışma çözümünde kullandıkları olumlu stratejileri öğrenmede)

- Duygusal ve sosyal destek elde etmelerine ve daha bağımsız olmalarına
- Sosyal becerilerinin, mantıksal düşünme becerilerinin gelişmesine ve duygularını daha olgun bir şekilde ifade etmelerine
- Cinselliğe ve cinsel rol kimliğine ilişkin tutum geliştirmesine
- Ahlaki yargıların ve değerlerin güçlenmesine ve
- Benlik algısının gelişmesine olanak sağlamaktadır (Dacey & Travers, 1996).

Arkadaşlık ilişkileri, ergenin yaşamını olumsuz yönde de etkileyebilir. Arkadaşlar, aile ve yetişkin sosyal rolleri arasında kritik bir köprü görevi görmektedir. Ergenlikte arkadaşlık ilişkilerine verilen önem artsa da ebeveynlerin etkisi de kaybolmamaktadır. Yapılan çalışmalar ebeveynlerin ve arkadaşların ergenin yaşamında farklı alanlar üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermektedir.

Ebeveynler daha çok meslek seçimi ve ahlaki değer gibi uzun dönemli konular üzerinde önemli bir etkiye sahipken; arkadaşlar, giyim tarzı, görünüm, davranışlar gibi ergen kültürü ile ilgili konularda önemli bir etkiye sahiptir (Smetana vd. , 2006; Dunphy, 1980; Buhrmester, 1990).

2.2.1.4. Ergenlik Döneminde Romantik İlişkiler

Flört ve romantik ilişkiler ergenin sosyal yaşamında önemli bir yere sahiptir. Cinsel ilgiler, öncelikle puberte dönemindeki hormonal değişikliklerden etkilenmesine rağmen flörtün başlangıç yaşı daha çok kültürel beklentilere göre şekillenir. Örneğin Batılı ülkelerde liseye başlayan ergenlerin romantik ilişkileri anlayışla karşılanmakta hatta ergen cesaretlendirilmektedir (Berk, 2004).

Araştırmalar ergenlikteki romantik ilişkilerin; ergenin hem şimdiki işlevselliğini hem de ilerleyen yıllardaki psiko-sosyal gelişimini desteklediğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın bu kısmında bağlanma kuramıyla ilgili bilgiler verilmiştir. İlk kısımda bağlanma ile ilgili öne sürülen farklı görüşlere kısaca değinilmiştir. İkinci kısımda ise Bowlby ve bağlanma kuramı, Bağlanmanın aşamaları, Hazan ve Shaver'in geliştirdikleri İçsel çalışan modeller, Ainsworth ve bağlanma kuramı, Ainsworth ve diğerlerinin bağlanmayı açıklamak için yaptıkları yabancı ortam çalışmaları ve Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü bağlanma modeli ve bağlanmayla ilgili son kısımda ise yaşam dönemlerine göre bağlanma biçimleri anlatılmıştır.

2.3. Bağlanma Kuramsal Çerçeve

Bağlanma, sağlıklı ilişkiler kurma ve bu ilişkileri sürdürme yetisidir (Gander ve Gardiner, 2004). Bağlılığın gelişimi ile ilgili farklı görüşler vardır. Bunlardan en bilindik olanlar ise; psikoanalitik kuram, bilişsel kuram ve Bowlby'nin teorisidir.

Psikoanalitik kurama göre; bağlılığın oluşmasında temel nokta, beslenme ve diğer bakım durumlarıdır. Beslenmeyi çoğunlukla anne yaptığı için bebek, bağlılığı annesine karşı geliştirmektedir. Öğrenme teorisine göre de bağlanmanın gelişmesinde beslenmenin önemli bir yeri vardır. Bebek, annesi tarafından doyurulur ve rahatlatılır. Beslendikten sonra haz yaşar ve yavaş yavaş annesine bağlılık geliştirir (Deniz ve Kesicioğlu, 2012).

Bilişsel teoriye göre; bağlılığın gelişmesinde bilişsel gelişim önem kazanır. Bağlanma sadece anne-babayı tanımakla gerçekleşmez, bilişsel süreç olarak nesne devamlılığı da önemlidir. Bebek, beyninin olgunlaşması ve çevresel uyaranların etkisiyle birlikte, çevresindeki varlıkları birbirinden ayırt edebilir. Bu becerinin yanı sıra bebek, nesne devamlılığı kavramını da kazanır. Bir varlığı göremese de onun hala var olduğunu algılar. Bu bilişsel becerilerle birlikte bağlılığın gelişmeye başladığı somut olarak görülebilir (Bayhan San ve Artan, 2004; Atay, 2011).

Günümüzde bağlanmanın açıklanmasında en çok kullanılan görüş John Bowlby'nin görüşüdür. Araştırmamızda da Bowlby'nin kuramı ana kuram olduğu için Bowlby ve kuramına ayrı bir başlık altında değinilmiştir.

2.3.1. Bowlby ve Bağlanma Kuramı

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 1950'de Bowlby'yi, Londra'da yaşayan evsiz çocukların ruh sağlığı üzerine bir bildiri sunması için çağırdı. Bu çağrı, Bowlby'nin bağlanma kuramını geliştirmesinde bir başlangıç sayılmaktadır. Dünya Sağlık

Örgütünün bu çağrıyla ilgili sebebi ise; Bowlby'nin, 1944'te "Kırk dört çocuk hırsız: Kişilikleri ve yaşamları" başlıklı makalesini yayınlamasıdır. Bu makaleye göre; erkek çocukların annelerinden erken yaşta ayrılmaları; ergenlik ve ileri yaşlardaki suçluluk oranını arttırmaktadır. Bowlby'nin bu çalışması sonucunda yayınlanan Dünya Sağlık Örgütü Raporu (Bowlby, 1988), yaşamın ilk üç yılında, anne yoksunluğunun çocukları artan ölçüde fiziksel ve ruhsal hastalık riski altına soktuğuna işaret ediyordu.

2.3.2. Bağlanmanın Aşamaları

I.Evre (doğumdan ilk üç aya kadar olan evre) İnsanlar İçin Rastgele Yanıtlar:

Yaşamın ilk iki-üç ayında bebekler, insanlara çeşitli yanıtlar verirler. Doğumdan sonra bebekler insan yüzüne bakmaktan ve insan sesini dinlemekten hoşlanırlar. Bir çalışmada, uyarıcı olarak gösterilen yüzü, yalnızca on dakika gördükleri yüze tercih ettikleri belirlenmiştir. Yüzün tamamını görmek için başlarını ileriye doğru uzatırlar. Bowlby gibi etolojistler, sosyal gülümsemeyi çok güçlü bağlanma davranışlarından biri olarak görürler. Bebekler üç haftalıkken uyduklarında gözleri kapalı birçok kez gülümsedikleri görülmektedir. Bu gülümsemeler sosyal değildir. Üç haftalık bebekler insan sesi duyduklarında gülümsemeye başlarlar. Bu sosyal gülümsemedir; ancak kısa sürer (Deniz, 2010: 166-167).

Beş ya da altı hafta olduklarında çok güçlü sosyal gülümsemeler görülür. Bowlby'ye göre, bakımverenin yakınlığı devam ettiği için bağlanmada gülümseme gelişir. Bebek gülümsediğinde bebekle birlikte olmaktan bakım veren hoşlanır. Bakımveren onunla konuşur, okşar ve kucağına alır. Bebeğin yüzünde gülümseme başladığında mırıldanma (babbling) da başlar. Bebek, özellikle insan yüzünü görür görmez ve insan sesini duyar duymaz mırıldanmaya başlar. Çevrede birisi olduğunda bebekler mırıldanacaktır. Anne figürüne yakınlığını koruyan bebekte gülümseme gibi mırıldanma da sosyalleşmenin habercisidir (Deniz, 2010: 166-167).

Ağlama da çocuğa bakım veren ve çocuk arasındaki bağlanmanın bir göstergesidir. Ağlama, bebeğin yardıma ihtiyacı olduğunun belirtisidir. Bebekler aç olduklarında, üşüdüklerinde ya da temas yakınlığının az olduğu durumlarda ağlarlar. Hatta bakımveren kişiler görüş alanlarından ayrıldıklarında da ağlamaya başlayacaklardır (Deniz, 2010: 166-167).

Bebeği kucaklama da yakınlığın sürdürülmesi için gereklidir. Yenidoğan çeşitli yanıtlarla donatılmıştır. Birincisi, yakalama refleksidir. Herhangi bir nesne bebeğin açık şekilde duran avucunun içine dokunduğunda bebeğin eli otomatik bir şekilde kapanacaktır. Diğeri moro refleksidir. Yüksek bir ses duyduklarında ya da aniden desteklerini kaybettiklerinde meydana gelir. Kolları yana doğru uzanır ve sonra göğsüne doğru getirerek bir şey kucaklıyormuş gibi görünür. Bebeklerde, arama ve emme refleksi de bulunmaktadır. Bebeğin yanağına dokunulduğunda, başlarını o yöne çevirir ve dudakları bir şeye dokunduğunda emmeye başlarlar. Arama ve emme refleksleri, meme ile beslenmeye yardımcı olur (Ainsworth vd. , 1974).

II. Evre (Üç ve Altı ay arası) Tanıdık Kişilere Odaklanma:

Bebekler üç aylık olduklarında davranışlarında değişiklikler olmaya başlar. Moro, yakalama ve emme refleksleri gibi birçok refleks kaybolur; ancak Bowlby'ye göre bebeğin gelişimi için bu reflekslerin kaybolması bebek için önem taşımaktadır.

Bebeğin sosyal yanıtları giderek daha seçici olmaya başlar. Üç ve altı ay arası bebekler tanıdık kişilere gülümsemeye başlar. Bebekler, dört ve beş aylık olduklarında mırıldanmaları daha seçici olmaya başlar. Bu aylarda bebeklerin bağlanma için tercih ettikleri figür tarafından ağlamaları sakinleştirilir. Tanıdığı kişi yakınına geldiğinde, gülümser ve mırıldanmaya başlar. Bu bağlanma figürü genellikle annedir; ancak baba ya da diğer bakımveren kişi de olabilmektedir (Deniz, 2010: 167).

III. Evre (Altı ay ve Üç yaş arası) Bağlanma Gücü ve Aktif Yakınlık Arama:

Bebekler altı aylık olduklarında özel bir kişiye bağlanması giderek belirginleşmeye ve güçlenmeye başlar. Özellikle anne figürü odadan ayrıldığında ayrılık kaygısı yaşadıklarından bebekler ağlarlar. Önceleri ayrılan kişiye kayıtsız kalırken şimdi bu kişinin odadan ayrılması onları telaşa düşürür. Anne ayrıldıktan kısa bir süre sonra bebeğe yanıt vermelidir. Anne geri döndüğünde bebek gülümseyecektir (Deniz, 2010: 167-168).

Bebekler yedi ve sekiz aylık olduklarında yabancı birisini görünce ağlamaya başlarlar. Bebek, hasta olduğunda ya da tanıdık olmadığı yabancı bir ortama girdiğinde kuvvetli tepkiler verir ve yabancıyı görür görmez ağlamaya başlar. Bebekler sekiz aylık olduklarında genellikle emeklerler ve böylece ebeveyn ortamdan ayrıldığında onu takip edebilirler. Yabancı bir ortamda olduklarında ya da ebeveyn ortamdan ayrıldığında, bebekler tekrar temas kurmak için güçlü çaba sarf edeceklerdir (Deniz, 2010: 167-168).

Anne bir ya da iki yaşındaki çocuğuyla parka gittiğinde; çocuk, bir iki dakika yakınlığı koruyacak, sonra keşfetmeye başlayacaktır. Ancak kısa aralıklarla geri dönüp bakacak ve annenin orda olup olmadığını kontrol edecektir. Annesi hala bıraktığı yerdeyse anneye gülümseyerek tepki verecektir. Ayrıca, çocuk hasta ya da yorgunsa anneye yakın olma ihtiyacı keşfetme ihtiyacından daha baskın olacaktır (Deniz, 2010: 167-168).

Bir yaşın sonunda önemli bir değişken de bağlanma figürü ve çocuğun arasındaki güven ilişkisidir. Bakımveren, çocuğun ihtiyaçlarını karşıladığında güvenin temeli oluşacaktır. Örneğin; genelde annesine ulaşabileceği konusunda güvensizlik geliştiren bir yaşındaki kız çocuğu, anne uzaklaştığında yeni durumları keşfetme konusunda kaygılı olacaktır. Aksi bir durumda, kız çocuğu, “anneme ne zaman ihtiyaç duysam

burada olacaktır ve annem beni sever” sonucuna ulaşacaktır. Böylece büyük bir istek ve cesaretle dünyayı keşfedecektir (Deniz, 2010: 167-168).

IV. Evre (Üç yaştan Çocukluğun Sonuna Kadar) Ortaklık Davranışı:

İki-üç yaşından önce bakımverene karşı belirli bir yakınlığı koruma ihtiyacı çocukları kaygılandırmaktadır. Bakımverenin planlarını ve amaçlarını anlayamazlar. Örneğin; iki yaşındaki çocuk, babasının birkaç dakikalığına biraz süt almak için gideceğini anlamaz. Üç yaşına geldiklerinde planları anlayabilirler ve ebeveyn uzaklaştığında, ebeveynin davranışını gözünde canlandırabilir. Bu nedenle çocuk, ebeveynin başka bir yere gitmesine hazırdır. Bu dönemde arkadaşıyla oynamaya da başlamaktadır (Deniz, 2010: 168).

Bowlby, bağlanmanın dördüncü evresi için çok az şey bilindiğini belirtmektedir. Bununla birlikte bu evrenin çok önemli olduğunu da söylemektedir (Ainsworth vd. , 1974).

2.3.3. İçsel Çalışan Modeller (İnternal Working Models)

Bakımveren-bebek ilişkisinde tekrarlanan etkileşimler sonucunda bebekler ne bekleyeceklerini öğrenip, davranışlarını buna göre ayarlamaktadırlar. Bu beklentiler içsel çalışan modellerini oluşturmaktadır. Bu modeller çevredeki diğer kişilerin ulaşılabilirliği ve tepkiselliğini kestirmede kullanılmaktadır (Hazan ve Shaver, 1994).

İçsel çalışan modeller birbiriyle bağlantılı iki bilişsel şemayı içerir (Barrett ve Pietromonaco, 2000). 1) Kendilik modeli, bireyin kendine verdiği değere ve başkaları tarafından sevilebilir olup olmamasına ilişkin algılarına; 2) diğeri modeli ise bireyin yakın çevredeki insanlara bağlanabilirliğine ve güvenilirliğine ilişkin algılarına karşılık gelmektedir (Lopez vd. , 1998). Bakımveren için güvenilir, ulaşılır ve sevilebilir şekilde şema geliştiren bebek, kendisinin de güvenilir, sevilmeye değer olduğunu düşünür. Bu durumun aksine ebeveyni tarafından yeterince sevilmeyen istek ve ihtiyaçları karşılanmayan bir bebek; bakımvereni reddedici, kendisini ise sevilmeye, değer verilmeye değmez olarak algılar ve buna uygun beklentiler geliştirir (Gooden vd. , 2000; Barrett ve Pietromonaco, 2000; Stanojevic, 2004).

2.3.4. Ainsworth ve Bağlanma

2.3.4.1. Yabancı Ortam Çalışmaları

Yaklaşık kırk yıl önce, Ainsworth ve diğerleri (1978), on iki aylık bebeklerin bağlanma faaliyetlerindeki bireysel farklılıkları ortaya çıkarmayı amaçlayan deneyler uygulamıştır. “Yabancı Ortam Çalışmaları” olarak da adını duyuran bu çalışmalarda on iki aylık bebek; içinde oyuncaklar olan, rahat ve küçük bir odada sekiz farklı durum ve uzunluklarda gözlemlenmiştir. Toplam yirmi dakika olacak şekilde planlanan bu çalışma aynı zamanda bağlanma konusundaki ilk sistemli çalışma özelliğini taşır ve aşamaları aşağıdaki gibidir:

Bebeğin farklı durumlarda kaygılı olup olmadığına, ağlayıp ağlamayacağına ve araştırma yapıp yapmayacağına bakılarak bebeğin bağlanma sistemlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmanın başında, anne ve çocuk odaya alındıktan sonra odaya yabancı bir kadın alınmıştır. Daha sonraki aşamalarda yabancı kişi bebekle oynamış ve bu sırada anne bir süre odadan ayrılmıştır, sonrasında geri dönmüştür. Çalışmanın sonlarına doğru anne odadan bir kez daha ayrılmış ve çocuk odada yalnız bırakılmıştır ve bir süre sonra yabancı odaya girerek bebekle yalnız kalmıştır, annenin tekrar odaya gelmesiyle çalışma son bulmuştur. Çalışma boyunca yaşanan ayrılıklar sonucunda bebeğin bağlanma sistemlerinin harekete geçtiği görülmüştür. Ainsworth ve diğerleri (1978), tarafından yapılan bu deney sonucunda çocukların sergilediği davranışlar 3 tür bağlanma stili içinde değerlendirilmiştir. Bunlar, Güvenli Bağlanma Stili, Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili ve Kaçınan Bağlanma Stili şeklindedir.

Yapılan çalışma sonucunda “B Grubu” ya da “Güvenli Bağlanma” olarak adlandırılan durumda; bebeklerin oyun esnasında aktif oldukları, annelerinin kısa süreli ayrılıklarından sonra kısa süreli üzüntü yaşadıkları ve anne döndükten sonra kolaylıkla rahatladıkları ve oyunlarına devam ettikleri görülmüştür. Buna karşılık, “A Grubu” ya da “Kaçınan Bağlanma” olarak tanımlanan bebeklerin ise anneleri ayrıldığında çok tepki göstermediği ancak kısa süreli ayrılıklardan sonra yeniden birleşme aşamasında kaçınma davranışı göstererek annelerine ilgi göstermedikleri tespit edilmiştir. Son olarak “C Grubu” ya da “Kaygılı-Kararsız Bağlanma” olarak tanımlanan bebeklerin, anneleri ile temas kurma ve temasa direnme arasında kararsız kaldıkları görülmüştür. Bu bebekler, tekrar birleşme aşamasında hem ağlayarak ilgi

İstemişler hem de anneleri onlara sarıldığında, kucağa aldığı anda anneye vurarak kararsız kaldıklarını belli etmişlerdir (Bowlby, 1969, 1973; Ainsworth vd. , 1978).

2.3.5. Dörtlü Bağlanma Modeli

Bartholomew ve Horowitz (1991), tarafından geliştirilen dörtlü bağlanma modelinde “benlik” (kişinin kendisine ilişkin düşüncesi) ve “başkaları” (kişinin başkalarına ilişkin düşüncesi) modeli “olumlu” ve “olumsuz” durumlara göre dört kategoride ele alınmıştır.

Benlik modelinin olumlu olması başkalarının onayına bağlı olmadan var olan, içselleştirilmiş özsaygı ve sevilebilirlik duygusu olarak açıklanabilir. Benlik modelinin olumsuz olması ise, düşük özsaygı ve başkalarından onay alma ihtiyacı ile ilişkilendirilir.

Olumlu başkaları modeli, kişi için önemli olan başkalarının ulaşılabilir olmasına ve güvenilir olmasına ilişkin beklentileri içerir ve başkalarıyla yakınlık kurma ve başkalarından destek alabilme gibi davranışları yönlendirir. Olumsuz başkaları modeli ise, yakınlık kurmaktan kaçınma, sosyal destek alma ve sağlama konusunda kayıtsız kalma ve ilişkilerde olumsuz beklentilere sahip olma şeklinde tanımlanabilir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Sümer ve Güngör, 1999; Sümer, 2006).

Güvenli Bağlanma stili, benlik ve başkaları modellerinin olumlu olduğu bir stildir. Güvenli bağlanma stiline sahip kişiler ilişkilerinde güvenli ve rahat olurlar, kendilerini sevmeye değer görürler ve başkalarının da genel olarak kabul edici ve destekleyici olduklarını düşünürler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Kendilerini değersiz (olumsuz benlik modeli) başkalarını ise değerli (olumlu başkaları modeli) gören bireyler ise **Saplantılı Bağlanma** stiline sahip olurlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Kayıtsız Bağlanma stili için ise; benlik modelinin olumlu; ancak başkaları modelinin olumsuz olduğu söylenebilir. Son olarak hem kendisi hem de başkaları için olumsuz duyguları olan kişiler **Korkulu Bağlanma** stiline sahip olurlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Araştırmanın bu kısmında içinde bulunulan döneme göre bağlanma şekilleri ile ilgili bilgi verilmiştir.

2.3.6. Yaşam Dönemlerine Göre Bağlanma

2.3.6.1. Çocukluk Döneminde Bağlanma

Çocukluk döneminde bağlanmayı incelemeyi amaç edinen çalışmaların bir bölümü (Waters vd. , 2000), yaşamın ilk yıllarında gelişen bağlanma stillerinin, yaşamın

ilerleyen yıllarında değişip değişmediğini araştırmıştır ve yapılan bu çalışmalar sonucunda, güvenli bağlanma örüntülerinin değişmediğine ilişkin güçlü bulgular saptanmıştır. Waters ve diğerleri (2000), tarafından yapılan bir çalışmada on iki aylık çocukların yabancı ortam çalışması aracılığıyla bağlanma örüntüleri incelenmiştir. Aradan yirmi yıl geçtikten sonra aynı örneklem grubu; “yetişkin bağlanma görüşmesi” yöntemi uygulanarak yeniden incelenmiştir, sonuç olarak örneklem grubunun bağlanma örüntülerinin bebeklik dönemi bağlanma sınıflandırılmasıyla %64 ile %72 arasında tutarlılık gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırmanın bir diğer bölümünde ise çocukluktan yetişkinliğe geçişte bağlanma örüntülerinin değiştiği bireyler üzerinde durulmuş ve yapılan çalışmalar sonucunda bağlanma sınıflamasında değişiklik gösteren bu bireylerin %44’ünün yetişkinliğe geçiş sürecinde; ebeveyn kaybı, boşanma, ciddi bir hastalık, fiziksel veya cinsel taciz ve psikiyatrik bir rahatsızlık gibi olaylar yaşadıkları görülmüştür. Ancak aradan geçen yirmi yılın ardından bağlanma sınıflaması değişen bireylerin %22’sinin de herhangi bir olumsuz yaşam deneyimi ile karşılaşmadığı sonucuna da erişilmiştir. Bu noktada bağlanma örüntülerinin geçen zaman içerisinde olumsuz yaşam olaylarından ve deneyimlerden etkilenebileceği görülmektedir (Saymaz, 2003).

Bağlanma davranışının çocuk iki-üç yaşlarına geldiğinde de hala güçlü olduğu; ancak bağlanma figüründen ayrılma durumlarına verilen tepkilerin, çocuğun bilişsel açıdan gelişmesi nedeniyle sürekli bir şekilde ortaya çıkmadığı görülmektedir (Bowlby, 1969; Bee ve Boyd, 2007). Bu dönemde çocuğun bilişsel ve duygusal yapısında meydana gelen değişiklikler ayrılma durumlarında çocuk ve bağlanma figürü arasında sürekli fiziksel teması gerekli kılmamakta, çocuk ve bağlanma figürü arasında “amaç yönelimli bir ortaklık” ortaya çıkmaktadır.

Özetle bu dönemde çocuğun yaşının büyümesiyle birlikte bağlanmanın etkisi ve önemi değişmemektedir; ancak sıklığı ve derinliği geçen zamanla doğru orantılı olarak azalmaktadır (Dwyer, 2005; Bee ve Boyd, 2007). Çocuğun sosyal dünyası başlangıçta sadece ailesinden oluşmaktayken zaman geçtikçe genişlemekte ve özellikle orta çocukluk döneminden itibaren çocuğun sosyal dünyasına arkadaşları da dâhil olmaya başlamaktadır. Dolayısıyla bu dönemde çocuklar kısmen de olsa bağlanma figürüne odaklanmaktan uzaklaşmakta ve çocukların odak noktası akranları ve arkadaşları olmaya başlamaktadır (Kerns, 2008; Thompson, 2008).

Bununla birlikte ebeveyne güvenli bağlanmanın etkileri üzerine yapılmış olan çalışmalar, bebeklikte ebeveynlere güvenli bağlanmanın; ilerleyen dönemlerde arkadaş ilişkileri kurma, bu ilişkileri derinleştirme, sürdürme ve akranlarından memnun olma gibi birçok değişkenle ilişkili olduğunu göstermektedir (Thompson, 2008).

Sümer ve Anafarta Şendağ (2009), orta çocuklukta bağlanma ile ilgili yaptıkları bir çalışmada; ebeveynlere güvenli bağlanma sayesinde çocukta gelişen olumlu benlik modelinin, çocukların öznel benlik algılarını olumlu anlamda etkilediği ve bunun da çocuklardaki kaygıyı azalttığı sonucuna ulaşmışlardır.

2.3.6.2. Ergenlikte Bağlanma

Bağlanma bakış açısına göre ergenlik bir geçiş dönemidir. Ebevenlerle kurulan güvenli bağlanma davranışı, ergenin yeni problemlerle baş etmesinde etkilidir (Allen ve Land, 1999). Yeterliklerin artmasıyla birlikte ergenlikteki bağlanma davranışları bebekliğe göre daha az görülür. Bu dönemde ergen daha çok arkadaşlarına yönelebilir; ancak bu, anne-babaya bağlanma davranışının bırakıldığı anlamına gelmemekle birlikte (Allen ve Land, 1999), bu dönemde bağlanma davranışları doğrudan fiziksel yakınlık aramaktan çok; ihtiyaç duyduklarında bağlanma figürüyle; duyguları, kaygıları ve korkuları paylaşmak biçiminde ortaya çıkmaktadır (Damarlı, 2006). Ergen, her ne kadar ebeveynlerinden uzaklaşıp akran gruplarına yönelmiş olsa da, erken dönemdeki bağlanma ilişkisi ergen için kalıcı ve güçlü bir etkiye sahiptir (Allen ve Land, 1999). Araştırmalar, ergenlikte ebeveyn bağlanma figüründen akran bağlanma figürüne geçişte erken dönemdeki güvenli bağlanma yaşantılarının bu dönemdeki değişiklikleri kolaylaştırdığını göstermiştir (Colin, 1996; Allen ve Land, 1999; Nagle ve Nickerson, 2005).

Willemsen ve Marcel'e göre güvenli bağlanma stiline sahip ergenler, aile ve arkadaşları ile daha çok uyumlu, kendilerine ve başkalarına daha çok güvenen ve daha az sosyal problem yaşayan kişilerdir, güvensiz bağlanma stiline sahip ergenler ise daha az uyumlu, kendi duygularını düzenlemede daha az becerikli ve stresle başa çıkmaları gereken durumlarda daha az dayanıklı bireylerdir (Akt. Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011).

2.3.6.3. Yetişkinlikte Bağlanma

Bağlanma ihtiyaçları bebeklikte, güvenliği sağlama şeklinde olup bağlanma figürü, bakım veren kişi iken yetişkinlikte romantik eşler bağlanma figürüdür (Çelik, 2004; Markiewicz vd. , 2006; Waters vd. , 2002).

Waters ve arkadaşlarına (2002) göre; bebeklikteki bağlanma ilişkisi, yetişkinlikteki sevgi ilişkisinin ilk örneğidir. Bebeklerin bakım verene duydukları bağlılık, yetişkinlikte başkaları ile anlamlı ilişkiler kurma becerilerini etkilemektedir. Bu nedenle bebeklikteki bağlanma stili, yetişkinlikte kurulan ilişkilerde oldukça önem taşımaktadır (Hamarta, 2004, Kapçı ve Küçüker, 2006 ve Sable, 2008).

Bağlanma bir ömür boyu devam eden bir ilişki olmakla birlikte gelişim dönemleri açısından farklılık gösterir. Bağlanma yetişkinlikte karşılıklı, bebeklikte ise tamamlayıcı niteliktedir. Bakımveren; bebeğin beslenme, güvenlik vb. ihtiyaçlarını karşılar, çocuktan bakım almaz. Yetişkinlikte ise eşler/çiftler birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılıklı olarak doyurur, hem bakım alır hem de bakım verirler (Onur, 2006).

Hazan ve Shaver (1987), romantik sevgiyi bağlanma süreci olarak belirlemiş ve yetişkinlikteki bağlanma stillerinin Ainsworth ve arkadaşlarının yaptıkları sınıflandırma ile benzer olduğunu belirtmişlerdir ve farklı bağlanma stilineki bireylerin yakın ilişkilerinde farklı deneyimlere sahip oldukları sonucuna varmışlardır. Güvenli bağlanan bireyler ilişkilerine ait deneyimlerini mutlu, samimi ve güven verici olarak tanımlamışlar; birlikte oldukları kişilerin hatalarına rağmen onları kabul etmişler ve onlar için destekleyici olmuşlardır. Ayrıca güvenli bağlanan bireylerin ilişkileri daha uzun süre devam etme eğilimindedir. Diğer taraftan kaygılı/kararsız bağlanma stilineki bireylerin ilişkilerinde, sürekli endişe halinde oldukları, daha çok duygusal iniş çıkışlar yaşadıkları daha kıskanç oldukları ve cinselliğe daha fazla önem verdikleri gözlenmiştir. Kayıtsız bağlanma stilineki bireyler ise yakınlığa ilişkin korkulara sahip, yine duygusal iniş çıkışları olan ve kıskanç bireyler olarak tanımlanmıştır (Hazan ve Shaver, 1987). Bireylerin üç farklı bağlanma stiline paralel olarak içsel çalışan modellerinde de farklılıklar gözlenmiştir. Güvenli bağlanan bireylerin hem benliklerine ilişkin hem de başkalarına ilişkin olumlu modelleri vardır. Kendileri başkalarının sevelebilen, arkadaş canlısı bireylerdir. Başkaları ise güvenilir ve iyi niyetlidirler. Kaygılı/kararsız bağlanma stilineki bireylerin zihinsel temsillerinde daha fazla olumsuz içerik gözlenmiştir. Bu bireyler kendilerinden şüphe duyma, ilişkilerinde yanlış anlaşıldıklarını ve beğenilmediklerini düşünme yönünde zihinsel temsillere

sahiptirler. Başkalarının çok güvenilir olmadıkları, ilişkiye onlardan daha az bağlı oldukları ve ilişkiyi sürdüremeyecekleri yönünde zihinsel temsilleri vardır. Son olarak kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler kendilerine karşı olumlu zihinsel modeller geliştirirken başkalarının güvenilmez oldukları yönünde zihinsel temsillere sahiptirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Bowlby ve birçok gelişimci kökenli bilim adamı (Patterson, 1998; Karp ve Serbin, 2003), bir nesilde kazanılan zihinsel şemanın diğer nesillere de kopya edileceği görüşünü benimsemiştir. Bağlanmada nesiller arası geçiş kavramından söz edilmektedir. Nesiller arası geçiş ile ebeveynlerin geçmiş deneyimlerine dayalı olarak kurmuş oldukları zihinsel temsillerindeki anne-baba davranışlarını ve bağlanma niteliklerini çocuklarına aktarmaları kastedilmektedir. Son zamanlarda bağlanmada nesiller arası geçiş birçok araştırmacının dikkatini çekmiştir. Yapılan araştırmalarda nesiller arası geçiş bulunmadığında yani “güvenli bağlanan bireyler güvenli bağlanan çocuk yetiştirir” beklentisi doğrulanmadığında; bu, ölçme hatası olarak değerlendirilirken; günümüzde ise çocukluk dönemini travmatik olarak geçiren güvensiz bağlanma geliştirmiş bir kadın, destekleyici eş ilişkisi ve ev ortamı ile ebeveyn olarak özünü düzenleme kapasitesini arttırır ve duygusal destek ile büyümüş olan partnerin davranışlarını gözlemleyerek daha yeterli ebeveyn becerileri kazanabilir (Akt. Berk ve Çelen, 2008), denilmektedir.

Araştırmanın bu kısmında tezi oluşturan ana unsurlardan birisi olan Psikolojik sağlamlık kavramıyla ilgili bilgiler verilmiştir. İlk olarak psikolojik sağlamlık tanımlarından bahsedilmiş, ikinci olarak psikolojik sağlamlıkla ilgili faktörler (risk faktörleri ve koruyucu faktörler), daha sonra olumlu sonuçlar ve son olarak da psikolojik olarak sağlam olan bireylerin özellikleri anlatılmıştır.

2.4. Psikolojik Sağlamlık Kuramsal Çerçeve

Popülerliği giderek arttığı halde, evrensel olarak kabul gören bir psikolojik sağlamlık kuramı yoktur. Söz konusu kavramla ilgili yapılan çalışmalarda, yapılandırılmış ve deneysel çalışmalara yol gösterebilecek kuramsal temellerin eksik olması bu kavramın göze çarpan en önemli problemidir (Luthar ve arkadaşları, 2000). Dünyada uzun yıllar boyunca yapılan çalışmalar sonucunda, psikolojik sağlamlık değişik şekillerde tanımlanmış ve bireylerde psikolojik sağlamlığı destekleyici kişilik özelliklerinin olup olmadığına bakılmıştır. Psikolojik sağlamlık, olumsuz bir durum

(boşanma, bozuk aile düzeni, doğal afetler, şehir değiştirme, taşınma, terör, yoksulluk vb.) ile karşı karşıya kalındığında koruyucu faktörler ile risk faktörlerinin etkileşimi sonucu ortaya çıkan dinamik süreçte, kişinin hayatındaki değişikliğe uyum gösterme becerisini içermektedir. Psikolojik sağlık tanımlanırken, iki kritik nokta üzerinde durulur: (a) önemli bir tehdit veya olumsuzluk durumuna maruz kalma ve (b) bu olumsuzluklara rağmen uyum sürecinin başarılı olması (Luthar ve ark. 2000). Sayısı artış gösteren, kişilerin olumsuz durumlara karşılık verdikleri tepkileri anlamaya çalışan araştırmalarda; psikolojik sağlık kavramı sıklıkla kullanılmaktadır (Moran ve Eckenrode, 1992; Rew vd. , 2001; Frederickson ve Tugade, 2004).

Psikolojik sağlıkla ilgili yapılan çalışmalar, risk karşısında bireyin uyum göstermesine odaklanmıştır ve literatürde farklı risk durumları ya da olumsuz yaşantılar ile ilgili yapılmış çalışmalara da rastlanmaktadır. Örneğin, ruhsal problemlili ebeveynler (Beardslee ve Podorefsky, 1988), kronik yoksulluk (Garmezy, 1993), savaş ve travma (Hubbard vd. , 1995), AIDS (Katoff vd. , 1993) ve kanser (Antoni ve Goodkin, 1988) literatürde psikolojik sağlıkla ilgili çalışılan risk durumları olarak gözükmektedir.

Bozuk aile yapısı, doğal afet, şiddet, terör, yoksulluk gibi olumsuz yaşam olaylarına maruz kalan çocuklar; gösterebilecekleri uyum problemleri açısından risk grubunda değerlendirilmektedir. Çocukların stres ve olumsuzluklar karşısındaki gösterdikleri psikolojik sağlık, doğuştan gelen (kişilik özellikleri gibi) ve çevreden kaynaklanan faktörlere (aile, okul ve sosyal çevre gibi) bağlı olarak değişmektedir. Bir çocuğun yaşamında yoksulluk, ölümcül anne-baba hastalığı, doğal afete maruz kalma gibi birden fazla risk faktörünün bir arada bulunabileceği göz önüne alınırsa psikolojik sağlık kavramı açıklanırken çoklu risk faktörlerinin etkisi unutulmamalıdır (Kararımak, 2007). Son zamanlarda araştırmacılar, olumsuz sonuçlara yol açan tek bir risk faktörüne odaklanmak yerine çoklu risk faktörlerinin etkileşimini ve bireyin psikolojik sağlık özelliğini arttıran koruyucu faktörleri incelemeye başlamışlardır (Masten ve Powell, 2003).

2.4.1. Psikolojik Sağlık Tanımı

Psikolojik sağlık kavramı; Latince “resiliens” kökünden türemiştir ve bir maddenin elastik olması ve aslına kolayca dönebilmesini ifade etmektedir (Greene, 2002). Amerikan Heritage Sözlüğü’nde (1973) ise psikolojik sağlık “değişim, hastalık ve kötü kaderden hızlıca kurtulma, iyileşme” anlamını taşımaktadır. The

Random House Sözlüğü'ne (1967) göre psikolojik sağlamlık “sıkıştırılıp ya da esnetildikten sonra orijinal formuna veya pozisyonuna dönebilme becerisi” olarak tanımlanmıştır. Webster Yeni Yirminci Yüzyıl İngilizce Sözlüğü'ne (1958) göre de psikolojik sağlamlık “sıkıştırıldıktan sonra eski haline gelmek/dönmek ve güç, enerji, cesaret kazanmak” anlamına gelmektedir. Kavramın ne anlama geldiği konusunda tam bir fikir birliği yoktur; ancak aşağıdaki tanımlar psikolojik sağlamlığın anlaşılmasına katkı sağlaması açısından önemlidir.

Murphy'e (1987: 101) göre; psikolojik sağlamlık, “bir çocuğun stresle baş etme becerisi ve travmadan kurtulması/iyileşmesi ile ilgilenen genel bir kavramdır.

Bir başka tanımda, Fraser, Galinsky ve Richman (1999: 136), psikolojik sağlamlığı; “zor koşullar altında olumlu ve beklenmedik başarılar kazanma ve sıradışı koşul ve durumlara uyum sağlama becerisi” olarak tanımlamaktadır.

Best, Masten ve Garnezy (1990: Akt. Masten, 1994: 7-8), psikolojik sağlamlığın; literatürde üç temel olguyu tanımlamak için kullanıldığını belirtmişlerdir:

a) Psikolojik sağlamlık kavramı öncelikle, mevcut zorlukları aşan ve beklenenden daha iyi bir gelişme gösteren yüksek risk altındaki bireyleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Olumsuz ve zorlu yaşam koşullarında yetişmiş ünlü ya da başarılı kişilerin yaşam öyküleri ve otobiyografileri, yüksek risk altında yetişen çocuklarla yapılan sistematik psikolojik sağlamlık çalışmalarıyla paralellik ve uyum gösterir. Bu tür çalışmalar, yüksek risk altındaki grupların başarılı sonuçlar elde etmelerine önemli katkıları olan değişkenleri belirlemeyi amaçlamaktadır.

b) ikinci temel psikolojik sağlamlık olgusu, stresli yaşam deneyimleri karşısında bireyin çabucak uyum gösterebilme yeteneğine işaret etmektedir. Bazı çalışmalarda boşanma gibi temel stres faktörü ana nokta olarak belirlenebilir. Bazı çalışmaların odaklandığı nokta ise yakın zamanda meydana gelmiş birden fazla farklı stres faktörünün bir arada incelenmesi olabilmektedir. Bu türden çalışmalar farklı stres kaynaklarının çocukların davranışları üzerindeki etkileriyle birlikte, örseleyici yaşam koşullarının çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini arttıran ya da azaltan faktörleri de incelemektedir.

c) Üçüncü grup çalışmalar ise, psikolojik travmanın olası etkilerinden kurtulma ve iyileşme konusunda önemli rol oynayan ortak bireysel özellikleri ve farklılıkları irdeleyen çalışmalardır (Best, Masten ve Garnezy, 1990: Akt. Masten, 1994: 7-8). Travmatik yaşam deneyimleri, tanımından da anlaşılacağı üzere bireyin yaşam kalitesini ve işlevselliğini azaltabilir. Hiç kimse zorlu yaşam koşullarıyla karşılaştığında

incinmez (invulnerable) değildir ve stres kaynakları örseleyici ve yaşamı tehdit edici boyutlara ulaştığında psikolojik sağlamlık, travma sonrası iyileşmeye vurgu yapar (Gizir, 2007).

Yukarıda ele alınan kavramlar ve tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere, psikolojik sağlamlığın evrensel olarak kabul edilen ortak tek bir tanımı yoktur. Buna rağmen, tüm psikolojik sağlamlık tanımlarında ortak olarak ele alınan bazı noktalar vardır. Bunlar; psikolojik sağlamlık kavramının dinamik bir süreç olduğu, travma, zorlu yaşam olayları ya da belirgin bir risk altında başarılı bir baş etme (succesful coping), sağlıklı uyum gösterme (positive adaptation) ya da yeterlik (competence) geliştirebilme süreçlerini içerdiği (Garmezy, Masten ve Tellegen, 1984; Rutter, 1990, 1999; Doll ve Lyon, 1998; Luthar ve Cicchetti, 2000; Luthar vd. , 2000; Masten ve Reed, 2002). Aynı zamanda, psikolojik sağlamlıkta iki temel boyut da bulunmaktadır. Bunlar; psikolojik sağlamlığın ortaya çıkabilmesi için kişinin bir risk ya da zorluğa maruz kalması ve bu sürecin sonunda, duruma uyum sağlayarak mevcut tüm olumsuz koşullara rağmen yaşamının farklı alanlarında başarı elde etmesidir. Kısaca, psikolojik sağlamlığın ortaya çıkabilmesi için “*risk*” anahtar unsur kabul edilmektedir. Herhangi bir örseleyici yaşam olayına maruz kalmayan; ancak yaşamın çeşitli alanlarında başarılı olan bireyler sağlam (resilient) değil yalnızca başarılı (successful) veya yeterli (competent) bireyler olarak nitelendirilmektedirler (Luthar ve Cicchetti, 2000; Luthar ve ark. , 2000).

Psikolojik sağlamlık, “uyum göstermenin sağlıklı olması ve uyum sürecine katkı sağlayan koruyucu faktörler ile var olan risk faktörlerinin belirgin bir şekilde etkileşmesi sonucunda ortaya çıkan bir olgu” (Windle, 1999: 163) olarak tanımlanabilir.

Psikolojik sağlamlık kavramının kavramsallaştırılması ile ilgili olarak, yukarıda sözü edilen risk, olumlu sonuçlar ve koruyucu faktörler aşağıda açıklanmıştır.

2.4.2. Psikolojik Sağlamlıkla İlgili Faktörler

Tümlü (2012), psikolojik sağlamlık kavramının risk faktörleri, koruyucu faktörler ve olumlu sonuçlardan oluştuğunu ifade etmektedir.

2.4.2.1. Risk Faktörleri

Risk faktörlerini Gürkan (2006), bireysel ve ailevi, toplumsal ve çevresel olmak üzere iki grup halinde değerlendirmektedir. İçsel risk faktörleri arasında; olumsuz

deneyimlere sahip olmak, erken doğma, akademik başarısızlıklar, erken yaşta annelik, kronik hastalıklar gibi etmenler sayılmaktadır. Savaş, doğal afetler, ilgisiz anne-babalar, çocuk istismarı, toplumsal şiddet, sosyo-ekonomik seviyenin düşüklüğü, evsizlik ve anne-baba hastalıkları gibi faktörler de dışsal risk faktörlerinden sayılmaktadır.

Tümlü (2012), risk faktörlerini kişinin kendisiyle alakalı faktörler, ailesiyle alakalı faktörler ve toplumsal faktörler olarak gruplandırmıştır. Bireysel risk faktörleri; benlik saygısının düşüklüğü, davranışlardaki uyumsuzluk, kendini ifade etme konusunda yetersizlik, otokontrol yeteneğinin olmaması, sağlıkla ilgili bir problem, stresli bir yapıya sahip olma, sinirli kişilik yapısı, sorunlarla etkili bir şekilde başa çıkma becerisinde yetersizlik, özgüven eksikliği ve zekâ seviyesi düşüklüğü olarak ifade edilmektedir.

Risk faktörleri; çocuk ve gençlerde olumsuz durumları yaşama olasılığını artıran faktörleri tanımlamak için kullanılır. Biyolojik, davranışsal, demografik, genetik, ve sosyokültürel özelliklerle karakter ve tutumları da içerir. Risk faktörleri; bireysel, ailesel ve çevresel olmak üzere üç başlık altında toplanabilir (Gizir, 2007).

I. Bireysel Risk Faktörleri

İnsanlar doğumdan itibaren ya da daha sonrasında kazandıkları kimi olumlu olmayan tutum ve davranışlarla, yaşamlarında ve çevrelerinde riskli durumlarla karşılaşma ihtimallerini artırmaktadırlar (Toprak, 2014).

Bireysel risk faktörleri; ait olunan etnik grup, cinsiyet, devamsızlık, duygusal problemler, düşük akademik beceriler, erken doğum, genetik bozukluklar, ırk, karakter özellikleri, kronik hastalıklar, sağlık sorunları, saldırgan kişilik yapısı, sigara vb. madde kullanımı, stresli yaşam olayları, zihinsel anlamda gerilik gibi faktörlerdir (Gizir, 2007).

II. Ailesel Risk Faktörleri

Ailedeki ruhsal hastalık geçmişi, anne babanın boşanması veya ölümü, anne babanın eğitim düzeyi, aile ile kurulan ilişki düzeyi, çocuğa yapılan kötü muamele, düşük sosyo-ekonomik düzey, iki çocuk arasındaki süre, kalabalık bir aile yapısı, suça karışmış bir aile gibi faktörler ailesel risk faktörleri arasında sayılabilir (Gizir, 2007; Ünüvar, 2012).

III. Çevresel Risk Faktörleri

Bireyin kendisi ve ailesi dışında da bazen risk faktörleri olabilmektedir. Kişinin içinde bulunduğu çevre de olumsuz durumlarla karşılaşma riskini artırabilmektedir.

Akran zorbalığı, doğal afetler, ekonomik zorluklar, göç, kıtlık, savaş, şiddete maruz kalma, terör, yetersiz beslenme gibi faktörler çevresel risk faktörlerinden sayılabilir (Gizir, 2007).

2.4.2.2. Koruyucu Faktörler

Koruyucu faktörler, kişinin risk faktörlerine maruz kalması sonucu, risk faktörlerinin olumsuz etkilerinden kurtulmasını sağlayan faktörlerdir. Tümlü (2012)'ye göre koruyucu faktörler; birey ve çevresinde oluşabilecek sorunların ve sorunlu davranışların ortaya çıkmasını engellemeye veya azaltmaya çalışırken diğer taraftan da bireyde olabilecek sorunun etkilerini azaltır ve bireyin iyi olma halinin devam etmesine katkı sağlar.

Koruyucu faktörler bazen bireysel, bazen çevresel bazen de her iki durumun etkileşiminden oluşan durumları kapsayabilmektedir. Burada altı çizilmesi gereken nokta hangi boyutta olduğu değil, koruyucu etkenlerin risk faktörlerini daha aza indirgediğine, durdurabildiğine hatta önleyici olabileceğine inanmaktır (Gürkan, 2006).

Rutter (1987), koruyucu faktör yerine koruyucu süreç'i kullanmayı tercih etmektedir. Çünkü bu faktörler, kişinin iyi olmasını sağlar; ancak bireyleri riskli durumlardan koruyan; faktör değil, süreçtir. Süreç, psikolojik sağlık tanımlanırken birçok değişkenin etkileşim içinde olması ve bireyin riskten adaptasyona doğru değişimini ifade eder.

Koruyucu faktörler de risk faktörlerine benzer bir şekilde bireysel (içsel) ve toplumsal (dışsal) faktörlerden oluşmaktadır.

I. Bireysel (İçsel) Koruyucu Faktörler

Psikolojik sağlıkla ilgili içsel koruyucu faktörler; her bireyde az da olsa bulunan, diğer bireylerle daha etkili bir iletişim kurmayı sağlayan, geliştirilebilen, risk durumlarında ortaya çıkıp koşulların olumsuz etkisini azaltan, etkili problem çözmede, olası sorunların fark edilmesinde ve önlem alınmasında bireye destek veren özelliklerdir (Gürkan, 2006). Entelektüel kapasitenin yüksek olması, sosyal becerilere sahip olma, özgüven, öz-saygı, öz-yeterlilik, yumuşak başlı ve herkes tarafından sevilen biri olma vb. bireysel koruyucu faktörler olarak sayılabilir. Koruyucu faktörler aynı zamanda aileyle ilgili ve aile dışı koruyucu faktörler olarak da sınıflandırılmaktadır.

Aile ile ilgili koruyucu faktörler: Anne–baba ile yakın ilişki, çekirdek aile dışında destekleyici ve sıcak aile bağlarına sahip olma, iyi ebeveyn nitelikleri, sosyo-ekonomik açıdan avantajlı olma vb.

Ailenin dışındaki koruyucu faktörler: Aile dışındaki bir yetişkin ile olumlu ve sıcak bir ilişki (men-toring), iyi okullarda okuma, sosyal bir çevrenin içinde yer alma vb (Masten ve Coasworth, 1998).

II. Toplumsal (Dışsal) Koruyucu Faktörler

Ailede, okulda ve çevrede ihtiyaç duyulan koruyucu faktörlerdir. Bunlar;

- Güvenilir bir çevreye sahip olma,
- Hedeflerin yanında, sınırların; açık, net ve sürekli olması,
- Kişiye, yaşamı boyunca kullanacağı becerileri öğretme,
- Her çocuk için gerçekleştireceği hedefler belirleme ve bu hedeflere ulaşabilmesi için gereken desteği sağlama (Benard, 1991; Özcan, 2005).

2.4.2.3. Olumlu Sonuçlar

- Bireyin karşılaştığı risk faktörleri, bu faktörlerin şiddeti ve bunlardan kişiyi koruyan mekanizmalar, her bireyde farklı görülebilir. Koruyucu faktörler her zaman her kişide aynı etkiyi göstermeyebilir. Bundan dolayı sadece riske değil bireylerin sosyal, akademik ve toplumdan beklenen davranışlarındaki yeterlilikleri gibi olumlu sonuçlarına da bakmak gereklidir (Gürkan, 2006; Gizir, 2007).
- Kişinin sahip olduğu koruyucu faktörleri kullanması ile maruz kaldığı risk faktörleri ile baş edebilmesi sonucunda kazandığı yeterlilikler, olumlu sonuçlar olarak belirtilmektedir (Ülker, Tümlü ve Receptoğlu, 2013).
- Uyum ve yeterlilik düzeyleri, kişilerin psikolojik sağlıklarını yaşam tecrübelerinin her noktasında etkilemektedir. Ayrıca isteklerine ulaşmalarına yardımcı olmaktadır. Bu becerilerin süreç boyunca psikolojik sağlamlığı önemli ölçüde etkilediği ve psikolojik sağlamlık düzeyinin değişmesinde rol aldığı anlaşılmaktadır (Gökçen, 2015).
- ❖ Olumlu sonuç faktörleri şu şekilde sıralanabilir:

- Akademik başarı,
- Davranış problemlerinin azlığı,
- Duygusal problemlerin veya belirtilerin azlığı,
- Olumlu sosyal ilişkiler,
- Sosyal yeterlilik,
- Psikopatolojik belirtilerin görülmemesi,
- Psiko-sosyal uyum (Gizir, 2007).

Gürgan (2006) da olumlu sonuçları şu şekilde sıralamıştır:

- Akademik alanda başarılı olma,
- Arkadaşlık ilişkileri bakımından kabul görme,
- Belirlenen kaidelere uygun davranma,
- Çeşitli yardım faaliyetlerine katılma,
- Devamsızlığın olmaması,
- Duygusal problemlerin azalması,
- Gelişim aşamalarının gerektirdiği vazifeleri yerine getirme,
- Hatalı ve yanlış davranışlara yönelik durumlardan uzak durma,
- Hayattan doyum alma,
- Mutlu olma,
- Okul dışı faaliyetlere dâhil olma,
- Olduğu gibi kendini kabul etme,
- Sosyal anlamda iyi ilişkiler kurma,
- Sosyalleşme anlamında yeterli olma,
- Sürekli iyi olma hali.
- Ruhsal anlamda sağlıklı olma,
- Yakın ilişkiler kurma,
- Yoga veya benzeri faaliyetler yapma,

2.4.3. Psikolojik Olarak Sağlam Olan Bireylerin Özellikleri

Psikolojik sağlamlıkla ilgili olduğu düşünülen birçok kişilik özelliği vardır. İyimserlik (Kumpfer, 1999), olumlu duygusallık (positive emotionality) (Tugade ve Frederickson, 2004), öz-saygı (Dumont ve Provost, 1999; Werner, 1989), umut ve öğrenilmiş iyimserlik (Seligman, 1990) ve yaşam doyumunu (Frederickson ve ark. , 2003)

psikolojik sağlamlıkla ilişkili bulunan bazı kişilik özellikleri olarak alanyazında göze çarpmaktadır. Ayrıca Rutter (1985), zgveni yüksek bireylerin daha başarılı başa çıkma yöntemleri geliştirdiklerini ifade etmektedir.

Yapılan araştırma sonuçlarına göre, kişilik özelliklerinden bazıları; psikolojik olarak sağlam bireyleri, daha savunmasız bireylerden ayıran özelliklere sahiptir. Bunlar; alternatif bakış açılarına sahip olma, dini inanç, duyarlılık, entelektüel beceriye sahip olma, esneklik, iç kontrol odağı, mizah anlayışı, sakin ruh hali, uyum gösterme vb. sayılabilir (Masten, 1986; Smith ve Werner, 1982).

Smokowski ve ark. (2000), da yaptıkları nitel bir araştırmada; otobiyografi yöntemini kullanarak risk altındaki ergenlerde koruyucu faktörleri anlamaya çalışmışlardır. İyimserlik halini, gelecek beklentilerini, kararlılığı ve kişinin olumsuz yaşantılarla ilgili geçmiş deneyimlerini, psikolojik sağamlık sürecinin önemli parçaları olarak rapor etmişlerdir. Başka bir araştırmada, psikolojik sağamlık özelliklerine sahip kızların, kürtaj deneyimini psikolojik sağamlık özelliklerine sahip olmayanlara göre daha az stresli değerlendirdikleri ve başa çıkabilmek için daha yüksek öz-yeterlilik rapor ettikleri görülmüştür (Major ve ark. , 1998). Bu araştırmada ayrıca, daha önceki araştırma sonuçları ile tutarlı olarak, psikolojik yönden sağlam bireylerin genel olarak daha iyimser oldukları, sosyal becerilerinin ve problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu ve yaşam amaçlarının farkında oldukları bulunmuştur (Penick ve Jepsen, 1992; Rutter, 1989).

Birçok araştırmada, iç kontrol odağı ile psikolojik sağamlık arasında olumlu ilişki olduğu tespit edilmiştir (Himelein ve Mcelrath, 1996; Moran ve Eckenrode, 1992). Yapılan başka bir çalışmada, psikolojik sağamlık özelliği gösteren ergenlerin, öz-saygı puanlarının daha savunmasız ergenlere göre daha yüksek bulunmuştur ve dayanıklı ergen grubu problem çözme alt boyutunda daha yüksek puan almıştır (Dumont ve Provost, 1999). Dostluğu uzun yıllar sürdürebilme ve iyi arkadaşlık ilişkileri kurabilme de sağlam bireylerin gösterdiği özellikler arasında yer almaktadır (Werner, 1996).

2.5. İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu kısmında kuramsal çerçevede anlatılan kavramlarla ilgili (Ailenin Parçalanması, Ergenlik, Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağamlık) Yurt İçinde ve Yurt Dışında yapılan bazı çalışmalara yer verilmiştir.

Yurt İçinde Yapılan alışmalar

şentürk (2006), Parçalanmış aile-ocuk ilişkisinin sebep olduğu sosyal problemler (Malatya rneėi); adlı çalışmasında, ailenin parçalanmasının ve içinde yaşanılan olumsuz aile koşullarının, çocuğun eğitimde başarısız olmasına neden olduğu, ie kapanıklık, dūřuk benlik saygısı, depresyon, sadist tutum ve davranışlar şeklinde görülen ruh sağlığı problemleri yaşadığı sonucuna ulaşmıştır. Aynı zamanda, saldırganlık, şiddet, suç işleme ve intihar etme eğilimleri olarak antisosyal davranışlar göstermesine etki ettiğine, “anomi ve yabancılaşma” yaşamasına sebep olduğuna, sigara, alkol ve uyuşturucu bağımlılığına yönelttiği, ocuk işçiliği veya çalışan ocuk durumunu ortaya çıkararak çocuğun gelecek yaşantısını olumsuz etkilediği sonuçlarına ulaşmıştır.

Sipahioğlu (2008), Farklı risk gruplarındaki ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının incelenmesi; adlı çalışmasında, cinsiyet, okul türü, tek ebeveyn ile yaşama ve yoksulluk içinde bulunma (ailesi ile birlikte) değişkenlerine göre psikolojik sağlamlık düzeyinin farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Ev içi ilişkilerde ilgi, ev içi etkinliklere katılım ve yüksek beklentiler koruyucu faktör özelliklerinin tek ebeveyn ile yaşayan ergenlerde, ailesi ile yaşayan ergenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Amaçlar, eğitimsel beklentiler ve problem çözme becerileri koruyucu faktör özelliklerinin ise ailesi ile birlikte yaşayan ergenlerde, tek ebeveyn ile yaşayan ergenlere oranla daha yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir. Yoksulluk içindeki ergenlerin cinsiyet değişkenine göre oluşturulan gruplarda; amaçlar, arkadaş grubundaki ilgi, eğitimsel beklentiler ve empati koruyucu faktör özelliklerinin kızlarda erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Göktepe (2015), Liseli ergenlerde bağlanma stilleri, kendilik algısı ve kişilerarası ilişkilerin incelenmesi; adlı çalışmasında, olumlu kendilik algısına sahip ergenlerin güvenli bağlanma stiline sahip olduklarını saptamıştır. Kız ergenlerin bağlanma stilleri ile erkek ergenlerin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark tespit etmemiştir. Kız ergenlerin kendilik algıları ile erkek ergenlerin kendilik algıları arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Liseli ergenlerin yaşları ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark bulmamıştır.

Turgut (2015), Ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin, önemli yaşam olayları, algılanan sosyal destek ve okul bağlılığı açısından incelenmesi; adlı çalışmasında, erkeklerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin kızlardan daha dūřuk olduğunu bulmuştur. Buna ek olarak önemli yaşam olayları yaşayan ergenlerin psikolojik sağlamlık

düzeyleri, önemli yaşam olayları yaşamayanlara göre düşük çıkmıştır. Ayrıca algılanan sosyal destek ve okul bağlılığının psikolojik sağlamlığı anlamlı şekilde yordadığını; ancak cinsiyetin ve önemli yaşam olayları yaşamayanın psikolojik sağlamlığı anlamlı şekilde yordamadığı sonucuna da ulaşmıştır.

Özdemir (2016), Ergenlik döneminde bağlanma, özerklik ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi; adlı çalışmada, anne babaya güvenli bağlanma ile özerklik arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Anne babaya güvenli bağlanma ile öznel iyi oluş arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu elde etmiştir. Ayrıca öznel iyi oluş ile özerklik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Çıkrıkçıoğlu (2017), Ailesiyle birlikte yaşamayan kız üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin benlik kavramı, yeme tutumu ve davranışları üzerindeki etkisi; adlı çalışmada, bağlanma stili ile benlik saygısı puanı arasında anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Ailesiyle yaşamayan kızlarda korkulu bağlanma düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Elde edilen bir diğer sonuç ise; benlik saygısı arttıkça güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma azalmakta iken korkulu bağlanmanın arttığıdır.

Eren (2017), Ebeveyn kaybı yaşamış ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının incelenmesi; adlı çalışmada, psikolojik sağlamlığın, akademik öz-yeterlik ve duygu düzenleme ile anlamlı bir ilişki içinde olduğuna ulaşmıştır. içsel işlevsel duygu düzenleme ve dışsal işlevsel duygu düzenlemenin psikolojik sağlamlığın anlamlı düzeyde yordayıcısı olduğu, algılanan sosyal desteğin ebeveyn kaybı yaşamış ergenlerde psikolojik sağlamlık düzeylerinin bir yordayıcısı olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Kesmez (2017), Cinsiyet faktörünün bağlanma stillerine ve yalnızlığa etkisinin meta analizi; adlı çalışmada, güvenli, korkulu ve saplantılı bağlanma stilleri üzerinde cinsiyetin bir etkisinin olduğunu bulmuştur, kayıtsız bağlanma stili üzerinde cinsiyetin bir etkisinin olmadığını bulmuştur. Erkeklerin güvenli ve saplantılı bağlanma stilleri kadınlara göre anlamlı çıkmıştır. Kadınların korkulu bağlanma stilli erkeklere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır.

Ünal (2017), Liseyi yatılı okuyan ve yatılı okumayan ergenlerin bağlanma stilleri ve aile işlevi algısı arasındaki ilişkinin karşılaştırması; adlı çalışmada, yurttan ve aile yanında yaşayan ergenlerin bağlanma stillerinin birbirinden farklılaşmadığı sonucunu elde etmiştir. Yurttan ve aile yanında kalan öğrenciler için kayıtsız bağlanma, oranı en

yüksek bağlanma stili çıkmıştır. Kayıtsız bağlanmayı; saplantılı bağlanma, korkulu bağlanma ve güvenli bağlanma takip etmiştir. Cinsiyet yönünden korkulu bağlanma stili dışında herhangi bir farka rastlamamıştır. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre daha fazla korkulu bağlandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Bindal (2018), Ergenlerin psikolojik sağlamlığının (resilience), çocukluk çağındaki travma ve bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesi; adli çalışmasında, psikolojik sağlamlığın çocukluk çağı travma ile ters yönlü ilişkiye sahip olduğu, bağlanma ile doğrusal ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmada, çocukluk çağı travmanın psikolojik sağlamlığı yordamasında, bağlanmanın ara değişken olarak rol aldığını tespit etmiştir. Araştırmada psikolojik sağlamlığın cinsiyet ve kardeş sayısından dolayı farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak; ergenin sınıf düzeyine, annesinin çalışmasına, babasının çalışmasına, ailesinin aylık gelir düzeyine, daha önce psikiyatrik veya psikolojik destek almış olmasına, ailesinde psikiyatrik ve ya psikolojik destek alanların olmasına, yaşına, kiminle yaşadığına, annesinin eğitim düzeyine, babasının eğitim düzeyine ve ailede kaçınıcı çocuk olduğuna göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır.

Çelik (2018), Bağlanma stilleri, psikolojik iyi oluş ve sosyal güvende hissetme: Aralarındaki ilişki ne? Adli çalışmasında; psikolojik iyi oluş ile güvenli bağlanma arasında pozitif yönde anlamlı, saplantılı bağlanma arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu; sosyal güvende hissetme ve memnuniyet ile güvenli bağlanma arasında pozitif yönde anlamlı, korkulu bağlanma arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonuçlarını elde etmiştir.

Dalahmetoğlu (2018), Ebeveyn kaybı yaşamış ergenlerin yaşamamış ergenlere göre öz saygı ve ruh sağlığı değişkenlerinin incelenmesi, adli çalışmasında; İki grup arasında, yaşları ve cinsiyetleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmiştir. Ebeveyn kaybının ergenlerin öz saygısına olumsuz etkilerinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Gamzeli ve Kahraman (2018), Yetişkinlerde çocukluk çağı ruhsal travmaları belirtilerinin psikolojik sağlamlığa etkisi; adli çalışmalarında, çocukluk çağı travması olan kadınların çocukluk travması olan erkeklere göre psikolojik sağlamlık düzeylerinin anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çocukluk çağı travmalarının psikolojik sağlamlığı negatif yönde etkilediği, çocukluk çağı travması olmayan bireylerin olanlara göre psikolojik sağlamlıklarının daha yüksek olduğu sonuçlarına da ulaşmışlardır.

Kandaz (2018), Depresyon, benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi; adlı çalışmasında, bireylerin yaşları arttıkça güvenli bağlanma ölçeğinden aldıkları puanların arttığını bulmuştur. Evli olan bireylerin güvenli bağlanma ölçeğinden aldıkları puanların bekar bireylere göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Bireylerin kayıtsız bağlanma puanları arttıkça saplantılı bağlanma puanlarının arttığını bulmuştur. Bireylerin korkulu bağlanma düzeylerinin arttıkça, saplantılı ve kayıtsız bağlanma düzeylerinin de arttığı sonucuna ulaşmıştır. Korkulu bağlanma stiline sahip olan bireylerin depresyon düzeyinin diğer bağlanma stillerine sahip bireylerin depresyon düzeyinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ve ayrıca; psikiyatrik öyküsü olmayan bireylerin güvenli bağlanma ölçeğinden aldıkları puanların daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Saka ve Ceylan (2018), Ergenlerin Psikolojik dayanıklılık düzeylerinin aile yapılarına göre incelenmesi; adlı çalışmalarında, aile yapılarının ergen psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı bir farklılığa yol açmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Geniş ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı, çekirdek aile yapısında ise kız ergenlerin erkek ergenlere göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çekirdek ve parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin yaşa göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığını tespit etmişlerdir. Araştırmada, 13-14 yaş grubunda olan ergenlerin 15-16 yaş grubundaki ergenlere göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anlamlı derecede yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca, geniş, çekirdek ve parçalanmış aile yapılarına göre psikolojik sağlamlık düzeylerinin ergenlerin anne öğrenim durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Çekirdek ve parçalanmış aile yapısında ergenlerin baba öğrenim durumlarına göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmazken, geniş aile yapısında anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmişlerdir. Geniş aile yapısında babası lise ve üstü mezunu olan ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarının babası ilkokul ve altı mezunu olanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Memiş (2019), Ebeveynleri boşanmış ve ebeveynlerinden birini kaybetmiş çocuklarda depresyon ve davranışsal sorunlar; adlı çalışmasında, ebeveynleri boşanmış ve ebeveyn kaybı yaşamış çocukların depresif belirti puanları sıklığı bu durumu yaşamayanlara göre yüksektir sonucuna ulaşmıştır. Aynı zamanda ebeveynleri

boşanmış ve ebeveyn kaybı yaşamış çocukların davranış sorunları puanları sıklığının bu durumu yaşamayanlara göre yüksek olduğu ve çocuklarda depresyon ve davranış problemleri arasında ilişki olduğu sonuçlarına da ulaşmıştır.

Yaşa ve Yıldırım (2019), Ebeveynleri boşanmış yetişkin bireylerin kişilerarası ilişkilerinde bağlanma modelleri ile ayrılma kaygısının ilişkisi; adlı çalışmalarında, güvenli bağlanma düzeylerinin erkeklerde kadınlara göre daha yüksek olduğu, ayrılma kaygısı ile kayıtsız, korkulu ve saplantılı bağlanma modelleri arasında pozitif; güvenli bağlanma modeli ile negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Günel (2020), Ergenlerde yılmazlığın akran ilişkisi ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi; adlı çalışmasında, cinsiyet, yaş ve gelir düzeyine göre bağlanma stillerinde anlamlı bir farklılık bulmamıştır, ancak; bağlanma stilleri, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, kardeş sayısı, doğum sırası ve okul türü değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Ayrıca ergenlerin yılmazlık düzeyleri ve bağlanma stilleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki tespit etmiştir.

Güney ve Yalçın (2020), Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ergenlerin yılmazlık düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri; adlı çalışmalarında; hem ebeveynleri boşanmış hem de birlikte yaşayan ergenlerde yılmazlık ve algılanan sosyal destek arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Anne babası birlikte olan lise öğrencilerinin anne babası ayrı olanlara göre daha iyimser oldukları görülmüştür. Ayrıca anne babası birlikte ve boşanmış lise öğrencileri arasında güçlü olma, girişimci olma, ilişki kurma, öngörülü olma, amaca ulaşma, lider olma ve araştırmacı olma boyutlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Güney ve Yalçın, 2020).

Güngör (2020), Tek ebeveynle ve iki ebeveynle yaşayan ergenlerin öznel iyi oluşuna göre okulda öznel iyi oluş ve arkadaşla bağlanma düzeylerinin incelenmesi; adlı çalışmasında, tek ve iki ebeveynle yaşayan öznel iyi oluşu yüksek ergenlerin güvenli bağlanma puan ortalamasının tek ve iki ebeveynle yaşayan öznel iyi oluşu düşük ergenlerin puan ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca cinsiyete göre kız ergenlerin güvenli bağlanma puan ortalamasının erkek ergenlerin puan ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir.

Seki ve Dilmaç (2020), Benlik saygısı ve ilişkisel faktörler: Bir meta-analiz çalışması; adlı çalışmalarında, güvenli olmayan bağlanma ile benlik saygısı arasında negatif yönlü zayıf düzeyde ilişki, benlik saygısı ile koruyucu faktörler arasındaki ilişkileri incelediklerinde; psikolojik sağlamlık, öz yeterlik, yaşam doyumu, algılanan

sosyal destek, problem çözme becerisi, empati ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü orta düzeyde ilişki elde etmişlerdir. Güvenli bağlanma ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde ilişki elde edilmiştir.

Tatarer (2020), Çocuk ve ergenler için psikolojik sağlık programının baba kaybı yaşamış çocukların psikolojik sağlık düzeyine etkisi; adlı yarı deneysel desenli bir araştırma yapmıştır. Araştırmada deney ve kontrol grubu bulunmaktadır. Deney grubuna hem ölçekler hem de program uygulanmış, Kontrol grubuna ise ön-test ve son-test şeklinde ölçek uygulamasının dışında herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır (Tatarer, 2020). Psikolojik Sağlık Programı'nın baba kaybı yaşamış ergenlerin psikolojik sağlık düzeyini arttırmada etkili bir müdahale yöntemi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna ek olarak, program sonunda deney grubunun toplam günlük puanı'nda anlamlı bir düşüş tespit etmiştir.

Uğur (2020), Farklı sosyal çevrede yaşayan ergen gruplarının bağlanma, psikolojik sağlık ve duygu düzenlemesi açısından incelenmesi; adlı çalışmasında, Ailesiyle birlikte ve Darüşşafaka'da yaşayan ergenlerin psikolojik sağlık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermezken ebeveynleri boşanmış ergenlerin psikolojik sağlık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Bağlanma düzeylerinin gruplara göre değişimi incelendiğinde Darüşşafaka'da yaşayan ergenlerin baba bağlanma düzeyinin boşanmış anne ya da babasıyla yaşayan ergenlerin ve ailesinin yanında yaşayan ergenlerin bağlanma düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca, psikolojik sağlık ve duygu düzenleme düzeylerinde gruplararası bir farklılık görülmemiştir (Uğur, 2020).

Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Fraley ve Heffernan (2013), Bağlanma ve ebeveyn boşanması: Yayılma ve hassas dönem hipotezlerinin bir testi, adlı çalışmalarında; ebeveyn boşanmasının güvensiz bağlanma için yaygın değil seçici etkileri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yani, ebeveyn boşanmasının, yetişkinlikte; ebeveynlerle olan güvensiz ilişkilerle, romantik partnerler veya arkadaşlarla olan güvensiz ilişkilerden daha güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Ek olarak, ebeveyn güvensizliği en çok ebeveyn boşanması erken çocukluk döneminde gerçekleştiğinde belirginlik göstermektedir sonucuna da ulaşmışlardır.

Pascuzzo ve ark. (2013), Ergen bağlanma, romantik yetişkin bağlanma ve duygu düzenleme arasındaki boylamsal ilişki, adlı çalışmalarında; ergenlik döneminde; ebeveynlere ve akranlara karşı daha fazla güvensizlik yaşayan gençlerin yetişkinlikte,

daha endişeli bir romantik bağlanma stili ve duygu odaklı stratejileri daha fazla kullandığı sonucuna ulaşmışlardır. Aynı zamanda, endişeli yetişkin bağlanma stili, daha çok duygu odaklı stratejilerle ilişkili çıkmıştır. Kaçınan bağlanma stili ise daha az destek arama ile ilişkilidir. Analizler ayrıca duygu odaklı başa çıkma stratejilerini, ergenin ebeveynlerine güvensiz bağlanma ile yetişkin kaygılı bağlanma arasındaki bağlantının kısmi bir aracısı ve ergenin akranlarına güvensizlik ile yetişkin kaygılı bağlanma arasındaki ilişkinin tam bir aracısı olarak tanımlamışlardır.

Graber ve ark. (2016), En iyi arkadaşlar ve daha iyi başa çıkma: Erkeklerin ve kızların en yakın arkadaşlıkları aracılığıyla psikolojik dayanıklılığı kolaylaştırmak; adli çalışmalarında, algılanan arkadaşlık kalitesi ile dayanıklılık arasında anlamlı bir pozitif ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Jenkins (2016), Dayanıklılık, bağlanma ve duygusal başa çıkma arasındaki ilişki; adli çalışmasında, bağlanmadan kaçınmanın savunuculuk ile negatif ilişkili olduğunu ve bağlanma kaygısının sürekli kaygıyı pozitif olarak yordadığını ortaya koymuştur. Hem bağlanma kaygısının hem de kaçınmanın, dayanıklılığı olumsuz yönde yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Savunuculuğun dayanıklılığı pozitif olarak yordadığını, sürekli kaygının ise dayanıklılığı olumsuz olarak yordadığını ortaya koymuştur. Sürekli kaygının, bağlanma kaygısı ile yılmazlık arasındaki ilişkiye aracılık ettiği sonucuna ulaşmıştır.

Schaefer ve ark. (2018), Çocukluk çağı mağduriyetini takiben dayanıklılık ve travma sonrası büyüme ile ilişkili koruyucu faktörlerin eş zamanlı olarak incelenmesi; adli çalışmalarında, tüm katılımcıların çocukluklarında fiziksel şiddet ve/veya cinsel istismar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Daha yüksek dayanıklılığın daha fazla aile desteği, iyimserlik ve olumlu dini başa çıkma ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Estevez ve ark. (2019), Ergenlerde bağlanma ve davranışsal bağımlılıklar: Başa çıkma stratejilerinin aracılık ve düzenleyici rolü, adli çalışmalarında; bağlanma ve davranışsal bağımlılıklar arasında negatif bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Kendini eleştirme ve duygusal kaçınma dışında çoğu başa çıkma stratejisinin bağlanma stilleriyle ilişkili olduğunu; özellikle, problemden kaçınmayı, tüm davranışsal bağımlılıklarla önemli ölçüde ilişkili bulmuşlardır. Kendini suçlama ve problem çözme, video oyunu bağımlılığı ve problemlili internet kullanımı ile önemli ölçüde ilişkili çıkmıştır. Son olarak, başa çıkmanın, bağlanma ve video oyunu bağımlılığı ile problemlili internet kullanımı arasında aracı ve moderatör olarak hareket ettiği bulunmuştur.

Guo (2019), Ebeveyne bağlanma ve dayanıklılık arasında bir aracı olarak başa çıkma: Tek ebeveynli ailelerden gelen Çinli ergenlerle sağlam ailelerden gelen Çinli ergenler arasındaki farklı etkilerin incelenmesi; adlı çalışmasında, anneye güvenli bağlanmanın dayanıklılık ile olumlu bir şekilde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sağlam ailelerden gelen ergenlerin anneye güvenli bağlanması hem doğrudan dayanıklılıkla hem de dolaylı olarak artan sorun odaklı ve azaltılmış duygu odaklı başa çıkma yoluyla ilişkili çıkmıştır. Babaya güvenli bağlanma, sağlam gelişmiş sorun odaklı başa çıkma yoluyla hem doğrudan hem de dolaylı olarak dayanıklılık ile ilişkili olduğunu saptamıştır. Kız ergenlerin, ebeveynlerinin medeni durumuna bakılmaksızın, erkek ergenlerden önemli ölçüde daha düşük düzeyde dayanıklılık sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır.

Monako ve ark. (2019), Ergenlerde bağlanma tarzları ve iyi oluş: Duygusal gelişim bu ilişkiyi nasıl etkiler? Adlı çalışmalarında; duygusal yeterliklerin ebeveyne bağlanma ve iyi oluş değişkenleri arasındaki ilişkiye kısmen aracılık ettiğini söylemişlerdir. Duygusal yeterlilikler ile birlikte anne ve babaya bağlılığın, ergenin iyi oluşuyla ilgili değişken olduğunu söylemişlerdir. Ayrıca, ebeveyne bağlanma ile duygusal yeterlilikler arasındaki ilişki erkeklerde kadınlara göre daha zayıf bulunmuştur.

Rasmussen ve ark. (2019), Dayanıklılığın temel bir özelliği olarak bağlanma: Sistematik bir inceleme ve meta-analiz; adlı çalışmalarında, otuz üç çalışmayı araştırmalarına dahil etmişlerdir. Ve incelemeleri sonucunda dayanıklılık ve bağlanma arasında zayıf ila orta derecede korelasyonlar olduğu, hem meta-analizde hem de anlatsal olarak bildirilen çalışmalarda, güvenli bağlanmanın yılmazlık varlığı ile ilişkili olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Killgore ve ark. (2020), Covid-19 karantinası sırasında psikolojik dayanıklılık; adlı çalışmalarında, en az on dakika fiziksel egzersiz, daha fazla algılanan aile desteği, daha fazla arkadaşlardan algılanan sosyal destek, daha düşük uykusuzluk şiddeti, yakın bir kişiden daha fazla algılanan ilgi ve destek ve daha sık dua etme gibi değişkenlere sahip olan kişilerin karantinayı daha rahat atlatacak daha fazla dayanıklılık gösterdiklerini tespit etmişlerdir.

Potard ve ark. (2020), Fransız ergenlerde intihar düşüncesi: Cinsiyete göre ayrılık kaygısı ve bağlanma, adlı çalışmalarında; kaçınarak bağlanan ergenlerin, güvenli bağlanan ergenlere göre daha fazla okul fobisi sergiledikleri, kaçınan kız ergenlerin, babalarına güvenli bağlanan ergenlere göre aile üyeleriyle ilgili daha az korku bildirme

eğiliminde oldukları, annelerine güvensiz bağlanan erkek ergenlerin, güvenli bağlanan erkeklere göre daha fazla ayrılık kaygısı bildirdikleri sonuçlarına ulaşmışlardır. Yapısal modeller hem erkekler hem de kızlar için anlamlı bulunmuştur. Ayrılık kaygısının hem kız hem de erkek çocuklar için anneye bağlanmanın (özellikle yabancılaşmanın) intihar düşüncesi üzerindeki olumsuz etkisine kısmen aracılık ettiğini ve erkek çocuklar için babaya bağlanmanın (özellikle yabancılaşmanın) intihar düşüncesi üzerindeki olumsuz etkisine kısmen aracılık ettiğini ortaya koymuşlardır

Cong ve ark. (2021), Ergenlerde intihar düşüncesinin aile ortamı ve psikolojik dayanıklılık ile ilişkisi; adlı çalışmalarında, erkeklerde intihar düşüncesinin aile uyumu ve organizasyon ile negatif, aile çatışması ile pozitif ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Kızlarda intihar düşüncesi, aile uyumu duygusal ifade ve entelektüel-kültürel yönelim ile negatif ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. İntihar düşüncesi olan ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanının intihar düşüncesi olanlardan daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Idrees, Zahra ve Naeem (2021), Bekar ve her iki ebeveynle birlikte yaşayan çocukların algılanan ebeveynlik stilleri ve birincil bağlanma stilleri, adlı çalışmalarında; izin verici ebeveynlik tarzı ile anne ve babaya güven, anne ve babaya yabancılaşma ve baba ile iletişim arasında negatif yönde anlamlı olmayan bir ilişki bulmuşlardır. İzin verici ebeveynlik tarzı ile anne iletişimi arasında az düzeyde anlamlı ve negatif bir ilişki bulmuşlardır. Otoriter ebeveynlik tarzı ile anne baba iletişimi ve anne babaya güven arasında orta-küçük negatif ilişki, otoriter ebeveynlik tarzı ile anne ve babaya yabancılaşma duygusu arasında anlamlı olmayan bir ilişki bulmuşlardır. Tek ebeveynli çocuklar ebeveynlerini otoriter olarak algılar ve anne ve babaya daha yabancılaşmış bir bağ kurarken, her iki ebeveyni ile birlikte yaşayan çocuklar ebeveynlerini daha otoriter olarak algılar, her iki ebeveyne de daha fazla güvenir ve anne ile daha iyi iletişim kurabilirler. Tek ebeveynli çocuklar ile her iki ebeveynle birlikte yaşayan çocuklar arasında ebeveynlerini izin verici olarak algılamada anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Liang ve ark. (2021), Covid-19 sırasında ebeveyn ve çocuğun olumsuz duyguları: Ebeveyn bağlanma tarzının düzenleyici rolü, adlı çalışmalarında; korkulu bağlanma stiline sahip ebeveynlerin, COVID-19 ile karşı karşıya kaldıklarında diğer bağlanma stillerine sahip olanlardan önemli ölçüde daha yüksek olumsuz duygulara sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, kayıtsız bağlanma stiline sahip ebeveynlerin, korkulu ve saplantılı bağlanma stiline sahip ebeveynlere göre çocuklarında daha az olumsuz duygu algıladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca bu bulgular, kayıtsız ve korkulu

bağlanma stiline sahip ebeveynlerin ve çocuklarının COVID-19 pandemisi sırasında daha yüksek risk altında olabileceğini ve onlara uzun süreli ilgi gösterilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Delgano ve ark. (2022), Ergenlikte ebeveyn bağlanma ve akran ilişkileri: Sistemik bir inceleme; adlı meta-analiz çalışmalarında; güvenli bağlanan ergenlerin yakınlığa dayalı arkadaşlık kurdukları, arkadaşlarıyla etkileşim kurarken daha yakın oldukları, kendilerini daha rahat ve iyi ifade ettikleri, ihtiyaç anında arkadaşlarından destek aramaya ve almaya daha açık oldukları sonuçlarına ulaşmışlardır. Güvensiz bağlanan ergenler ise bu özelliklerin tam tersi özelliklere sahiptir. Kararsız bağlananların, en yakın arkadaşlarıyla bile yaşadıkları çatışmaları işbirliği içinde düzenleyemedikleri, düşmanlık ve sosyal kaygıda yüksek puanlar aldıkları sonuçlarına ulaşmışlardır. Kaçınmacı bağlanan ergenlerin ise; yakın ilişkilere değer vermedikleri, kendilerini duygusal olarak bağımsız tanımladıkları, başkalarıyla fikir veya duyguları paylaşma ihtiyacı hissetmedikleri sonuçlarına ulaşmışlardır.

Araştırmanın bu kısmına kadar tez başlığında adı geçen unsurlar ele alınmıştır. Şimdi de adı geçen bazı değişkenlere kısaca değinilecektir. Bazı değişkenler kısmını kişisel bilgiler formuna eklenen maddeler oluşturmaktadır. Parçalanmış ve tam aileye sahip olmanın yanında ergen bağlanma stili ve psikolojik sağlamlığı acaba başka hangi değişkenlere göre farklılaşmaktadır? Sorusunun cevabı olarak; cinsiyet, ayrı yaşama şekli, parçalanma sebebi, birlikte yaşanan kişi, parçalanma yaşı, ebeveynin hayatta olup olmaması da araştırmaya dahil edilmiştir. Bunlar da araştırmaya dahil edilerek bağlanma ve psikolojik sağlamlığı farklılaştırabilecek başka değişkenlerin olup olmadığına bakılmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla araştırma modeli, araştırmanın yapılışı, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri ve psikolojik sağlık puan ortalamaları arasında çeşitli değişkenlere göre bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Bu nedenle çalışmanın türü ilişkisel tarama modelidir. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok değişken arasında ilişki olup olmadığını ve/veya ilişkinin derecesini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma modeli türüdür (Karasar, 2011).

Konunun araştırma sorularına bakılarak, bu sorulara cevap bulmak amacıyla veri toplandığı ve bu verilerin sonuçlarına bakıldığı için “Betimsel bir araştırma”dır.

Çalışmada var olan ilişkilerin ortaya çıkması için bağımlı ve bağımsız değişkenlere bakılmıştır. Bağımlı değişkenler ‘Bağlanma Stilleri’, ‘Psikolojik Sağlık’, bağımsız değişkenler ise cinsiyet, yaş, parçalanma yaşı, anne babanın birliktelik durumu, anne babanın hayatta olup olmaması, yaşanan kişi gibi değişkenlerdir.

3.2. Araştırmanın Yapılışı

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda daha önce benzer çalışmalarda kullanılan, geliştirilen ve uyarlanan ölçme araçları incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu ergenler oluşturduğu için farklı disiplinlerce kullanılmış ve ülkemizde uyarlama, çeviri ve standardizasyon çalışmaları tamamlanmış olan Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği(ÇGPSÖ-12)’nde karar kılınmıştır. Ölçme araçlarına; yaş, cinsiyet, ergenlerin ailelerinin birliktelik durumu, parçalanma yaşı gibi sorulara cevap bulabilmek için araştırmacı tarafından hazırlanmış olan Kişisel Bilgiler Formu da dâhil edilmiştir.

Araştırmada veri toplama araçları 2021-2022 eğitim öğretim yılında Ankara ili Mamak ilçesinde öğrenim gören 9, 10, 11 ve 12. Sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Bunu yapmak için de öncelikle Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden izin alınmıştır. Araştırılmak istenen amaç doğrultusunda bu amaca en iyi örneklem sağlayacağı düşünülen okullar seçilerek çalışma yapılmış ve bu okullara gidildiğinde ilk önce okul idaresiyle görüşülmüştür. Okul idarelerine araştırma izninin bir örneği gösterilerek

araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Onların da izinleri doğrultusunda ulaşılabilen bütün öğrencilere ölçekler dağıtılmış ve öğrencilere araştırmayla ilgili bilgi verilerek uygulamaya geçilmiştir.

3.3. Çalışma Grubu

Araştırma grubunda yer alan bireyleri, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Ankara'nın Mamak ilçesine bağlı devlet liselerinde halen öğrenim gören 9, 10, 11 ve 12. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise ulaşılabileni örnekleme yöntemiyle seçilen 4 lisede öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Bu çalışmanın odak noktası parçalanmış ve parçalanmamış aile çocuklarına ulaşmak ve çocuklar vesilesiyle aile yapısını değerlendirmek olduğu için okulların nitelikleri dikkate alınmamıştır.

Aşağıda çalışma grubuyla ilgili istatistiki bilgiler verilmiştir:

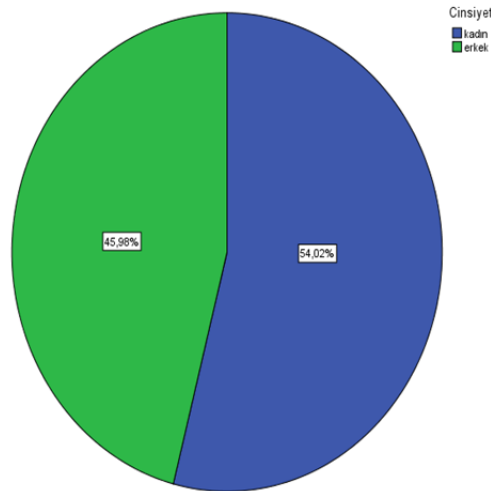
3.3.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Tablo ve Grafik

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine ilişkin dağılım Tablo 3.3.1. ve cinsiyet değişkenine ilişkin grafik: Grafik 3.3.1.'de gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde, çalışmaya toplam 1355 öğrenci katılmış olup, bunların 623'ünün (%46) erkek, 732'sinin (%54) ise kadın olduğu görülmektedir.

Tablo 1.

Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin Frekans Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Erkek	623	46,0
Kadın	732	54,0
Toplam	1355	100

Grafik 1.Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin Dağılım Grafiği

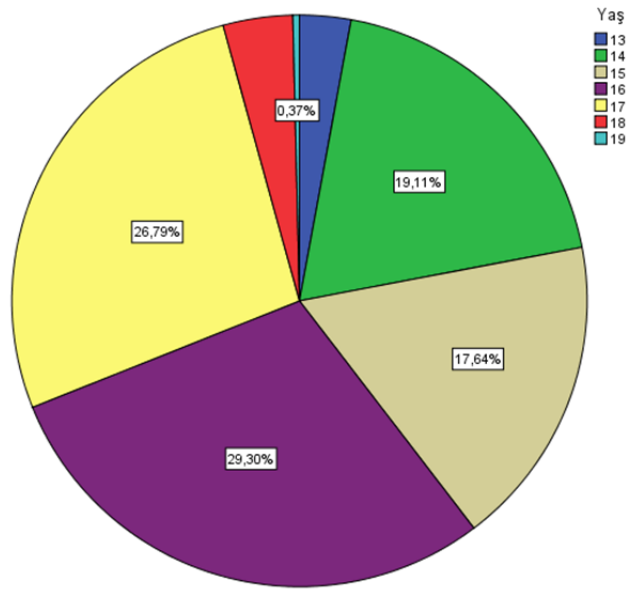
3.3.2. Yaş Değişkenine İlişkin Tablo ve Grafik

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlarına ilişkin dağılım Tablo 3.3.2. ve buna ilişkin grafik: Grafik 3.3.2'de gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde, öğrencilerin yaşlarının 13 ile 19 arasında değiştiği görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin %29,3'ünün 16 yaşında, %26,8'inin 17 yaşında ve %19,1'inin 14 yaşında olduğu görülmektedir.

Tablo 2.

Öğrencilerin Yaşlarına İlişkin Frekans Dağılımı

Yaş	Frekans	Yüzde
13	39	2,9
14	259	19,1
15	239	17,6
16	397	29,3
17	363	26,8
18	53	3,9
19	5	0,4
Toplam	1355	100,0

Grafik 2. Öğrencilerin Yaşlarına İlişkin Grafik

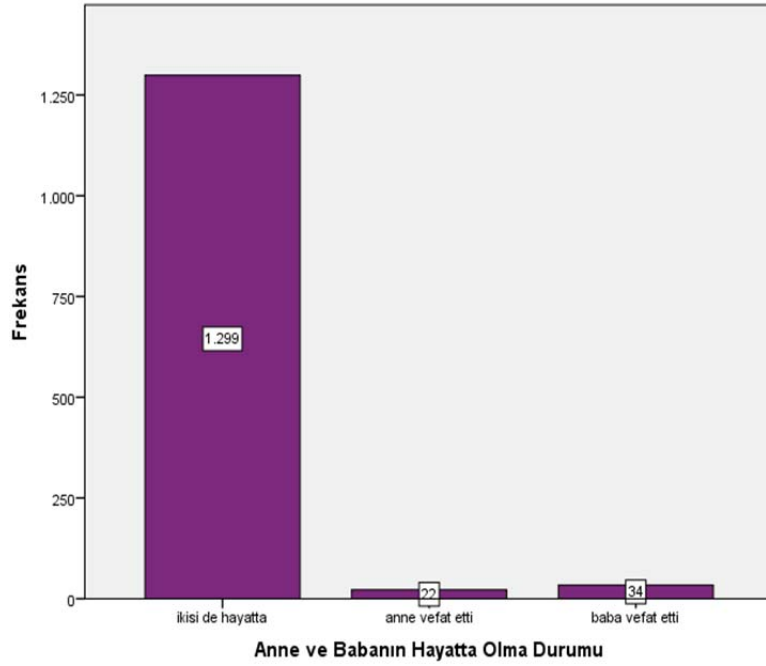
3.3.3. Ebeveynlerin Hayatta Olma Durumuna İlişkin Tablo ve Grafik

Araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveynlerin hayatta olma durumlarına ilişkin dağılım Tablo 3.3.3. ve buna ait grafik: Grafik 3.3.3.'de gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde, öğrencilerin 1299'unun anne ve babalarının hayatta olduğu, 22'sinin annesinin vefat ettiği ve 34 'ünün babasının vefat ettiği görülmektedir.

Tablo 3.

Öğrencilerin Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı

Hayatta Olma Durumu	Frekans	Yüzde
İkisi de hayatta	1299	95,9
Anne vefat etti	22	1,6
Baba vefat etti	34	2,5
Toplam	1355	100

Grafik 3. Ebeveynlerin Hayatta Olma Durumuna İlişkin Grafik

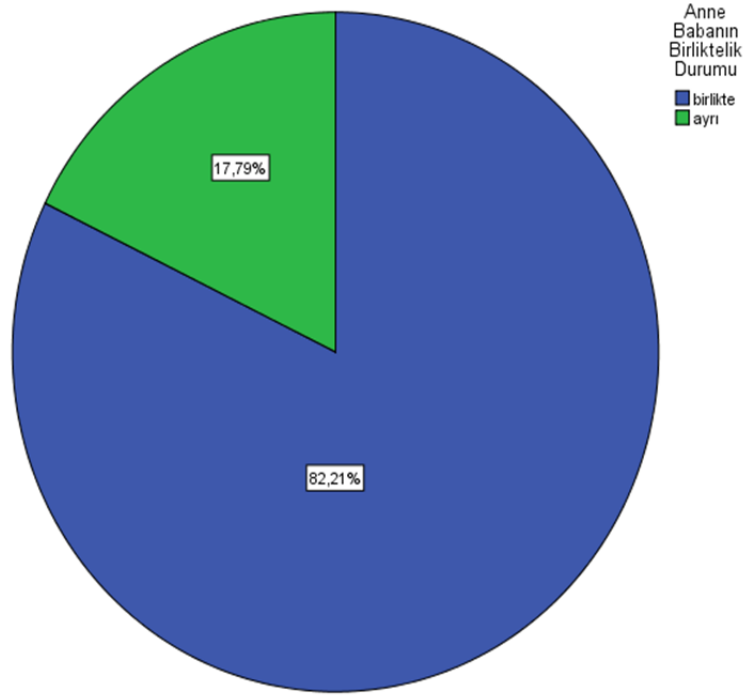
3.3.4. Ebeveyn Birliktelik Durumuna İlişkin Tablo ve Grafik

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve babalarının birliktelik durumlarına ilişkin dağılım Tablo 3.3.4. ve buna ait grafik: Grafik 3.3.4.'de gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde, öğrencilerin 1114'ünün (%82,2) anne ve babalarının birlikte olduğu ve 241'inin (%17,8) anne ve babalarının ayrı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.

Öğrencilerin Ebeveyn Birliktelik Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımları

Birliktelik Durumu	Frekans	Yüzde
Birlikte	1114	82,2
Ayrı	241	17,8
Toplam	1355	100,0

Grafik 4. Ebeveynlerin Birliktelik Durumu

3.3.5. Ebeveyn Ayrı Yaşama Şekline İlişkin Dağılım

Araştırmaya katılan anne babası ayrı yaşayan 241 öğrencinin anne ve babasının ayrı yaşama şekline ilişkin dağılım Tablo 3.3.5.'de gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde anne ve babası ayrı yaşayan öğrencilerin 164'ünün (%68) anne ve babasının boşanmış olduğu ve 77'sinin (%32) anne ve babasının boşanmamış ancak ayrı veya vefat ettiği görülmektedir.

Tablo 5.

Öğrencilerin Anne ve Babalarının Ayrı Yaşama Şekillerine İlişkin Frekans Dağılımı

Ayrı Yaşama Şekli	Frekans	Yüzde
Boşanmış	164	68,0
Boşanmamış ancak ayrı ve ölüm	77	32,0
Toplam	241	100,0

3.3.6. Ailenin Parçalanma Sebebine İlişkin Dağılım

Araştırmaya katılan anne ve babası ayrı yaşayan 241 öğrencinin ailelerinin parçalanma sebebine ilişkin dağılım Tablo 3.3.6.'da gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin 164'ünün (%68) anne ve babasının boşandığı, 56'sının (%23,2) anne ve/veya babasının vefat ettiği ve 21'inin (%8,7) de ayrıldığı görülmektedir.

Tablo 6.

Ailenin Parçalanma Sebebine İlişkin Frekans Dağılımı

Parçalanma Sebebi	Frekans	Yüzde
Boşanma	164	68,0
Ölüm	56	23,2
Ayrılık	21	8,7
Toplam	241	100,0

3.3.7. Ebeveynlerin Boşanmadıkları Halde Ayrı Yaşama Sebeplerine İlişkin Dağılım

Araştırmaya katılan anne ve babası boşanmadıkları halde ayrı yaşayan 21 öğrencinin ailelerinin ayrı yaşama sebebine ilişkin dağılım Tablo 3.3.7.'de gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde, öğrencilerin 2'sinin (%9,5) anne ve babasının geçimsizlik nedeniyle, 13'ünün (%61,9) anne ve/veya babasının iş nedeniyle ve 6'sının (%28,6) da diğer nedenlerden ayrı yaşadığı görülmektedir.

Tablo 7.

Anne ve Babanın Boşanmadıkları Halde Ayrı Yaşama Nedenine İlişkin Frekans Dağılımı

Ayrı Yaşama Nedeni	Frekans	Yüzde
Geçimsizlik	2	9,5
İş nedeniyle	13	61,9
Diğer	6	28,6
Toplam	21	100,0

3.3.8. Parçalanma Yaşına İlişkin Dağılım

Araştırmaya katılan anne ve babası ayrı yaşayan 241 öğrencinin, anne veya babasının vefat ettiği veya ayrıldığında kaç yaşında olduğuna ilişkin dağılım Tablo 3.3.8.'de gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde, öğrenciler 1 ile 17 yaş arasında iken, ya anne babasının vefat ettiği ya da ayrıldığı görülmektedir.

Tablo 8.

Anne ve Babanın Vefat Ettiği ya da Ayrıldığı Zamandaki Öğrenci Yaşına İlişkin Frekans Dağılımı

Yaş	Frekans	Yüzde
0	4	1,7
1	17	7,1
2	1	,4
2	12	5,0
3	1	,4
3	13	5,4
4	1	,4
4	9	3,7
5	12	5,0
6	11	4,6
7	17	7,1
8	16	6,6
9	13	5,4
10	30	12,4
11	15	6,2
12	21	8,7
13	12	5,0
14	13	5,4
15	10	4,1
16	10	4,1
17	3	1,2
Total	237	98,3
Toplam	241	100,0

3.3.9. Ergenlerin Birlikte Yaşadıkları Kişiyeye İlişkin Dağılım

Araştırmaya katılan öğrencilerin birlikte yaşadıkları kişiyeye ilişkin dağılım Tablo 3.3.9.'da gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde, öğrencilerin 1110'unun (%81,9) ailesiyle, 158'inin (%11,7) annesiyle, 45'inin (%3,3) babasıyla, 13'ünün (%1,0) büyükanne/büyükbabasıyla, 8'inin (%0,6) akrabalarından birisiyle, 16'sının (%1,2) büyükanne/büyükbaba ve annesiyle, 5'inin (%0,4) büyükanne/büyükbaba ve babasıyla yaşadığı görülmektedir.

Tablo 9.

Öğrencilerin Birlikte Yaşadıkları Kişiyeye İlişkin Frekans Dağılımları

Birlikte Yaşadıkları	Frekans	Yüzde
Aile	1110	81,9
Anne ile	158	11,7
Baba ile	45	3,3
Büyükanne/büyükbaba ile	13	1,0
Akrabalarından biriyle	8	,6
Büyükanne/büyükbaba ve anne	16	1,2
Büyükanne/büyükbaba ve baba	5	,4
Toplam	1355	100,0

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak, araştırmanın amacına uygun olacak şekilde araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgiler Formu, araştırmanın amacına uygun olduğu düşünülen Ergenlerde Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği, Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği(ÇGPSÖ-12) kullanılmıştır.

3.4.1. Kişisel Bilgiler Formu

Ergenlerin nitelikleri ve sosyo-demografik bilgileri hakkında bilgi toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Kişisel bilgiler formunda; cinsiyet, yaş, anne ve babanın hayatta olup olmaması, anne ve babanın birlikteliği, parçalanma yaşı, ergenin kiminle yaşadığı gibi iç içe sorular yer almaktadır. Kişisel Bilgiler formu iç içe soruların yer aldığı beş maddeden oluşmaktadır.

3.4.2. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği

Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Erzen (2016), tarafından bağlanma stillerinin belirlenmesi amacıyla geliştirilen bir ölçektir. Ölçek; güvenli bağlanma, kaygılı-kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma olmak üzere 3 farklı bağlanma stilini ortaya koymak amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte, 5’li likert şeklinde oluşturulan 18 Madde vardır. 1’den 5’e kadar olan maddelerde; 1 seçeneği

‘Kesinlikle Katılmıyorum ve 5 seçeneği ‘Kesinlikle katılıyorum.’ olarak derecelendirilmiştir.

Güvenli Bağlanma Stilini ortaya koyan 5 madde, Kaçınan Bağlanma Stilini ortaya koyan 7 madde ve Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stilini ortaya koyan 6 madde vardır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçeğin iki olumsuz bir olumlu alt boyuta sahip olması dolayısıyla ölçeğin tamamına ait bir Cronbach Alpha değeri elde edilmesi mümkün olmadığından her bir alt boyut için ayrı ayrı bu değerler belirlenmiştir. Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı alt ölçeklerde; Kaçınan Stil için .80, Güvenli Bağlanma Stili için .69 ve Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili için ise .71 olarak belirlenmiştir. Yapılan geçerlik-güvenirlik çalışmasında açımlayıcı faktör analizi, ölçekte yer alan 18 maddenin üç boyut altında tutarlı şekilde toplandıklarını ortaya koymuştur. Ölçeğin madde toplam korelasyon değerlerinin .49 ile .75 arasında değiştiği görülmüştür (Erzen, 2016). Bu araştırma kapsamında yapılan güvenirlik incelemeleri sonucunda; Güvenli Bağlanma Stili için .497, Kaçınan Bağlanma Stili için .731 ve Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili için ise .728 cronbach alpha iç tutarlık katsayıları elde edilmiştir.

3.4.3. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği(ÇGPSÖ-12)

Ergenlerde psikolojik sağlamlığı ölçme amacıyla Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (ÇGPSÖ-12) kullanılmıştır. On bir farklı ülkeden toplanan veriler ışığında geliştirilen ölçeğin 28 maddelik orijinal formu, üç alt ölçek ve sekiz alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçme aracı sosyo-ekolojik bakış açısıyla, nicel ve nitel yöntemler kullanılarak geliştirilmiştir (Liebenberg, Ungar ve Van de Vijver, 2012). Ölçeğin kısa form çalışması Liebenberg, Ungar ve LeBlanc (2013) tarafından yapılmış ve iki farklı çalışma sonucunda 12 maddelik bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin faktör yük değerleri .39 ile .88 arasında değişmekte ve iç tutarlılık katsayısı .84 bulunmuştur. Beşli likert yapıda olan ölçme aracı “*Beni tamamen tanımlıyor (5)*” ile “*Hiç*

tanımlamıyor (1)” arasında derecelendirilmektedir. Yüksek puan yüksek sağlamlık düzeyini belirtmektedir (Arslan, 2015). Bu araştırma kapsamında psikolojik sağlamlık ölçeği için yapılan güvenirlik incelemeleri sonucunda; ölçeğin, Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .815 bulunmuştur.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma verileri öğrencilerin “Kişisel Bilgi Formu”, “Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği” ve “Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”ne verdikleri cevaplardan elde edilmiştir. Verilerin analizi SPSS 21 programı kullanılarak yapılmıştır. Öğrencilerin bağlanma stilleri puanları alt boyutlar bazında hesaplanmıştır.

Bağlanma Stili Alt Boyutları ve Psikolojik Sağlamlık ölçeklerinden elde edilen puanlara ilişkin betimsel istatistikler ve normallik test sonuçları aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 10.

Bağlanma Stili Alt Boyutları ve Psikolojik Sağlamlık Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	Bağlanma Stilleri Alt Boyutları			Psikolojik Sağlamlık
	GBS	KBS	KKBS	
N	1355	1355	1355	1355
Ortalama	18,6959	17,8804	17,8266	44,5173
Medyan	19,0000	17,0000	18,0000	45,0000
Mod	20,00	19,00	16,00	44,00
Standart Sapma	3,49538	5,74769	5,37172	8,35071
Varyans	12,218	33,036	28,855	69,734
Çarpıklık Katsayısı	-,324	,341	,082	-,392
Basıklık Katsayısı	-,349	-,438	-,545	-,376
Ranj	16,00	27,00	24,00	39,00
Minimum	9,00	7,00	6,00	21,00
Maksimum	25,00	34,00	30,00	60,00

N: Kişi sayısı, GBS: Güvenli Bağlanma Stili, KBS: Kaçınan Bağlanan Stili, KKBS: Kaygılı Kararsız Bağlanma Stili

Bağlanma Stili Alt boyutları ve psikolojik sağlamlık ölçeklerinden elde edilen puanların normallik testlerine ilişkin tablo aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 11.

Bağlanma Stili Alt Boyutları ve Psikolojik Sağlamlık Puanlarının Normallik Testlerine İlişkin Sonuçlar

	Normallik Testi					
	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	N	P	İstatistik	N	P
GBS	,094	1355	,000	,978	1355	,00
KBS	,068	1355	,000	,982	1355	,00
KKBS	,057	1355	,000	,989	1355	,00
PS	,059	1355	,000	,980	1355	,00

GBS: Güvenli Bağlanma Stili, KBS: Kaçınan Bağlanan Stili, KKBS: Kaygılı Kararsız Bağlanma Stili, p: Anlamlılık Düzeyi, PS: Psikolojik Sağlamlık, N: Ergen sayısı.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, hem bağlanma stillerinin tüm alt boyutları hem de psikolojik sağlamlık ölçeklerinden elde edilen puanların normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p < .05$).

Araştırmanın birinci ve ikinci alt problemlerini “*Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri/psikolojik sağlamlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?*” araştırmak için öncelikle verilerin normalliği incelenmiş, verilerin normal dağılmadığı gözlemlendiği için Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Araştırmanın üçüncü ve dördüncü alt problemlerini “*Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri/psikolojik sağlamlık puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*” araştırmak için öncelikle verilerin normalliği incelenmiş, verilerin normal dağılmadığı gözlemlendiği için Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Araştırmanın beşinci ve altıncı alt problemlerini “*Parçalanmış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri/ psikolojik sağlamlık puan ortalamaları anne babanın ayrı yaşama şekline göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*” araştırmak için öncelikle

verilerin normalliği incelenmiş, verilerin normal dağılmadığı gözlemlendiği için Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Araştırmanın yedinci ve sekizinci alt problemlerini “*Parçalanmış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri/psikolojik sağlık puan ortalamaları ailelerinin parçalanma sebeplerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*” araştırmak için öncelikle verilerin normalliği incelenmiş, verilerin normal dağılmadığı gözlemlendiği için Kruskal Wallis H testi yapılmıştır.

Araştırmanın dokuzuncu ve onuncu alt problemlerini “*Ergenlerin bağlanma Stilleri/psikolojik sağlık puan ortalamaları beraber yaşadıkları kişilere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*” araştırmak için öncelikle verilerin normalliği incelenmiş, verilerin normal dağılmadığı gözlemlendiği için Kruskal Wallis H testi yapılmıştır.

Araştırmanın on birinci ve on ikinci alt problemlerini “*Ergenlerin Bağlanma Stilleri/psikolojik sağlık puan ortalamaları, anne ve babaları ayrıldığında ergenlerin bulunduğu yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*” araştırmak için öncelikle verilerin normalliği incelenmiş, verilerin normal dağılmadığı gözlemlendiği için Kruskal Wallis H testi yapılmıştır.

Araştırmanın on üçüncü ve on dördüncü alt problemlerini “*Ergenlerin Bağlanma Stilleri/psikolojik sağlık puan ortalamaları, anne ve babalarının hayatta olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*” araştırmak için öncelikle verilerin normalliği incelenmiş, verilerin normal dağılmadığı gözlemlendiği için Kruskal Wallis H testi yapılmıştır.

Araştırmanın on beşinci alt problemini “*Bağlanma stilleri ve psikolojik sağlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?*” araştırmak için korelasyon analizi yapılmıştır. Veriler normal dağılım göstermedikleri için Spearman’ın sıra Farkları Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında, araştırma kapsamında yer alan alt problemlere ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır? Alt problemine ilişkin bulgular:

Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına ilişkin elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 12.

Bağlanma Stillерinin Gruba Göre Mann Whitney U-Testi Sonucu

Bağlanma Stili	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
GBS	Tam	1114	683,53	761452	128077	,26
	Parçalanmış	241	652,44	157238		
KBS	Tam	1114	669,45	745769	124714	,08
	Parçalanmış	241	717,51	172921		
KKBS	Tam	1114	666,71	742713	121658	,02*
	Parçalanmış	241	730,20	175977		

N: Ergen sayısı, U: Mann Whitney U-Testi değeri, p: Anlamlılık Düzeyi, GBS: Güvenli Bağlanma Stili, KBS: Kaçınan Bağlanma Stili, KKBS: Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili.

Tablo 4.1. İncelendiğinde, yapılan Mann Whitney U-Testi analizi sonucu, parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin güvenli bağlanma stili ($p = .26$) ve kaçınan bağlanma stili puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p = .08$) ($p > .05$ olduğu için). Bununla birlikte, parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin kaygılı-kararsız bağlanma stili puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir ($U = 121658$, $p = .02$, $p < .05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, parçalanmış

ailelerdeki ergenlerin kaygılı-kararsız bağlanma stilleri puan ortalamalarının, parçalanmamış aileye sahip ergenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.2. Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır? Alt problemine ilişkin bulgular:

Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına ilişkin elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 13.

Psikolojik Sağlamlılığın Gruba Göre Mann Whitney U-Testi Sonucu

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Tam	1114	708,10	788824	100	
Parçalanmış	241	538,86	129866	705	,00*

N: Ergen sayısı, **U:** Mann Whitney U-Testi değeri, **p:** Anlamlılık Düzeyi

Tablo 4.2. incelendiğinde, yapılan Mann Whitney U-Testi analizi sonucu, parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlık puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($U=100\ 705$, $p = .00$; $p < .05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, parçalanmış ailelerdeki ergenlerin psikolojik sağlık puan ortalamalarının, parçalanmamış aileye sahip ergenlerden daha düşük olduğu görülmektedir.

4.3. Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:

Araştırmaya katılan parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmıştır. Mann Whitney U-Testine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 14.*Bağlanma Stilleri Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre U-Testi Sonuçları*

Aile Şekli	Bağlanma Stili	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Tam	GBS	Kadın	602	560,09	337175	152552	,07
		Erkek	512	554,45	283880		
	KBS	Kadın	602	562,57	338668	151059	,56
		Erkek	512	551,54	282387		
	KKBS	Kadın	602	622,00	374445	115282	,00*
		Erkek	512	481,66	246610		
Parçalanmış	GBS	Kadın	130	120,16	15620,50	7105,5	,83
		Erkek	111	121,99	13540,50		
	KBS	Kadın	130	121,07	15738,50	7206,5	,98
		Erkek	111	120,92	13422,50		
	KKBS	Kadın	130	133,93	17410,50	5534,5	,00*
		Erkek	111	105,86	11750,50		

N: Ergen sayısı, U: Mann Whitney U-Testi değeri, p: Anlamlılık Düzeyi, GBS: Güvenli Bağlanma Stili, KBS: Kaçınan Bağlanma Stili, KKBS: Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili.

Tablo incelendiğinde, parçalanmamış aileye sahip ergenlerin güvenli bağlanma stili ve kaçınan bağlanma stili puan ortalamaları cinsiyet açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p > .05$). Kaygılı-kararsız bağlanma stili puan ortalamalarının ise cinsiyet açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($U = 115282$, $p = .00$; $p < .05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde, kadın ergenlerin kaygılı-kararsız bağlanma stili sıra ortalamalarının, erkek öğrencilerin sıra ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Parçalanmış aileye sahip ergenlerin de güvenli bağlanma stili ve kaçınan bağlanma stili puan ortalamalarının cinsiyet açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p > .05$). Aynı zamanda, parçalanmış aileye sahip ergenlerin kaygılı-kararsız bağlanma stili puan ortalamalarının cinsiyet açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($U = 5534,5$, $p = .00$; $p < .05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde, kadın ergenlerin kaygılı-kararsız bağlanma stili sıra ortalamalarının, erkek öğrencilerin sıra ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.4. Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin Psikolojik Sağlamlık puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:

Araştırmaya katılan parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlamlık puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmıştır. Mann Whitney U-Testine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 15.

Psikolojik Sağlamlık Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre U-Testi Sonuçları

Aile Şekli	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Tam	Kadın	602	538,76	324334,50	142831,5	,03*
	Erkek	512	579,53	296720,50		
	Kadın	130	116,36	15126,50	6611,5	,26
	Erkek	111	126,44	14034,50		

Parçalanmış

N: Ergen sayısı, **U:** Mann Whitney U-Testi değeri, **p:** Anlamlılık Düzeyi

Tablo incelendiğinde, parçalanmamış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlamlık puan ortalamalarının cinsiyet açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir (U =142831,5, p= .03; p< .05). Sıra ortalamaları incelendiğinde erkek ergenlerin psikolojik sağlamlık sıra ortalamasının kadın ergenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla beraber, parçalanmış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlamlık puan ortalamalarının cinsiyet açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir (p>.05).

4.5. Parçalanmış aileye sahip ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları anne-babanın ayrı yaşama şekline göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Alt problemine ilişkin bulgular:

Araştırmaya katılan parçalanmış aileye sahip ergenlerin bağlanma stilleri puanlarının anne-babanın ayrı yaşama şekline göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmıştır. Mann Whitney U-Testine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 16.

Bağlanma Stilleri Puanlarının Anne-Babanın Ayrı Yaşama Şekline Göre U-Testi Sonuçları

Bağlanma Stili	Ayrı Yaşama Şekli	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
GBS	Boşanmış	164	123,92	20323,5	5834,5	,34
	Boşanmamış ancak ayrı	77	114,77	8837,5		
KBS	Boşanmış	164	118,32	19404	5874	,38
	Boşanmamış ancak ayrı	77	126,71	9757		
KKBS	Boşanmış	164	120,20	19712	6182	,79
	Boşanmamış ancak ayrı	77	122,71	9449		

N: Ergen sayısı, U: Mann Whitney U-Testi değeri, p: Anlamlılık Düzeyi, GBS: Güvenli Bağlanma Stili, KBS: Kaçınan Bağlanma Stili, KKBS: Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili.

Tablo incelendiğinde, tüm bağlanma stili alt boyutlarında, parçalanmış aileye sahip ergenlerin bağlanma stili puan ortalamalarının anne-babanın ayrı yaşama şekli açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p > .05$).

4.6. Parçalanmış aileye sahip ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları anne-babanın ayrı yaşama şekline göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Alt problemine ilişkin bulgular:

Araştırmaya katılan parçalanmış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlık puanlarının anne-babanın ayrı yaşama şekline göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmıştır. Mann Whitney U-Testine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 17.

Psikolojik Sağlık Puanlarının Anne-Babanın Ayrı Yaşama Şekline Göre U-Testi Sonuçları

Ayrı Yaşama Şekli	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Boşanmış	164	121,90	19992	6166	,76
Boşanmamış ancak ayrı	77	119,08	9169		

N: Ergen sayısı, **U:** Mann Whitney U-Testi değeri, **p:** Anlamlılık Düzeyi

Tablo incelendiğinde, parçalanmış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlık puan ortalamalarının anne-babanın ayrı yaşama şekli açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p > .05$). Anne babası boşanmış ergenlerin psikolojik sağlık puanlarının sıra ortalamaları 121,9 iken, anne babası boşanmamış ancak ayrı olan ergenlerin psikolojik sağlık puanlarının sıra ortalamalarının 119,08 olduğu görülmektedir.

4.7. Parçalanmış aileye sahip ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları ailelerin parçalanma sebeplerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:

Araştırmaya katılan parçalanmış aileye sahip ergenlerin bağlanma stillerine ait puanlarının ailelerin parçalanma sebeplerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Kruskal Wallis H Testine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 18.

Bağlanma Stilleri Puanlarının Ailelerin Parçalanma Sebeplerine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Sebepler	N	Sıra Ortalaması	Sd	Ki-Kare	P
GBS	Boşanma	164	123,92	2	4,883	,08
	Ölüm	56	124,42			
	Ayrılık	21	89,05			
KBS	Boşanma	164	118,32	2	3,936	,14
	Ölüm	56	118,06			
	Ayrılık	21	149,79			
KKBS	Boşanma	164	120,20	2	,201	,90
	Ölüm	56	120,95			
	Ayrılık	21	127,43			

N: Ergen sayısı, Sd: Serbestlik Derecesi, p: Anlamlılık Düzeyi, GBS: Güvenli Bağlanma Stili, KBS: Kaçınan Bağlanma Stili, KKBS: Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili.

Kruskal Wallis H Testi sonuçları incelendiğinde, tüm alt boyutlarda ailelerin parçalanma sebebine göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > .05$). Güvenli bağlanma stilleri incelendiğinde, elde edilen puanların farklı parçalanma sebepleri açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($X^2 = 4,883$, $p > .05$). Kaçınan bağlanma stilinden elde edilen puanların ailelerin parçalanma sebepleri açısından farklılaşmadığı görülmektedir ($X^2 = 3,936$, $p > .05$). Aynı şekilde son alt boyut olan kaygılı-kaçınan bağlanma stilinden elde edilen puanların farklı parçalanma sebepleri açısından anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği görülmektedir ($X^2 = 201$, $p > .05$).

4.8. Parçalanmış aileye sahip ergenlerin Psikolojik Sağlamlık puan ortalamaları ailelerin parçalanma sebeplerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:

Araştırmaya katılan parçalanmış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlamlığına ait puanlarının ailelerin parçalanma sebeplerine göre anlamlı farklılık gösterip

göstermediğini belirleyebilmek amacıyla Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Kruskal Wallis H Testine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 19.

Psikolojik Sağlık Puanlarının Ailelerin Parçalanma Sebeplerine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Sebep	N	Sıra Ortalaması	Sd	Ki-Kare	P
Boşanma	164	121,90	2	1,750	,41
Ölüm	56	125,35			
Ayrılık	21	102,36			

N: Ergen sayısı, **Sd:** Serbestlik Derecesi, **p:** Anlamlılık Düzeyi

Kruskal Wallis H Testi sonuçları incelendiğinde, psikolojik sağlık puanlarının ailelerin parçalanma sebebine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>.05$). Parçalanma sebebi olarak boşanmayı belirten ergenlerin psikolojik sağlık puanlarının sıra ortalaması 121,90 sebep olarak ölüm belirten ergenlerin psikolojik sağlık puanlarının sıra ortalaması 125,35 ve sebep olarak ayrılık belirten ergenlerin psikolojik sağlık puanlarının sıra ortalamalarının 102,36 olduğu görülmektedir.

4.9. Ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları birlikte yaşanan kişilere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:

Araştırmaya katılan ergenlerin bağlanma stillerine ait puanların birlikte yaşadıkları kişilere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Kruskal Wallis H Testine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 20.

Bağlanma Stilleri Puanlarının Birlikte Yaşanılan Kişilere Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Yaşanılan kişi	N	Sıra Ortalaması	Sd	Ki-Kare	P
GBS	Aile ile	1110	684,05			
	Anne ile	158	653,72			
	Baba ile	45	663,99			
	Büyükanne/büyükbaba ile	13	669,15	6	5,074	,53
	Akrabalarımдан biriyle	8	504,13			
	Büyükanne/büyükbaba ve anne	16	716,00			
	Büyükanne/büyükbaba ve baba	5	408,70			
KBS	Aile ile	1110	669,60			
	Anne ile	158	699,24			
	Baba ile	45	722,66			
	Büyükanne/büyükbaba ile	13	727,15	6	6,752	,34
	Akrabalarımдан biriyle	8	615,00			
	Büyükanne/büyükbaba ve anne	16	881,53			
	Büyükanne/büyükbaba ve baba	5	792,60			
KKBS	Aile ile	1110	667,22			
	Anne ile	158	758,59			
	Baba ile	45	643,78			
	Büyükanne/büyükbaba	13	565,38	6	10,551	,10
	Akrabalarımдан biriyle	8	679,50			
	Büyükanne/büyükbaba ve anne	16	776,91			
	Büyükanne/büyükbaba ve baba	5	805,60			

N: Ergen sayısı, Sd: Serbestlik Derecesi, p: Anlamlılık Düzeyi, GBS: Güvenli Bağlanma Stili, KBS: Kaçınan Bağlanma Stili, KKBS: Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili.

Kruskal Wallis H Testi sonuçları incelendiğinde, bağlanma stillerinin tüm alt boyutlarında ergenlerin birlikte yaşadıkları kişilere göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>.05$). Güvenli bağlanma stilleri incelendiğinde, elde edilen puanların birlikte yaşadıkları kişiler açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($X^2 = 5,074$, $p>.05$). Kaçınan bağlanma stilinden elde edilen puanların ergenlerin birlikte yaşadıkları kişiler açısından farklılaşmadığı görülmektedir ($X^2 = 6,752$, $p>.05$). Aynı şekilde son alt boyut olan kaygılı-kaçınan bağlanma stilinden elde edilen puanların ergenlerin birlikte yaşadıkları kişiler açısından anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği görülmektedir ($X^2 = 10,551$, $p>.05$).

4.10. Ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları birlikte yaşanan kişilere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular

Araştırmaya katılan ergenlerin psikolojik sağlık puanlarının birlikte yaşadıkları kişilere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Kruskal Wallis H Testine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 21.

Psikolojik Sağlık Puanlarının Birlikte Yaşanılan Kişilere Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Yaşanılan kişi	N	Sıra Ortalaması	Sd	Ki-Kare	P
	Aile ile	1110	707,22			
	Anne ile	158	536,89			,00*
	Baba ile	45	545,99			
Psikolojik Sağlık	Büyükanne/büyükbaba ile	13	546,08	6	40,462	
	Akrabalarımdan biriyle	8	740,44			
	Büyükanne/büyükbaba ve anne	16	632,31			
	Büyükanne/büyükbaba ve baba	5	226,80			

N: Ergen sayısı, **Sd:** Serbestlik Derecesi, **p:** Anlamlılık Düzeyi

Kruskal Wallis H Testi sonuçları incelendiğinde, psikolojik sağlamlık puanlarının ergenlerin birlikte yaşadıkları kişilere göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($X^2 = 40,462$, $p = .00$; $p < .05$). Yapılan ikili incelemeler sonucunda bu farklılaşmanın, anne ile yaşayan ergenler ile aile ile yaşayan ergenler arasında olduğu görülmektedir ($p < .05$). Aile ile yaşayan ergenlerin psikolojik sağlamlık puanlarının sıra ortalamalarının 707,22 ve anne ile yaşayan ergenlerin, psikolojik sağlamlık puanlarının sıra ortalamalarının ise 536,89 olduğu görülmektedir.

4.11. Ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları, parçalanma yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:

Araştırmaya katılan ergenlerin bağlanma stillerine ait puanlarının, parçalanma yaşına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Kruskal Wallis H Testine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 22.

Ergenlerin Bağlanma Stilleri Puanlarının Parçalanma Yaşına Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçlar

Bağlanma Stilleri	Yaş	N	Sıra Ortalaması	Sd	Ki-Kare	p
GBS	0 – 6	81	131,88	2	3,124	,21
	7 – 13	124	114,46			
	14 – 19	36	119,04			
KBS	0 – 6	81	116,50	2	1,466	,48
	7 – 13	124	120,38			
	14 – 19	36	133,26			
KKBS	0 – 6	81	121,80	2	1,592	,45
	7 – 13	124	116,88			
	14 – 19	36	133,42			

N: Ergen sayısı, Sd: Serbestlik Derecesi, p: Anlamlılık Düzeyi, GBS: Güvenli

Bağlanma Stili, KBS: Kaçınan Bağlanma Stili, KKBS: Kaygılı-kararsız Bağlanma Stili.

Kruskal Wallis H Testi sonuçları incelendiğinde, bağlanma stillerinin tüm alt boyutlarında anne babaları ayrıldıklarında ya da öldüklerinde ergenlerin buldukları yaşa göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>.05$). Güvenli bağlanma stilleri incelendiğinde, elde edilen puanların ergenlerin parçalanma yaşı açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($X^2 = 3,124$, $p>.05$). Kaçınan bağlanma stilinden elde edilen puanların ergenlerin parçalanma yaşı açısından farklılaşmadığı görülmektedir ($X^2 = 1,466$, $p>.05$). Aynı şekilde son alt boyut olan kaygılı-kaçınan bağlanma stilinden elde edilen puanların ergenlerin parçalanma yaşı açısından anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği görülmektedir ($X^2 = 1,592$, $p>.05$).

4.12. Ergenlerin Psikolojik sağlamlık puan ortalamaları, parçalanma yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:

Araştırmaya katılan ergenlerin psikolojik sağlamlık puanlarının, parçalanma yaşına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Kruskal Wallis H Testine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 23.

Ergenlerin Psikolojik Sağlamlık Puanlarının Parçalanma Yaşına Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ortalaması	Sd	Ki-Kare	p
Psikolojik	0 – 6	81	125,79			
Sağlamlık	7 – 13	124	115,59	2	1,590	,45
	14 – 19	36	128,86			

N: Ergen sayısı, **Sd:** Serbestlik Derecesi, **p:** Anlamlılık Düzeyi

Kruskal Wallis H Testi sonuçları incelendiğinde, ergenlerin psikolojik sağlamlık puanlarının anne babaları ayrıldıklarında veya vefat ettiğinde ergenlerin buldukları yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p>.05$).

4.13. Ergenlerin Bağlanma Stilleri puan ortalamaları, ebeveyn hayatta olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:

Araştırmaya katılan ergenlerin bağlanma stillerine ait puanlarının, ebeveyn hayatta olma durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Kruskal Wallis H Testine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 24.

Ergenlerin Bağlanma Stilleri Puanlarının Ebeveyn Hayatta Olma Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Anne – Baba Hayatta Olma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	Ki-Kare	P
GBS	İkisi de hayatta	1299	678,44			
	Anne vefat etti	22	583,16	2	1,749	,41
	Baba vefat etti	34	722,60			
KBS	İkisi de hayatta	1299	677,00			
	Anne vefat etti	22	800,89	2	2,562	,27
	Baba vefat etti	34	636,79			
KKBS	İkisi de hayatta	1299	675,75			
	Anne vefat etti	22	733,14	2	1,047	,59
	Baba vefat etti	34	728,41			

N: Ergen sayısı, Sd: Serbestlik Derecesi, p: Anlamlılık Düzeyi, GBS: Güvenli Bağlanma Stili, KBS: Kaçınan Bağlanma Stili, KKBS: Kaygılı-kararsız Bağlanma Stili.

Kruskal Wallis H Testi sonuçları incelendiğinde, bağlanma stillerinin tüm alt boyutlarında ergenlerin ebeveynlerinin hayatta olup olmamasına göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > .05$). Güvenli bağlanma stilleri incelendiğinde, elde edilen puanların ergenlerin ebeveynlerinin hayatta olup olmaması açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($X^2 = 1,749$, $p > .05$). Kaçınan bağlanma stilinden elde edilen puanların ergenlerin ebeveynlerinin hayatta olup olmaması açısından farklılaşmadığı görülmektedir ($X^2 = 2,562$, $p > .05$). Aynı şekilde son alt boyut olan kaygılı-kaçınan bağlanma stilinden elde edilen puanların ergenlerin ebeveynlerinin hayatta olup olmaması açısından anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği görülmektedir ($X^2 = 1,047$, $p > .05$).

4.14. Ergenlerin Psikolojik Sağlık puan ortalamaları, ebeveyn hayatta olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Alt problemine ilişkin bulgular:

Araştırmaya katılan ergenlerin psikolojik sağlık puanlarının, ebeveyn hayatta olma durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Kruskal Wallis H Testine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 25.

Ergenlerin Psikolojik Sağlık Puanlarının Ebeveyn Hayatta Olma Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Anne – Baba Hayatta Olma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	Ki- Kare	P
Psikolojik	İkisi de hayatta	1299	682,76			
Sağlamlık	Anne vefat etti	22	483,25	2	6,344	,04*
	Baba vefat etti	34	622,12			

N: Ergen sayısı, **Sd:** Serbestlik Derecesi, **p:** Anlamlılık düzeyi

Kruskal Wallis H Testi sonuçları incelendiğinde, ergenlerin psikolojik sağlık puanlarının ebeveynlerin hayatta olma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($p = .04$; $p < .05$). Yapılan ikili incelemeler sonucunda bu farklılaşmanın, anne ve babanın her ikisinin hayatta olduğu durum ile annesi vefat eden durum arasında olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Anne ve babasının her ikisi hayatta olan ergenlerin psikolojik sağlık puanı sıra ortalamaları 682,76'yken ve annesi vefat eden ergenlerin psikolojik sağlık puanlarının sıra ortalamalarının ise 483,25 olduğu görülmektedir.

4.15. Bağlanma stilleri ve psikolojik sağlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır? Alt problemine ilişkin bulgular:

Bağlanma stilleri ve psikolojik sağlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Spearman Sıra Fakları Korelasyon Katsayısı hesaplanmış ve elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 26.

Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkiye Ait Sonuçlar

	Bağlanma Stilleri	R	P
Psikolojik Sağlık	GBS	.49	.00*
	KBS	-.23	.00*
	KKBS	-.31	.00*

r: Korelasyon katsayısı, p: Anlamlılık Düzeyi, GBS: Güvenli Bağlanma Stili, KBS: Kaçınan Bağlanma Stili, KKBS: Kaygılı-kararsız Bağlanma Stili.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde bağlanma stillerinin tüm alt boyutlarıyla psikolojik sağlık arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($p = .00$; $p < .05$). Güvenli bağlanma stili ile psikolojik sağlık arasında orta derecede pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = .49$, $p < .05$). Bununla birlikte kaçınan bağlanma stili ile psikolojik sağlık arasında negatif, düşük ve anlamlı bir ilişki ($r = -.23$, $p < .05$) ve kaygılı-kararsız bağlanma stili ile psikolojik sağlık arasında negatif, düşük ve anlamlı bir ilişkinin ($r = -.31$, $p < .05$) olduğu görülmektedir.

5. TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde; yapılan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular, sırasıyla, bu konuda yapılan diğer çalışmalar ışığında tartışılmış ve yorumlanmıştır.

5.1. Aile Yapısına göre Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Puan Ortalamalarının Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Yapılan analiz sonucunda parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin güvenli ve kaçınan bağlanma stili puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > .05$); ancak parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin kaygılı-kararsız bağlanma stili puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır ($p < .05$). Parçalanmış ailelerdeki ergenlerin kaygılı-kararsız bağlanma stili puan ortalamaları parçalanmamış aileye sahip ergenlerden daha yüksek çıkmıştır.

Yazın taraması sonucunda bu konuyla ilgili olduğu düşünülen diğer araştırma sonuçları ise şu şekildedir:

Aral ve Başar (1998), boşanmış aile çocukları ve boşanmamış aile çocuklarının kaygı düzeylerini araştırmışlardır. 70 boşanmış ve 80 boşanmamış aileye sahip toplam 150 çocukla yapılan araştırma sonucunda, boşanmış aile çocuklarının sürekli kaygı düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulmuşlardır. Birnbaum ve ark. (1997), güvenli bağlanan insanların, güvensiz bağlanan insanlara göre üzüntüyle daha iyi başa çıkabildiklerini öne sürerek bireylerin ayrılık konusundaki bakış açılarını araştırmışlardır. Güvenli insanların, kaygılı kaçınan insanlara göre ayrılık karşısında daha az üzüntü sergiledikleri belirlenmiş ve kaygılı-kaçınan bağlanan bireylerin düşündüğü gibi ayrılığın çok tehdit edici olmadığını, ayrılıkla yüzleşmek için başa çıkma yeterliliğine sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Brennan ve Shaver (1998), yaş ortalaması 18,5 olan 1407 kişilik bir grupla yaptıkları çalışmada bağlanma stilleri ve kişilik bozuklukları arasındaki ilişkiyi; boşanma, ölüm ve ailenin özeni ile ilgili algılamalar alt başlıklarında incelemişlerdir. Bağlılık ve kişilik bozuklukları arasında anlamlı ilişkiler bulan araştırmacılar, ebeveyn ölümünün güvensiz bağlanma stili oluşturduğunu söylemişlerdir.

Fraley ve Heffernan (2013), bağlanma ve ebeveyn boşanması: Yayılma ve hassas dönem hipotezlerinin bir testi adlı çalışmalarında, ebeveyn boşanmasının güvenli bağlanmayı etkileyen seçici bir değişken olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kaçmaz

(2020), boşanmış aileye sahip bireylerde bağlanma stillerinin ilişki doyumu ve reddedilme duyarlılığı ile ilişkisi konulu tez çalışmasında; boşanmış aileye sahip bireylerin kaygı ve kaçınma düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Kesebir ve arkadaşları (2011), güvensiz bağlanmanın alt boyutları olan kaygılı/ikircikli bağlanmayı anksiyete ve depresif bozukluklarla, kaçınan bağlanmayı ise davranış sorunları ile bağlantılandırmışlardır Sardoğan ve ark. (2007), anne babaları ayrı yaşayan ya da boşanmış olan çocukların ebeveyne bağlanma düzeylerinin, anne babaları evli olan çocuklara göre daha düşük olduğu ve güvensiz bağlanma geliştirdiklerini saptamışlardır.

Sümer ve Güngör (2013), ergen ve yetişkinlerde kaygı alt boyutunun kaçınma alt boyutuna göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Richardson ve McCabe (2001), 11-17 yaş grubu arasında anne-babası boşanmamış 91 ve anne-babası boşanmış 76 ergenin psikolojik uyumlarını incelemişler; anne-babası boşanmış ergenlerin anne-babası boşanmamış ergenlere göre yaşam doyumu düzeylerinin daha düşük olduğunu saptamışlardır. Bununla beraber anne-babası boşanmış ergenlerin boşanmamış ergenlere göre daha yüksek anksiyete, depresyon ve stres düzeylerinin olduğunu bulmuşlardır. Şirvanlı-Özen (1998), eşler arasındaki çatışmanın ve boşanmanın çocuklardaki davranış ve uyum problemleri ile ilişkisini incelediği araştırmada 5, 10, 13, ve 16 yaş grubunda çocuğa sahip ailelerle çalışmıştır. Araştırmada çatışmalı ve boşanmış ailelerin çocuklarının, çatışmasız ebeveynlerin çocuklarına göre problem ve kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu, çevrelerinden daha az sosyal destek aldıkları tespit edilmiştir. Vulliez-Coady ve arkadaşlarının 2013 yılında yaşları 13-18 arasında değişen 79 ergen ile bağlanma stilleri ve anksiyete üzerine yaptıkları araştırmada, saplantılı ve kayıtsız ergenlerde yüksek düzeyde anksiyete tespit edilmiştir.

Adı geçen bu çalışmalar boşanma, ayrılık ve ölüm sebebiyle ailenin parçalanmasının bağlanmayı etkileyen bir etken olduğunu söylemeleri bakımından tezimizle aynı sonucu elde etmişlerdir. Bu çalışmalar doğrudan veya dolaylı olarak araştırmamızla paralellik göstermektedir. Ancak literatür taraması sonucunda çalışmamızı desteklemeyen bir araştırmaya da ulaşılmıştır: Cebeci (2009), yaptığı araştırmasında tek ebeveyne ve tam ebeveyne sahip olma durumunun çocukların güvenli ve güvensiz bağlanma düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmadığını tespit etmiştir. Bu çalışma ile araştırma sonucumuz ters düşmektedir.

Ailenin boşanma, ölüm veya ayrılık sebebiyle parçalanması çocuk için önemli stres faktörlerinden birisidir. Herhangi bir sebeple aile parçalandığında evdeki ebeveyn

sayısı otomatik olarak 1'e düşmekte, bu da ergende diğer ebeveyni de kaybetme korkusuna sebep olmaktadır. Parçalanmış aileye sahip ergenlerde kaygılı-kararsız bağlanmanın fazla çıkma sebebi olarak bu durum örnek olarak gösterilebilir. Sağlıklı aile içinde bulunan çocuk, kendisine ve çevresine sevgi duyan, kendine güvenen ve kişiliğini ve kimliğini olumlu şekilde geliştirebilen bir birey olur (Tolungüç, 2016). Parçalanmış aileye sahip çocuklarda depresif duygu durum, anksiyete, davranış problemleri ve sosyal sorunlar ortaya çıkabilmekte ve birey olumsuz benlik geliştirebilmektedir (Avcı 2011; Dam, 2008; Ercan, 2015).

Yaptığımız analiz sonucunda parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlık puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<.05$). Parçalanmış ailelerdeki ergenlerin psikolojik sağlık puan ortalamaları tam aileye sahip ergenlerden daha düşük çıkmıştır.

Yazın taraması sonucunda bu konuyla ilgili olduğu düşünülen diğer araştırma sonuçları ise şu şekildedir:

Hand ve Antramian (2003), Huebner ve Valois (2008), yapmış oldukları çalışmalarda parçalanmış ailede yaşayan ergenlerde olumsuz ve riskli yaşantıların görüldüğünü, bu durumun da ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini düşürdüğünü tespit etmişlerdir. Özcan (2005) araştırmasında, psikolojik sağlık özelliklerini tespit etmeyi ve koruyucu faktörler açısından karşılaştırma yapmayı amaçlamıştır. Araştırmada, anne-babası birlikte olan lise öğrencilerinin sahip olduğu psikolojik sağlık özellikleri ve koruyucu faktörler anne-babası boşanmış olanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Sipahioğlu'nun (2008) yaptığı bir çalışmada, farklı risk gruplarındaki ergenlerin psikolojik sağlık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Analiz sonuçları psikolojik sağlamlığın; yoksulluk içinde bulunma, ailesi ile ya da tek ebeveyn ile yaşama, cinsiyet ve okul türü değişkenlerine göre farklılaştığını göstermektedir. Problem çözme becerileri, amaçlar ve eğitimsel beklentiler koruyucu faktör özellikleri, ailesi ile birlikte yaşayan ergenlerde tek ebeveyn ile yaşayan ergenlere oranla daha yüksektir. Aile yapıları, öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri birbiri ile ilişkili kavramlardır. Boşanma, sağlıklı aile desteği sunamama, olumsuz yaşantılar gibi olumsuz faktörler ergenlerin öz-yeterlilik (Aktürk ve Aylaz, 2013, Arslan ve Balkız, 2016) ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinde düşüşe sebep olmaktadır.

Bu çalışmalar, ailenin parçalanmasının psikolojik sağlamlığı etkilediğini söylemeleri açısından tezimizde elde edilen bulguyla paralellik göstermektedir; ancak literatür incelendiğinde çalışmamıza ters düşen çalışma sonuçlarına da ulaşılmıştır. Bunlar: Aktaş'ın (2016), araştırma bulgularına göre ebeveynleri boşanmış ve evli olan ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeği ve gelecek beklentileri ölçeği toplam puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Atik'in (2013), araştırmasında da aile yapısıyla psikolojik sağlamlık arasında herhangi bir ilişki saptanmamıştır. Tanrıku, Sülukoğlu ve Meşeli (2015), 13-16 yaş arası toplamda 801 ergen üzerinde aile yapıları ve psikolojik dayanıklılık ilişkisini incelemiş ve anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Saka ve Ceylan (2018), ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin aile yapılarına göre incelenmesi; adlı çalışmalarında, aile yapılarının ergen psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı bir farklılığa yol açmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ergün'ün (2016), 14-18 yaş arası 360 ergen üzerinde yürüttüğü çalışmada da aile yapısı ile psikolojik dayanıklılık arasında fark olmadığı tespit edilmiştir. Literatürdeki başka araştırmalarda da aile yapıları ile psikolojik dayanıklılık düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Mahon ve ark. 2003; Tümlü, 2012).

Robson (1991), uygunsuz aile ortamlarından kendilerini çekip koruyabilen sağlam çocukların boşanmanın olduğu durumlarda yaşananlar, üzüntü ve sıkıntı yaratsa da olanlardan kaçmadıklarını, yaşadıkları olayların gelişimlerine ve olgunlaşmalarına katkı sağlayacağını düşündüklerini dile getirmektedir (Gürkan 2006). Özellikle destekleyici yetişkin ilişkilerinde (öğretmenler, akrabalar vb.) yetenekli olan bu çocuklar, stresle karşılaştıklarında mücadele etme yeteneklerini kullanmaktadırlar (Day 2006). Bireysel koruyucu nitelikler (olumlu düşünme, yüksek benlik algısı, ilişkilerde empatik ve saygılı olma, uyumlu mizaç vb.), bu tür çocukların yaşamlarının farklı zamanlarında karşılaşılabilecekleri sorunlardan onları koruyabilecek özelliklerdir. Bulduğumuz sonuçla örtüşmeyen çalışmaların dayanağını Robson'un cümleleri oluşturmaktadır. Onun da yukarıda belirttiği gibi uygunsuz aile ortamında olsa da bazı çocuklar kendilerini o ortamdan çekip uzaklaştırdıkları için ya da zorlu yaşam olaylarını, olgunlaşmasının bir adımı olarak gördükleri için psikolojik sağlamlık düzeyleri boşanma ya da ölüm gibi zorlu yaşam olaylarından etkilenmemektedir.

Tezimizde böyle bir bulgu elde edilmesinin sebepleri ise aşağıda sıralanmıştır:

Çekirdek ve geniş aile yapısına sahip ergenler parçalanmış aile yapısına sahip ergenlere göre, kendilerini destekleyecek daha fazla aile bireyine ve desteğine

sahiptirler (Barton ve Coley 2007, Trawick-Swith 2013). Özellikle de çekirdek aile yapısındaki ebeveynlerin çocuklarının akademik ve sosyal gelişimleri ile diğer aile yapılarına göre daha fazla ilgilendikleri ve destek oldukları tespit edilmiştir (Constantine vd. 2005, Aslan ve Arslan Cansever 2007). Bu da psikolojik dayanıklılık düzeyini yükseltmektedir.

Parçalanmış aile yapısına sahip bir ergen; psikolojik dayanıklılıkta koruyucu faktörler arasında yer alan sağlıklı bir aile desteğinden mahrum kalmaktadır (Magno vd. , 2008, Masten vd. , 2010, Masten 2011). Parçalanmış aile yapısına sahip olma psikolojik dayanıklılık düzeyini etkileyen risk faktörleri arasında yer almaktadır (Tebes vd. , 2004, Chen ve George 2005, Greeff ve Ritman 2005, Masten ve Obradovic 2008, Solmeyer vd. , 2011). Bu da ergenin psikolojik sağlamlığında düşüşe sebep olmaktadır.

5.2. Cinsiyete göre Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlamlık Puan Ortalamalarının Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Yapılan analizler sonucunda parçalanmamış aileye sahip ergenlerin güvenli bağlanma stili ve kaçınan bağlanma stili cinsiyete göre farklılaşmazken ($p>.05$); kaygılı-kararsız bağlanma stili puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<.05$). Yine aynı şekilde parçalanmış aileye sahip ergenlerde güvenli ve kaçınan bağlanma stilleri cinsiyete göre farklılaşmazken, kaygılı-kararsız bağlanma stili cinsiyete göre farklılaşmıştır ($p<.05$). Her iki durumda da kadınların kaygılı-kararsız bağlanma stili sıra ortalamaları erkeklerden yüksek çıkmıştır. Yazın taraması sonucunda bu konuyla ilgili olduğu düşünülen diğer araştırma sonuçları ise şu şekildedir: Akdağ (2011), tarafından yapılan araştırma sonucunda, ergenlerin cinsiyetleri ve bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark vardır, sonucuna ulaşılmıştır. Kız ergenlerde korkulu bağlanma stili erkek ergenlere göre daha fazla çıkmıştır. Cebeci (2009), 7-12 yaş arasındaki çocukların bağlanma stilleri ile kaygı durumlarını incelediği araştırmasında bağlanma stillerini güvenli ve güvensiz olarak ikiye ayırdığında güvenli bağlanma ortalamasının her iki cinsiyet için de en fazla oranda olduğunu tespit etmiştir. Bununla birlikte erkek çocukların güvenli bağlanma puanlarının kız çocuklarının puanlarına oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bulmuştur. Çıkrıkcıoğlu (2017), ailesiyle birlikte yaşamayan kız üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin benlik kavramı, yeme tutumu ve davranışları üzerindeki etkisi; adlı çalışmasında: Ailesiyle yaşamayan kızlarda korkulu bağlanma düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kesmez (2017), cinsiyet faktörünün bağlanma stillerine ve yalnızlığa

etkisinin meta analizi; adlı çalışmasında, kadınların korkulu bağlanma stili erkeklerle göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Ünal (2017), liseyi yatılı okuyan ve yatılı okumayan ergenlerin bağlanma stilleri ve aile işlevi algısı arasındaki ilişkinin karşılaştırması; adlı çalışmasında, kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre daha fazla korkulu bağlandıkları sonucuna ulaşmıştır. Yaşa ve Yıldırım (2019), Ebeveynleri boşanmış yetişkin bireylerin kişilerarası ilişkilerinde bağlanma modelleri ile ayrılma kaygısının ilişkisi; adlı çalışmalarında, güvenli bağlanma düzeylerinin erkeklerde kadınlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Chorot ve arkadaşları 2017 yılında Madrid’de 9-12 yaşları arasındaki 1002 çocuğun; ebeveynlerinin, çocuk yetiştirme stillerini ve çocuklarda anksiyete ve depresif bozukluklar üzerindeki etkilerini, bağlanma aracılığıyla incelemişler ve korkulu bağlanma stili ile kız cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık tespit etmişlerdir. Işinsu-Halat (2009)’ ın yaptığı çalışmada; güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerinden sadece korkulu bağlanma stilinde kadınların ortalamalarının erkeklerin ortalamalarından daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Morsünbül (2005), kız ergenlerin korkulu bağlanma stiline ait puanın erkek ergenlere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Yine ülkemizde üniversite öğrencileri üzerinde cinsiyet ve bağlanma stili arasındaki ilişkiye bakıldığında kızlarda korkulu, kaygılı ve kayıtsız bağlanma stilleri erkek ergenlere göre daha fazladır. Onur’un yaptığı (2006) bu araştırmada güvenli bağlanma stilinde erkek ergenler daha yüksek puanlara sahiptir. Saymaz (2003) da üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada erkek öğrencilerin güvenli bağlanma puanlarının kızlardan daha yüksek, korkulu bağlanma puanının ise kızlarda daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sümer ve Güngör (1999), yürüttükleri çalışmada kızların korkulu bağlanma puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Taşkaya (2019) ise, kurum bakımında olan kız ve erkek ergenlerin bağlanma stillerinin cinsiyet değişkeni açısından farklılaştığı, kız ergenlerin kaygılı-kararsız bağlanma puan ortalamasının erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Diğer bir çalışmada ise, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerinde cinsiyet açısından anlamlı bir fark bulunmazken; kızların korkulu bağlanma stili puan ortalamalarının, erkeklerin ise güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur (Yıldız, 2008).

Bu çalışmalar, kız ergenlerin korkulu, kaygılı bağlanma puanlarının erkek ergenlerden daha yüksek olduğunu tespit etmeleri ve erkeklerin daha güvenli bağlandıklarını söylemeleri yönüyle analiz sonucumuzla örtüşen çalışmalardır; ancak alanyazın tarandığında çalışma sonucumuzla ters düşen sonuçlara da ulaşılmıştır.

Bunlar:

İlk olarak alanyazında ergenlerde anne-baba bağlanma stili ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara bakıldığında; Hazan ve Shaver'ın (1987), yaptığı çalışmada bağlanma stilleri; güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan olarak 3 şekilde ele alınmıştır. Bu çalışmada kız ve erkek ergenlerde anne-baba bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ammaniti ve arkadaşlarının (2000), yaptıkları çalışmanın sonucunda; çocukluktan ergenliğe geçişte bağlanma boyutunda cinsiyet açısından farklılıkların olmadığı saptanmıştır. Atabay (2019), yürüttüğü çalışmada; bağlanma stillerinin cinsiyet açısından farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Atik (2013), tarafından yapılan yüksek lisans araştırmasında da cinsiyete göre bağlanma stili değişmemiştir. Erözkan (2004) ve Damarlı (2006)'nın sonuçları da bu sonuçları desteklemektedir. Saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stillerinde, kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varmışlardır. Gezer (2001), dörtlü bağlanma modelini kullanarak yaptığı çalışmada bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını saptamıştır. Göktepe (2015), Liseli ergenlerde bağlanma stilleri, kendilik algısı ve kişilerarası ilişkilerin incelenmesi adlı çalışmasında kız ergenlerin bağlanma stilleri ile erkek ergenlerin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark tespit etmemiştir. Haliloğlu (2008) ise, kızların erkeklere kıyasla daha yüksek düzeyde güvenli bağlanma stiline sahip olduklarını bulgulamıştır.

Karakuş (2012) ise, yaptığı çalışmada erkeklerin güvenli bağlanma stiline ilişkin puanlarının kızlardan daha yüksek olduğunu, diğer stillerde ise anlamlı bir farklılık olmadığını bulgulamıştır. Kaya (2019), tarafından yapılan bir çalışmada, ergenlerin bağlanma puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Yapılan başka bir çalışma ise güvenli ve saplantılı bağlanma stillerinde erkeklerin daha fazla puan ortalamasına sahip olduğunu bulmuştur. Kayıtsız ve korkulu bağlanma stilleri açısından ise anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur (Keler, 2008). Sümer ve Şendağ (2009), yaptıkları çalışmada, anne-babayla kurulan bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılık göstermediği, yine bu çalışmayla tutarlı olarak; Ünlü (2015) de yaptığı çalışmada, kaygı alt boyutunun cinsiyete göre farklılık göstermediğini

bulmuştur. Bu çalışmalar, cinsiyetin bağlanma stilini etkilemediği ya da erkeklerin daha güvenli bağlandıklarını söylemeleri yönüyle tez sonucumuzdan ayrılmaktadırlar.

Sonucun bu şekilde çıkmasının en temel sebeplerinden birisi kültür faktörüdür. Çalışma yapılan okulların bulunduğu çevreye göre değerlendirme yapıldığında; kız çocukların, hangi aile yapısına sahip olursa olsun erkeklere göre daha fazla baskı gördükleri, dışarıya çıkamadıkları hatta temel ihtiyaçlarını karşılamak için markete bile tek başlarına gidemedikleri gözlenmiştir. Böyle olunca da kız çocukları çevreye karşı güven konusunda problem yaşamaktadır. Bu durum; kızların, yakın ilişkiler konusunda daha tutuk ve savunmacı yaklaşımlarına ve güvensiz bir bağlanma örüntüsü geliştirmelerine yol açabilmektedir.

Yapılan analizler sonucunda, parçalanmamış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlık puan ortalamaları cinsiyet açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır ($p < .05$). Sıra ortalamalarına göre; erkek ergenlerin psikolojik sağlık sıra ortalamaları kadın ergenlerden daha yüksek çıkmıştır. Bununla beraber, parçalanmış aileye sahip ergenlerin psikolojik sağlık puan ortalamaları cinsiyet açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır ($p > .05$). Yazın taraması sonucunda bu konuyla ilgili olduğu düşünülen diğer araştırma sonuçları ise şu şekildedir:

Bahadır (2009) tarafından yapılan çalışmada, psikolojik sağlık düzeylerine ilişkin erkeklerin lehine bulgular ortaya konmuştur. Block ve Block (1980), kızların erken psikolojik sağlık deneyimlerini ergenliğe taşıyamadıklarını ve güçlüklerin üstesinden gelmek için daha fazla desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Cole ve diğerleri (2004) de öğrencilerin psikolojik dayanıklılıkları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur. Dayıoğlu (2008), üniversite sınavına hazırlanan adaylarda psikolojik sağlıkla öğrenilmiş güçlük, algılanan sosyal destek ve cinsiyetin rolünü incelemiştir. Erkek olmanın daha yüksek psikolojik sağlık puanı ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Erdoğan (2015), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada erkeklerin psikolojik sağlık düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğunu bulmuştur. Glassford (2015), erkeklerin yılmazlık düzeyinin daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Guo (2019), ebeveyne bağlanma ve dayanıklılık arasında bir aracı olarak başa çıkma: Tek ebeveynli ailelerden gelen Çinli ergenlerle sağlam ailelerden gelen Çinli ergenler arasındaki farklı etkilerin incelenmesi; adli çalışmasında, Kız ergenlerin, ebeveynlerinin medeni durumuna bakılmaksızın, erkek ergenlerden önemli ölçüde daha düşük düzeyde dayanıklılık sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Li ve arkadaşları (2012)'nin Wenchuan depreminden bir yıl sonra yaptıkları çalışmada,

erkeklerin psikolojik sağlamlık puanlarının kadınlara kıyasla anlamlı yönde daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Toprak (2014) da yapmış olduğu tez çalışmasında, erkeklerin kızlardan psikolojik yönden anlamlı biçimde daha sağlam oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmalar, psikolojik sağlamlığın cinsiyete göre farklılaştığını ve erkeklerin psikolojik olarak daha dayanıklı olduğunu söylemeleri yönüyle çalışma sonucumuzla örtüşen çalışmalardır; ancak literatür incelendiğinde, psikolojik sağlamlığın cinsiyete göre farklılaşmadığını ya da kızların psikolojik sağlamlık düzeyinin daha fazla olduğunu söyleyen çalışmalara da rastlanmıştır. Bunlar ise şu şekildedir:

Akça (2012), tarafından yapılan araştırmada sağlamlığın cinsiyet faktörüne göre erkeklerde ve kadınlarda benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Aktaş (2016), 14-18 yaş grubundaki 1278 ergen üzerinde psikolojik dayanıklılık düzeyini cinsiyet değişkenine göre incelemiş ve araştırmalar sonucunda, istatistiki olarak anlamlı seviyede kız ergenlerin erkek ergenlere göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yüksek olduğunu bulmuştur. Bolger ve ark. (1995), cinsiyetin etkisinin bireyin yaşına bağlı olduğunu savunmakta ve erkek çocukların, aile parçalanmalarına ve toplumsal etkilere davranışsal anlamda kızlara oranla daha olumsuz biçimde tepki gösterip, dışsal davranış problemlerini daha fazla sergilediklerini belirtmektedirler (Terzi 2006). Bindal (2018), ergenlerin psikolojik sağlamlığının (resilience), çocukluk çağındaki travma ve bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesi; adlı çalışmasında, psikolojik sağlamlığın cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Turgut (2015), Ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin, önemli yaşam olayları, algılanan sosyal destek, ve okul bağlılığı açısından incelenmesi; adlı çalışmasında, kızların psikolojik sağlamlık düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Fishman (2012), %72'si kız %28'i erkek olan 121 kolej öğrencisi üzerinde psikolojik dayanıklılık, algılanan stres ve stres tepkisini incelemiş ve araştırma sonucunda psikolojik dayanıklılık düzeyinde kızların lehine bir sonuca ulaşmıştır. Gürsu (2012), 14-18 yaş arası 1009 ergen, Gündaş ve Koçak (2015), 14-18 yaş arası 764 ergen, Küçük ve Düşmez (2015), 13-14 yaş grubundaki 563 ergen üzerinde psikolojik dayanıklılık düzeyini cinsiyet değişkenine göre incelemişler ve araştırmalar sonucunda, istatistiki olarak anlamlı seviyede kız ergenlerin erkek ergenlere göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Oktan (2008) da yaptığı çalışmasında, kız ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin, erkek ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinden daha yüksek olduğunu bulmuştur. Önder

ve Gülay (2008) da cinsiyetin psikolojik sağlık düzeyi ile ilişkili olduğunu belirlemişler ve kızların psikolojik sağlık puanlarının erkeklere oranla daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Uğur (2020), Farklı sosyal çevrede yaşayan ergen gruplarının bağlanma, psikolojik sağlık ve duygu düzenlemesi açısından incelenmesi; adli çalışmasında, ailesiyle birlikte ve Darüşşafaka'da yaşayan ergenlerin psikolojik sağlık düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Werner (1989), ciddi risk unsurlarıyla karşı karşıya olan çocukları doğumlarından 32 yaşlarına kadar sürdürdüğü boylamsal çalışmasında, cinsiyetin sağlamlığı etkileyen önemli bir etken olduğu sonucuna varmıştır. Yürütmüş olduğu "Uluslararası Sağlık Projesi"nin sonuçlarında, kızların erkeklere göre daha güven içerikli ilişkiler geliştirebildiklerini, otonom olabildiklerini, benliklerine saygılı olduklarını, kendilerine güven duyduklarını, empatik olabildiklerini, yardım isteyebildiklerini, ilişkilerinde güven verebildiklerini, başkalarını anlama ve sorun çözme konusunda çok daha iyi olduklarını tespit etmiştir.

Çelik (2013), Kırımoğlu ve ark. (2010), Kırımoğlu ve ark. (2012) ve Wasden (2014), cinsiyete göre yılmazlık düzeyinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Kurt-Ulucan (2013), Koç-Yıldırım (2014) da psikolojik sağlamlığın cinsiyete göre farklılaşmadığını bulmuşlardır. Rew vd. (2001), 15-22 yaş arası 59 ergen üzerinde, Yılmaz-Irmak (2011), 12-17 yaş arası 1607 ergen üzerinde yapmış oldukları araştırmada cinsiyet değişkenine göre psikolojik dayanıklılığın farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Terzi (2008), tarafından yapılan araştırmada da sağlık puanlarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Topbay (2016)'ın çalışmasında da cinsiyet değişkeninin psikolojik dayanıklılığı yordamadığı görülmüştür.

Parçalanmış aileye sahip ergenlerde psikolojik sağlamlığın cinsiyete göre değişmediğini söyleyen araştırma da bulunmuştur. Altundağ (2013)'ın ebeveynleri boşanmış ergenler ile yapmış olduğu çalışmada da aynı şekilde psikolojik sağlamlığın cinsiyet açısından farklılaşmadığına dair sonuçlara ulaşılmıştır.

Çalışmamızda psikolojik sağlamlığın erkekler lehine sonuç çıkmasında yine kültürel faktörlerin etkisi büyüktür.

5.3. Ayrı Yaşama Şekline göre Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Puan Ortalamalarının Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Yapılan analizler sonucunda tüm bağlanma stili alt boyutlarında, parçalanmış aileye sahip ergenlerin bağlanma stili puan ortalamalarının anne-babanın ayrı yaşama şekli açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p > .05$).

Literatür incelendiğinde parçalanmış aileye sahip ergenlerde ayrı yaşama sebebinin bağlanma stillerini farklılaştırıp farklılaşmadığı üzerine bir çalışma yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Daha çok boşanmış ya da boşanmamış veya yas yaşayan ya da yaşamayan gibi başlıklar halinde incelenen çalışmalara rastlanmıştır. Örneğin; Amato ve Keith (1991), yaptıkları bir meta-analizde, çocuğun boşanmaya uyumunu araştıran 92 çalışmayı incelemiş ve boşanmanın çocukların akademik başarısı, davranım bozukluğu, psikolojik uyum, benlik saygısı ve sosyal ilişkiler alanlarında olumsuz sonuçları olduğunu tespit etmişlerdir. Amato (1993), geleneksel olarak iki ebeveynin aynı evde yaşadığı (iki ebeveynli) aile yapısında yetişen çocuğun, boşanma sonrası tek ebeveyn ile yetişen çocuğa göre daha iyi bir ortamda yetişeceğinin öngörüldüğünü belirtmiştir. Bu bakış açısına göre, hem anne hem de babanın çocuk için duygusal destek, pratik yardım, bilgi, rehberlik ve denetleme gibi alanlarda önemli birer kaynak oldukları belirtilmiştir. Evde her iki ebeveyni ile birlikte yaşamasının çocuğun paylaşma, anlaşma ve uzlaşma gibi sosyal yetenekleri öğrenmesine yardımcı olduğu; bu bağlamda, tek ebeveynle yaşamanın çocuğun sosyalleşmesinde sorunlara yol açabileceği belirtilmektedir. Attepe (2010), anne-baba kaybının çocuklar üzerinde etkilerini araştırdığı derleme çalışmasında, ebeveyn kaybı yaşayan çocukların davranış problemleri yaşayabileceğini belirtmiştir.

Biçer (2009), lise öğrencilerinin sosyal yetkinlik beklenti ve atılganlık düzeylerini birkaç değişkene göre araştırmıştır. Çalışmaya 160 boşanmış ve 190 boşanmamış ebeveyne sahip toplamda 450 ergen katılmıştır. İnceleme sonucunda boşanmamış aile çocuklarının boşanmış aile çocuklarına göre daha fazla sosyal beklenti düzeyine sahip ve atılgan olduklarını bulmuştur. Dalahmetoğlu (2018), araştırmasında ebeveyn kaybı yaşamış ergenlerin ebeveyn kaybı yaşamayanlara göre daha çok ruh sağlığı problemi yaşadığını saptamıştır. Karakaya (2018), ortaöğretim kurumlarında okuyan, 140 anne-babası boşanmış ve 419 anne-babası boşanmamış toplam 559 kişi ile bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın sonucunda; anne-babası boşanmış çocukların sosyal sorun çözme becerileri ve benlik saygılarının anne-babası boşanmamış çocuklara göre daha düşük olduğunu bulmuştur.

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi ailenin parçalanma şekillerinden boşanma ve ölümle ilgili genellikle kendilerinin tersiyle kıyaslama yapıldığı (boşanmış-boşanmamış veya ebeveyni sağ-ölü vb.), bu ayrı yaşama şekillerinin kendi aralarında kıyaslanmadığı sonucuna ulaşılabilir. Çalışmamızda bulduğumuz; “Parçalanmış aileye sahip ergenlerde ayrı yaşama şekillerinin bağlanma stillerini farklılaştırmadığı sonucunun alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan analizler sonucunda parçalanmış aileye sahip ergenlerde psikolojik sağlamlık puan ortalamalarının ayrı yaşama şekline göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur ($p>.05$).

Literatür incelendiğinde bağlanma stillerinde olduğu gibi psikolojik sağlamlıkta da benzer durum yaşanmış ve ayrı yaşama şekillerinin kendi aralarında kıyaslanmadığı, ebeveyn kaybı yaşayan ya da yaşamayan ergenler ile boşanmış ya da boşanmamış aileye sahip ergenlerde psikolojik sağlamlık şeklinde araştırma yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bahsedilen çalışmalar ise şu şekildedir:

Eren (2017), çalışmasında ebeveyn kaybı yaşamış ergenlerin ebeveyn kaybı yaşamayanlara göre psikolojik sağlamlık açısından daha zayıf olduğunu saptamıştır. Boşanmış ebeveynlerin çocuklarının, evli ebeveynlerin çocuklarından daha fazla problem yaşadığı (Wallerstein ve Lewis, 2004; Akt. Hsieh ve Shek, 2008) için psikolojik sağlamlık puan ortalamaları bu durumdan etkilenir diyen çalışmalar da bulunmuştur; ancak bizim çalışmamızdaki gibi bir sonuca ulaşan çalışmaya rastlanmamıştır.” Parçalanmış aileye sahip ergenlerde ayrı yaşama şeklinin psikolojik sağlamlığı farklılaştırmadığı” sonucunun alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5.4. Parçalanma Sebebine göre Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlamlık Puan Ortalamalarının Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Yapılan analizler sonucunda; bağlanma stillerinin tüm alt boyutlarında ailelerin parçalanma sebebine göre anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>.05$).

Literatür incelendiğinde ayrı yaşama şeklinin bağlanma stilini farklılaştırıp farklılaştırmadığını inceleyen çalışmaya rastlanmadığı gibi parçalanma sebebine göre bağlanma stilinin farklılaşp farklılaşmadığını inceleyen çalışmaya da rastlanmamıştır. Çalışmalar incelendiğinde parçalanmış aileye sahip ergenlerde çeşitli değişkenler araştırılmış, parçalanmış aileye sahip olmanın bu değişkenleri farklılaştırıp farklılaştırmadığı bulunmuştur; ancak parçalanma sebepleri (boşanma, ölüm ve ayrılık)

kendi aralarında değerlendirilmemiştir. Ya da parçalanma sebeplerinden sadece birisiyle çalışılmıştır. Örneğin; Amato (2001), tarafından yapılan çalışmada; parçalanma sebeplerinden sadece boşanma üzerine çalışılmış ve boşanmış ebeveynlere sahip çocuklarda anne babası ayrılmamış çocuklara nazaran psikososyal uyum, kendine güven ve sosyal ilişki başarısı alanlarında farklılıklar bulunmuştur. Çalışmamızda elde edilen; “Parçalanmış aileye sahip ergenlerde parçalanma sebebinin bağlanma stilini anlamlı bir şekilde farklılaştırmadığı” sonucunun alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan analizler sonucunda psikolojik sağlamlık puanlarının ailelerin parçalanma sebebine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>.05$).

Literatür incelendiğinde ayrı yaşama sebebinin psikolojik sağlamlığı farklılaştırıp farklılaştırmadığını inceleyen çalışmaya rastlanmadığı gibi parçalanma sebebine göre psikolojik sağlamlığı inceleyen bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Genellikle psikolojik sağlamlığı sosyodemografik değişkenlere göre inceleyen ya da sadece bir parçalanma sebebini konu olarak seçen çalışmaların çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Parçalanma sebeplerinin tamamına bakan bir çalışmaya rastlanmamıştır. “Parçalanmış aileye sahip ergenlerde parçalanma sebebinin psikolojik sağlamlığı farklılaştırmadığı sonucunun” alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5.5. Birlikte Yaşanılan Kişiyeye göre Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlamlık Puan Ortalamalarının Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Yapılan analizler sonucunda; bağlanma stillerinin tüm alt boyutlarında ergenlerin birlikte yaşadıkları kişilere göre anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>.05$).

Literatür incelendiğinde bu konuda yapılan diğer araştırma sonuçları ise şu şekildedir:

Çağatay (2014), 0-6 yaş çocukları ile yaptığı çalışmada çocuğa bakım veren kişi ile bağlanma stilleri arasında farklılığa rastlayamamıştır. Öztürk (2006) de kaygı ile boşanmadan sonra yaşanılan yer arasında bir farklılık belirleyememiştir. Ünal (2017), Liseyi yatılı okuyan ve yatılı okumayan ergenlerin bağlanma stilleri ve aile işlevi algısı arasındaki ilişkinin karşılaştırması; adli çalışmasında, yurtda ve aile yanında yaşayan ergenlerin bağlanma stillerinin birbirinden farklılaşmadığı sonucunu elde etmiştir. Ünlü (2015), ebeveyni boşanmış bireylerde; benlik saygısı, yalnızlık ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi konulu tez çalışmasında; ebeveyni boşanmış bireylerin, boşanmadan sonra kiminle yaşadığı ile kaçınma, kaygı alt boyutları arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa ulaşmamıştır. Bu çalışmalar; birlikte yaşanan kişinin bağlanma stilini etkilemeyeceği sonucuna ulaşmaları yönüyle çalışma bulgumuzu desteklemektedir. Bulgumuzla örtüşmeyen çalışma da tespit edilmiştir. Oktay (1998), erkek yetiştirme yurdunda barınan 13-15 yaş grubu ergenler ile ailesi yanında yaşayan aynı yaş grubu erkek ergenlerin psikolojik belirtilerini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırmanın örneklemi; 65'i yetiştirme yurdu ve 65'i ailesi yanında kalan toplam 130 ergenden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, psikiyatrik belirti ve yakınmaları içeren "Belirti Tarama Listesi" kullanılmıştır. Kişiler arası duyarlılık boyutu belirtilerinden; başkalarının sizi anlamadığı veya hissedemeyeceği duygusunu yaşama yakınması bakımından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu çalışma sonucu doğrudan olmasa da dolaylı yoldan sonucumuzla örtüşmemekte ve birlikte yaşanan kişinin bağlanma için önemli olduğunu söylemektedir.

Çalışmamızda; 1110 kişi ailesiyle birlikte yaşamaktadır ve 241 parçalanmış aileye sahip ergenden 158'i annesiyle yaşamaktadır. Yani çoğunluk olarak ergenler ya ailesiyle yaşamakta ya da aile parçalanırsa bile; parçalanmış aileye sahip ergenlerin çoğunluğu anneleriyle yaşamaktadır. Bowlby'e göre; yeni doğan bebekler ve çocuklar, bakıcıları ile ilişki kurma gereksinimindedirler. Bağlanma ilişkisinde anne anahtar konumundadır. Bağlanma, anneden yansıyan sıcaklık ile gerçekleşmektedir. Çalışmamızda, birlikte yaşanan kişinin bağlanma stilini farklılaştırılmamasının en temel sebebi de budur.

Yapılan analizler sonucunda; psikolojik sağlamlık puanlarının, ergenlerin birlikte yaşadıkları kişilere göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. ($p < .05$). Yapılan ikili incelemeler sonucunda bu farklılaşmanın, anne ile yaşayan ergenler ile aile ile yaşayan ergenler arasında olduğu tespit edilmiştir ($p < .05$). Aile ile yaşayan ergenlerin psikolojik sağlamlık puanları sıra ortalamaları, anne ile yaşayan ergenlerden daha yüksek çıkmıştır.

Literatür incelendiğinde birlikte yaşanan kişinin psikolojik sağlamlığı farklılaştırıp farklılaşmadığını doğrudan araştıran çalışmaya rastlanmamıştır. Daha çok tek ebeveyn bazında değerlendirme yapılmış, tek ebeveynle yaşamının zorluklarından bahsedilmiştir. Bu ebeveynin kim olduğu belirsizdir. Örneğin; Akduman ve Cantürk (2007), tarafından yapılan bir çalışmada; anne babası ayrı olan çocuklar, evden ayrı olan ebeveynini göremediği için sevilmediğini düşünüp, yalnız hissedebilmektedir ve bu durum da onların depresif hissetmelerine neden olabilmektedir. Bununla beraber

boşanmadan sonra anne yoksunluğu yaşayan ergenler; ilişki kurduğu insanları kaybetme korkusu içine girerler ve kendisine yapılan her engellemeye karşı hassastırlar. Bu durum ergenin arkadaşlarıyla uyumunu da güçleştirebilmektedir. Baba yoksunu olan ergenler ise çoğunlukla kendine güvensizdirler. Akranları ile ilişkilerinde zorlanmakta ve çeşitli sosyal uyum sorunları yaşayabilmektedir, sonuçlarına ulaşılmıştır.

Literatürde ailede kalabalığın olmadığı bir aile ortamının psikolojik dayanıklılık düzeyinde önemli olduğu belirtilmektedir (Buckner vd. , 2003). Geniş aile yapısı, aile üye sayısının fazla olması sebebiyle psikolojik dayanıklılıkta risk faktörleri arasında yer almaktadır (Chen ve George 2005). Çekirdek aile yapısında ise ergen, kişilik gelişiminde ona sağlıklı bir aile desteği sunabilecek ebeveyne sahiptir. Aynı zamanda aile desteğinin psikolojik dayanıklılık düzeyini arttırdığını ve koruyucu faktörler arasında yer aldığını belirten çalışmalar da mevcuttur (Kabasakal ve Arslan 2014, Tahmasbipour ve Taheri 2012). Bu çalışmalarda da aile içindeki üye sayısına odaklanılmış, kiminle yaşandığı üzerinde durulmamıştır.

Araştırmamızda bulduğumuz; “birlikte yaşanan kişi, psikolojik sağlık düzeyini anlamlı bir şekilde farklılaştırmaktadır” sonucu ve anne ile yaşayan ergenlerin, aile ile yaşayan ergenlere göre psikolojik sağlık durumlarının daha düşük çıkması alanyazına katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın yapıldığı toplum yapısı ataerkil bir yapıya sahip olduğu için, baba faktörü çocuk için bir güç kaynağıdır ve psikolojik sağlamlığın koruyucu faktörlerinden olan anne ile babanın birlikte yaşaması durumu, annesi ile yaşayan çocuklarda eksiktir. Ataerkil yapımızdaki baba faktörünün yani gücün, çocuk için az olması sağlamlığı da olumsuz yönde etkileyecektir. Her ne kadar sevgi kaynağımız, bağlanmamız anneden gelse de otorite olarak görülen baba figürünün olmaması psikolojik sağlamlığı olumsuz yönde etkilemektedir.

5.6. Parçalanma Yaşına göre Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Puan Ortalamalarının Sonuçlarının Değerlendirilmesi.

Yapılan analiz çalışmaları sonucunda; bağlanma stillerinin tüm alt boyutlarında ölüm ya da ayrılık durumunun gerçekleştiği yaşın bağlanma stilini farklılaştırmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>.05$).

Yazın taraması sonucunda bu konuyla ilgili olduğu düşünülen diğer araştırma sonuçları ise şu şekildedir: Günaydın ve Yöndem (2007), bağlanma davranışının yaş ile

birlikte değişmediği, ebeveynleri ile olumlu bağlanma geliştirmiş olan çocukların ergenlik doneminde ikincil bağlanma figurlerine de, aynı biçiminde bağlanma geliştireceklerini aktarmıştır. Unlu (2015), ebeveyni boşanmış bireylerde benlik saygısı, yalnızlık ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, adlı tez çalışmasında; ebeveyni boşanmış bireylerin annesi babası boşandığı zamanki yaşları ile kaçınma, kaygı alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa ulaşmamıştır. Bu alışmalar, parçalanma yaşının ergen bağlanmasını etkilemediği sonuçlarını elde etmeleri sebebiyle tez sonucumuzla ortuşmektedir. Canatan (2018), evli veya boşanmış ebeveyne sahip olan, 11-14 yaş arasındaki çocukların, bağlanma stilleri ve sosyal fobi duzeyleri arasındaki ilişki, adlı tez çalışmasında; araştırmaya katılan boşanmış ebeveyne sahip ergenlerin, ebeveynleri boşandığında ergenlerin içinde buldukları yaşı iki gruba ayırmış, ergenlerin çoğunluğunun (%69) 1-10 yaş arasında, ute birine yakınının da (%31) 11-15 yaş arasında oldukları sonucuna ulaşmıştır; ancak bu yaş gruplarının bağlanmayı farklılaştırıp farklılaştırmadığına bakmamıştır. Fraley ve Heffernan (2013), Bağlanma ve ebeveyn boşanması: Yayılma ve hassas donem hipotezlerinin bir testi adlı çalışmalarında, ebeveyn boşanması kuuk yaşta olduğunda ebeveynlere guvensiz bağlanma gerçekleştiği sonucuna ulaşmışlardır. Başka bir çalışmada ise; ebeveynleri boşandığında çocuğun içinde bulunduğu yaşın, çocuğun psikolojik ve sosyal adaptasyonuna ve ebeveynleri ile ilişkileri uzerine en ciddi etkileri olan değişken olduğuna dikkat çekilmiştir (Amato, 2001: 336).

Çocukluk doneminde yaşanan ebeveyn kaybının daha sonraki yıllarda ortaya çıkan depresyon ile ilişkisini araştıran İngiliz Psikiyatrist F. Brown; çalışmasında, 216 yetişkin depresyon vakası incelemiş ve bu yetişkinlerden %40'ının 15 yaşından once ebeveyn kaybı yaşadığını tespit etmiştir (Brown, 1961). Harris ve Bifulco (1991), annelerini çocukluk doneminde kaybetmiş bir grup kadınlara yaptıkları çalışmada sosyolojik ve psikolojik değişkenleri incelemiş ve depresyon oranlarını (u kadından biri) bu kaybı yaşamayan kadınlara gore (on kadından biri) daha yuksek bulmuşlardır. Bu alışmalar da doğrudan bağlanma stiline odaklanmasa da olum ya da ayrılık olduğunda çocuğun içinde bulunduğu yaşın onemini anlatmışlardır. Caruso ve Morwit (1998), literaturde son yirmi yıl içinde iki tur kaybın uzerinde durulduğunu soylemektedir; olum ve boşanma. Bu iki alan da yaşa, cinsiyete, ırka, eğitim durumuna bakmaksızın onemli yaşam biçim değişikliklerine yol açmaktadır. Caruso ve Morwit, genellikle araştırmaların erken çocukluk donemindeki kayıplarla ilgili olarak yapıldığını, halbuki ergenlik doneminde yaşanan ebeveyn kaybının da çok onemli

olduğunu belirtmektedirler. Çünkü ergen ebeveyninden tam da ayrılmakta ve bağımsızlaşmaktayken bu kayıp gelmekte ve ergenin bireyselleşme mücadelesi için ciddi sorunlar oluşturmaktadır. Bu araştırmalar, doğrudan veya dolaylı şekilde parçalanmanın olduğu yaşa vurgu yapmaları ve bu durumun bağlanmayı etkilediğini söylemeleri sebebiyle tez sonucumuzla ters düşmektedir.

Literatürdeki çalışmalara genel olarak bakıldığında; çalışmaların yaş gruplarını çocukluk, yetişkinlik şeklinde genel yaş grubu olarak ele aldıkları görülmektedir. Bizim çalışmamızda olduğu gibi kayıp ya da ayrılığın, net bir şekilde ergen kaç yaşındayken gerçekleştiğine bakılmamıştır. Tezimizdeki; “ölüm ya da ayrılık durumunun gerçekleştiği yaşı bağlanma stilini farklılaştırmadığı” sonucunun alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan analiz çalışmaları sonucunda; ergenlerin psikolojik sağlık puanlarının parçalanma yaşına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>.05$). Bu konuyla ilgili olduğu düşünülen diğer araştırma sonuçları ise şu şekildedir:

Aydın (2018), çalışmasında, bebekliklerinde/çocukluklarında anne-babalarından ayrı kalma durumuna göre psikolojik sağlık düzeylerinde farklılaşma olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çocukluk döneminde anne-babalarından ayrı kalan katılımcıların psikolojik sağlık düzeyleri ayrı kalmayanlara göre daha düşük çıkmıştır. Canetti ve ark. (2000) da yaş ortalamaları 16,7 olan ergenlerle yaptıkları çalışmada semptom yaşı ile ebeveynin öldüğü yaş arasında az da olsa ilişki tespit etmişler ve aynı şekilde yaş ile genel iyilik hali arasında da düşük bir ilişki bulmuşlardır. Dowdney (2000) de, yaş faktörünün çocuğun içinde bulunduğu dönemi belirlediği için çocuğun ölüme vereceği tepki üzerinde de etkili olduğunu söylemektedir. Çocuklar ile ergenleri kıyasladığında, ergenlerin çocuklara göre depresyon ve suçluluğu daha fazla yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Dowdney (2000); Cheifetz (1989) ve Waller (1991)’in de çalışmalarında bu sonuca ulaştıklarını; ancak Eerdewegh (1985)’in çalışmasının bu sonucu desteklemediğini söylemektedir. Noppe ve Noppe (1997), erken ergenlikte ebeveyninden ayrılık duygusunun bu gelişim döneminin en önemli konularından olduğunu söylemektedir. Çünkü ergenlik dönemi ebeveynlerle iletişim; model alma, kendini bulma, özdeşleşme gibi kendini gerçekleştirme adına önemli bir dönemdir. Temel modellerden birinin kaybı, gelişimi aksatabilir. Toksoy (2005), liseli ergenler üzerinde ölümün psikososyal etkileri adlı tez çalışmasında; kişisel uyum puanının alt ölçeklerinden kendini gerçekleştirme puanında gruplar arasında anlamlı bir fark olduğunu belirlemiştir. Buna göre 0-2 yaş grubunda ebeveynini kaybedenlerin kendini

gerçekleştirme düzeyini, 2-7, 7-11 ve 11 ve üstü yaş grubunda kaybedenlerden daha düşük bulmuştur. 2-7, 7-11 yaş grupları arasında anlamlı bir fark bulmazken, bu iki grubun kendini gerçekleştirme düzeyinin 11 ve üstünden yüksek olduğunu bulmuştur.

Bu çalışmalar ebeveyn kaybının veya boşanmanın olduğu yaş, psikolojik sağlamlığı ve sağlamlıkla ilişkili diğer konuları etkiler demeleri sebebiyle araştırma sonucumuzla ters düşmektedir.

Çalışmamızda, ergenler çoğunluk olarak tam aileye sahiptir. Parçalanmış aile yapısına sahip öğrenci sayısı ise 241'dir ve çalışmanın yapıldığı okullar toplumsal kültürün egemen olduğu bir bölgedir. Bebeklik döneminde ebeveyn kaybı gerçekleştiğinde geride kalan ebeveyn bu boşluğu doldurmak için yoğun çaba sarf etmekte ve bir şekilde bu bebeğe destek olmakta, onun bu durumdan en az hasarla çıkmasını sağlamaya çalışmaktadırlar. Aile büyükleri de devreye girerek, çocuğun eksiklik hissetmemesi için çabalamaktadırlar. Daha ileriki yaşlarda, ebeveyn; çocukla güçlü bir bağ kurup yaşadığı süre boyunca çocukla güzel anlar biriktirmişse, onun sevgi ihtiyacını gidermişse de çocuk, ebeveyninin yokluğunda çok zorlanmayacaktır. Ergenlik dönemine yakın bir kayıp olduğunda ise, ergen bu boşluğu arkadaş çevresiyle ya da romantik ilişkilerle doldurmaya çalışabilmektedir. Boşanma ya da ayrılık durumunda ise; çocuk aynı evde yaşamasa da diğer ebeveynini görme şansına sahiptir. Ayrı kalan ebeveyn çocuğa kendini değerli hissettirip onunla kaliteli zaman geçirirse hangi yaşta olunursa olunsun çocuk bu durumdan hasar almayacaktır. Kavganın, çatışmanın yoğun olduğu bir evde yaşanacağına ebeveynlerin ayrılması çocuk için daha iyi olabilir.

Literatür incelendiğinde çalışmamızdaki gibi parçalanma yaşı psikolojik sağlamlığı farklılaştırır mı? Sorusu ve bu sorunun cevabıyla ilgili yeterince çalışma yapılmadığı sonucuna varılmıştır. Bu konuda çalışılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Elde edilen sonucun da alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5.7. Ebeveyn Hayatta Olma Durumuna göre Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlamlık Puan Ortalamalarının Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Yapılan analizler sonucunda; bağlanma stillerinin tüm alt boyutlarında ergenlerin, ebeveynlerinin hayatta olup olmamasına göre bağlanma stilinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Literatür incelendiğinde bulduğumuz sonuçla örtüşmeyen çalışmalara rastlanmıştır. Bulunan bu çalışmalar; doğrudan ebeveyn kaybı, bağlanma stillerini farklılaştırır

demese de elde ettikleri sonuçlar bu kaniya vardıklarını düşündürmektedir. Bahsi geçen bu çalışmalar aşağıdaki gibidir:

Attepe (2010), anne-baba kaybının çocuklar üzerindeki etkilerini araştırdığı derleme çalışmasında, ebeveyn kaybı yaşayan çocukların davranış problemleri yaşayabileceğini belirtmiştir. Yapılan bir çalışmada; anne yoksunluğu yaşayan ergenlerin; ilişki kurduğu kişileri kaybetme korkusu yaşayabileceklerine, bu durumun da ergenin arkadaşlarıyla uyum sağlamasını zorlaştıracağı sonucuna ulaşılmıştır. Baba yoksunu olan ergenlerin ise kendilerine güven konusunda sorun yaşayacakları tespit edilmiştir (Aktaş, 1993; Dizman ve ark. , 2005). Beverly vd. (1990), içlerinde ebeveyn kaybı yaşayan ergenlerin de olduğu Avustralyalı 2158 ergeni inceledikleri çalışmalarında, ergenin kendilik algısı ile duygusal ve ailevi problemlerini tespit etmişlerdir. Çalışma, ebeveyn kaybı yaşamış ergenlerin daha eksik uyum sağladığını, kaybın türü ve ailenin yeniden kurulmasının psikososyal gelişim üzerinde ayırt edici bir etkisinin olmadığını ortaya koymuştur. Ebeveyn kaybının daha yüksek oranda psikiyatrik muayene, artan intihar düşünceleri ile daha yüksek düzeyde alkol ve madde kullanımı ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Bunlarla eş zamanlı olarak ebeveyne yönelik olumsuz algılar, düşük özgüven veya kendilik algısıyla daha düşük okul başarısı da araştırmanın bulduğu sonuçlar arasındadır.

Özgüven (1992) ve Budak (2003), yaptıkları çalışmalarda; anne yoksunluğunun insanlardan uzaklaşma ve yalnız kalma eğilimi, kendine yönelik yoğun düşünceler ve gerçeklikle bağın kopması ile karakterize birtakım psikotik bozukluklara kaynak olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Aynı zamanda Özgüven, 2000 yılında yaptığı çalışmada da; çocuğun baba yoksunluğu çekmesiyle suçluluk arasında oldukça yüksek bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sık sık suç işleyen ergenler arasında babasızlık oranını yüksek bulmuştur. Eşcinselliğe yönelen erkekleri incelediğinde de bu ergenlerin yüksek oranda babasız bir çocukluk geçirdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Yapılan analiz çalışmaları sonucunda; ergenlerin psikolojik sağlık puanlarının ebeveynlerin hayatta olma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır ($p<.05$). Yapılan ikili incelemeler sonucunda bu farklılaşmanın, anne ve babanın her ikisinin hayatta olduğu durum ile annesi vefat eden durum arasında olduğu bulunmuştur ($p<.05$).

Bu konuyla ilgili olduğu düşünülen diğer çalışma sonuçları ise şu şekildedir:

Aydın (2018), çocukluk çağı travmatik yaşantılarının psikolojik sağlık puanlarının depresyon belirtileri üzerine etkisi, adlı tez çalışmasında; anneleri sağ olanların

psikolojik sağlamlık düzeylerinin anneleri sağ olmayanlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Biçer (2009), yaptığı tez çalışmasında; ergenlerin atılganlık düzeylerinin aile yapısına göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Ölüm, boşanma, ayrılık gibi nedenlerle ebeveynlerden en az birinden yoksun olunmasının atılganlığı düşüreceğini söylemektedir. Atılganlık, psikolojik sağlamlıkta koruyucu faktörlerden biri sayıldığı için, atılganlık zarar gördüğünde psikolojik sağlamlık düzeyi de etkilenmektedir. Botsis ve ark. (1995), yaptıkları çalışmada erken dönemde bir ebeveyn kaybı ya da aile içi şiddet yaşamış olmanın, gelecekte intihar gibi zarar verici yaklaşımları ya da çevresine yönelik şiddet davranışlarına etkisini incelemişlerdir. 18 ve 64 yaş arası, intihar, şiddet ve her iki risk grubunu birden içeren kişilerle görüşme yapılmış ve bir test bataryası uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda ebeveynlerden biri ya da her ikisinin birden kaybının hem intihar riski hem de şiddet davranışlarıyla ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Eren (2017), çalışmasında ebeveyn kaybı yaşamış ergenlerin ebeveyn kaybı yaşamayanlara göre psikolojik sağlamlık açısından daha zayıf olduğunu saptamıştır.

Erim (2001), yetiştirme yurtları ve aileleri yanında yaşayan ergenlerin; benlik saygısı, depresyon ve yalnızlık düzeyi ile sosyal destek sistemleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında 14-18 yaş arası ergenlerle çalışmıştır. Yetiştirme yurdunda kalan 60 kız, 60 erkek ve yine aynı sayıda aileleri ile yaşayan kız ve erkek toplam 240 ergenle yürüttüğü çalışmasının sonucunda; yetiştirme yurtlarında kalan ergenlerin daha yalnız, depresif, benlik saygılarının daha düşük ve sosyal desteğin daha az hissedildiğini tespit etmiştir. Bunların tamamı da psikolojik sağlamlık düzeyini düşürmektedir. şahin (2018), ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeyi ve hayat amaçları arasındaki ilişkinin incelenmesi; adlı tez çalışmasında, ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeyleri ile ebeveynlerinin sağlık durumları arasında anlamlı bir farklılık bulmuştur. Anlamlılığa neden olan grupları incelediğinde; ebeveynleri sağlıklı olan ergenlerin, ebeveynleri sağlıksız veya hayatta olmayanlara oranla psikolojik sağlamlık düzeylerinin yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Toksoy (2005), liseli ergenler üzerinde ebeveyn ölümünün psikososyal etkileri, adlı tez çalışmasında; babası ölen ergenler ile annesi ölen ergenler arasında anlamlı bir fark bulmuştur. Annesi len ergenlerin psikotik belirtilerini, babası ölen ergenlere göre önemli oranda yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Turgut (2015), ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin; önemli yaşam olayları, algılanan sosyal destek ve okul bağlılığı açısından incelenmesi adlı tez çalışması

yapmıştır. Anne ve babasından herhangi biri hayatta olmayan, anne ve babası boşanmış olan, daha önce bir şehirden başka bir şehre göç eden, ciddi bir hastalık geçiren, aile olarak ciddi ekonomik sıkıntı çeken ve ailesinden birini kaybeden ergenleri önemli bir yaşam olayı yaşamış kabul etmiştir. Ergenlerin psikolojik sağlık düzeylerinin, önemli yaşam olayı yaşayıp yaşamamalarına göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Önemli yaşam olayı yaşamayan ergenlerin psikolojik sağlık puanları, önemli yaşam olayı yaşayan ergenlerden anlamlı biçimde daha yüksek çıkmıştır. Wallerstein ve Lewis (2004; Akt. Hsieh ve Shek, 2008) ve Sağlam (2012) da çalışmalarında bu bulguya ulaşmışlardır.

Yukarıda bahsi geçen çalışmalar, ebeven kaybının psikolojik sağlamlığı farklılaştıracağını söylemeleri sebebiyle tezimizde elde edilen bulguyla örtüşmektedir. Ancak literatür incelendiğinde elde edilen sonuçla örtüşmeyen çalışmaya da rastlanmıştır. Toprak (2014), ergenlerde mutluluk ve yaşam doyumunun yordayıcısı olarak psikolojik sağlamlık ve psikolojik ihtiyaç doyumu adlı tez çalışmasında; psikolojik sağlamlığın, anne ve babanın sağ olup olmama durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemiştir. Bu amaçla verileri “t” testi ile analiz etmiş ve yapılan analizler sonucunda annenin de babanın da sağ olması psikolojik sağlamlıkla ilişkili bulunmamıştır.

Masten ve Coasworth (1998), psikolojik sağlamlığı arttıracak aile ile ilgili koruyucu faktörler arasında; anne-baba ile yakın ilişki, sıcak aile bağlarına sahip olma ve iyi ebeveyn niteliklerini saymaktadırlar. Ebeveynin birinden ya da ikisinden birden yoksun kalması ergenin bu niteliklere sahip olamaması anlamına gelmektedir. Sonucun bu şekilde çıkmasında; koruyucu faktörlerin hasar görmesinin etkili olduğu düşünülmektedir.

5.8. Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Yapılan analizler sonucunda; bağlanma stillerinin tüm alt boyutlarıyla psikolojik sağlamlık arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Güvenli bağlanma stili ile psikolojik sağlamlık arasında orta derecede pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = .490, p < .05$). Bununla birlikte kaçınan bağlanma stili ile psikolojik sağlamlık arasında negatif, düşük ve anlamlı bir ilişki ($-0.238, p < .05$) ve kaygılı-kararsız bağlanma stili ile psikolojik sağlamlık arasında negatif, düşük ve anlamlı bir ilişkinin ($-0.312, p < .05$) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu konuyla ilgili olduğu düşünölen diğer araştırma sonuçları ise şu şekildedir:

Ak (2019) ve Vergili (2018), yaptıkları çalışmalarında psikolojik sağlamlık ile kaygılı bağlanma stili arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Atik (2013), liseli ergenler üzerinde yaptığı araştırmada bağlanma ile sağlamlık arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu ve bağlanmanın sağlamlık üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğunu bulmuştur. Aydoğdu (2013), araştırmasında psikolojik dayanıklılığın korkulu ve kayıtsız bağlanma ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Chilton (2001) ise; psikolojik dayanıklılık ile korkulu bağlanmanın ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Kararımak (2007), deprem yaşamış kişilerle yaptığı çalışmasında, bağlanma stilleri ve sağlamlık arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sağlamlık ve güvenli bağlanma arasında pozitif ilişki tespit etmiş, ancak sağlamlık ile korkulu ve kaygılı bağlanma arasında negatif ilişki bildirmiştir. Kır (2021), ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin bağlanma stilleri ve duygu düzenleme becerileri açısından incelenmesi adlı çalışmasında; psikolojik sağlamlık ile bağlanma stillerinin kaygı alt boyutu ile negatif ve kaçınma alt boyutu ile pozitif yönlü anlamlı düzeyde bir ilişki olduğunu bulmuştur. Bu durumda kaygılı bağlanma stili puanları arttıka psikolojik sağlamlık puanları azalmakta ya da kaygılı bağlanma stili puanları azaldıkça psikolojik sağlamlık puanları artmakta; kaçınma bağlanma stili puanları arttıka psikolojik sağlamlık puanları da artmakta veya kaçınma bağlanma stili puanları azaldıkça psikolojik sağlamlık puanları da azalmaktadır. Kurilova (2013) ve Jenkins (2016), tarafından yapılan araştırmalarda; bağlanma stillerinin kaygı ve kaçınma alt boyutlarının psikolojik sağlamlıkla negatif yönde bir ilişkide olduğu saptanmıştır. Yapılan bu araştırmalarda kaygılı bağlanma stili psikolojik sağlamlığı yordarken kaçınmacı bağlanma stili psikolojik sağlamlığı yordamamaktadır.

Çelik (2018), Bağlanma stilleri, psikolojik iyi oluş ve sosyal güvende hissetme: Aralarındaki ilişki ne? Adlı çalışmasında; psikolojik iyi oluş ve güvenli bağlanma arasında pozitif yönlü-anlamlı, saplantılı bağlanma arasında negatif yönlü-anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir (Çelik, 2018). Günel (2020), Ergenlerde yılmazlığın akran ilişkisi ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi; adlı çalışmasında, ergenlerin yılmazlık düzeyleri ve bağlanma stilleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki tespit etmiştir. Lamiser Atik (2013), liseli ergenlerin bağlanma stilleri ile psikolojik sağlamlık düzeylerinin arasındaki ilişkide öz-yansıtma ve içgörünün rolünü incelediği araştırmasında; bağlanma ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu ve bağlanmanın psikolojik sağlamlık üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu

sonucuna ulaşmıştır. Mark'ın (2008), araştırmasında ise psikolojik dayanıklılık ile güvenli bağlanma arasında pozitif ve yüksek düzeyde, güvensiz (korkulu) bağlanma ile negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Meyers (2007), ise yaptığı çalışmada; psikolojik dayanıklılık düzeyinin artması ile kaygılı bağlanmanın azaldığını ifade etmiştir. Neria ve arkadaşları (2001), psikolojik dayanıklılığın güvenli bağlanma ile pozitif ilişkili olduğunu ve kaçınmacı bağlanma ve kararsız bağlanma ile negatif ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Rasmussen ve ark. (2019), Dayanıklılığın temel bir özelliği olarak bağlanma: Sistematik bir inceleme ve meta-analiz; adlı çalışmalarında, otuz üç çalışmayı araştırmalarına dahil etmişlerdir. Ve incelemeleri sonucunda dayanıklılık ve bağlanma arasında zayıf ila orta derecede korelasyonlar olduğu, hem meta-analizde hem de anlatsal olarak bildirilen çalışmalarda, güvenli bağlanmanın yılmazlık varlığı ile ilişkili olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Bahsi geçen bu çalışmalar; psikolojik dayanıklılık ve bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki bulmaları ve kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanmayla psikolojik sağlık arasında negatif-anlamlı, güvenli bağlanma ile pozitif anlamlı bir ilişki vardır demeleri yönüyle araştırma sonucumuzla örtüşmektedir; ancak literatür incelendiğinde sonucumuzla ters düşen bir çalışmaya da rastlanmıştır. Gündaş'ın (2013) lise öğrencilerinde psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak benlik kurgusu ve bağlanma stillerinin rolünü incelediği araştırmasında; lise öğrencilerinin benlik kurgularının psikolojik sağlamlık düzeylerini yordadığı fakat lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Bartholomew ve Horowitz (1991), 'Benlik' (kişinin kendisine ilişkin düşünceleri) ve 'Başkaları'nın (kişinin başkalarına ilişkin düşünceleri) kişideki olumlu ya da olumsuz karşılığına göre dörtlü bağlanma modelini geliştirmişlerdir. Benlik modelinin olumlu olması başkalarının onayından bağımsız var olan, içselleştirilmiş özsaygı ve sevebilirlik duygusu olarak açıklanabilir. Benlik modelinin olumsuz olması ise, düşük özsaygı ve başkalarından onay alma gereksinimi ile ilişkilidir. Olumlu başkaları modeli, kişi açısından önemli başkalarının, ulaşılabilirliğine ve güvenilebilirliğine ilişkin beklentileri içerir ve başkalarından yakınlık ve destek arama gibi davranışları yönlendirir. Olumsuz başkaları modeli ise, yakınlık kurmaktan kaçınma, sosyal destek alma ve sağlama konusunda kayıtsız kalma ve ilişkilerde olumsuz beklentilere sahip olma şeklinde tanımlanabilir.

Güvenli Bağlanma stili, benlik ve başkalarına ilişkin modellerin olumlu olduğu bir stildir. Güvenli bağlanma stiline sahip kişiler, ilişkilerinde güvenli ve rahat olurlar, kendilerini sevilmeye değer görürler ve başkalarının da genel olarak kabul edici ve destekleyici olduklarını düşünürler. Aynı zamanda sağlıklı bir duygu ve öz-denetim mekanizmaları vardır (Thompson, 2008). Özgüven konusunda da diğer bağlanma stillerine göre daha yüksek durumdadırlar (Sümer ve Şendağ, 2009). Sayılan bu özellikler aynı zamanda psikolojik sağlık düzeyi yüksek olan kişilerin sahip oldukları özelliklerdir. Bu sebeple güvenli bağlanma ve psikolojik sağlık arasında pozitif yönlü olumlu bir ilişki bulunmuştur. Kayıtsız (Kaçınan) Bağlanma stilinde, benlik modelinin olumlu; ancak başkaları modelinin olumsuz olduğu söylenebilir. Benlik modelinin olumlu olması, kişinin değer verdiğini gösterir; ancak kişinin sadece kendisine değer vermesi insani olarak doğru bir yaklaşım değildir. İnsanlar sosyal varlıklardır ve başkalarının sevgi ve desteğine de ihtiyaç duymaktadır. Kişinin sadece kendisini sevmesi ve kendisine zarar gelmesini istemediği için insanlardan kaçması psikolojik sağlamlığın da yara almasına sebep olmaktadır.

Fergus ve Zimmerman (2005), iki tür koruyucu (destekleyici) faktörden söz etmektedir. Bu faktörler, değerli nitelikler ve kaynaklar şeklinde ifade edilmektedir. Bireyin içinde taşıdığı, öz-yeterlik ve özsaygı gibi olumlu faktörler değerli niteliklerdir. Kaynaklar, anne-baba desteği, gençlik programları, akran desteği gibi bireye belli işlevsel becerileri öğrenme ve uygulama fırsatı tanıyan bireyin dışında olan faktörlerdir. Kaygılı-kararsız bağlanma stilinde ise kişide hem değerli nitelikler hem de kaynaklar açısından eksiklik bulunmaktadır. Bu da psikolojik sağlamlık düzeyinin bu durumdan hasar görmesine sebep olmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Araştırmaya başlamadan önce yapılan literatür taraması sonucunda; parçalanma sebeplerinden en çok boşanma üzerine durulduğu, ölüm ya da iş, geçimsizlik gibi çeşitli sebeplerle de ailelerin parçalandığı yok sayıldığı ve parçalanma sebeplerinin üçüne de bakan araştırma sayısının az olduğu sonucuna varılmıştır. Bu konuda elde edilen bulgu, alanyazına katkı sağlayacaktır ve bu durum çalışmanın güçlü yanıdır.

Parçalanma meydana geldiğinde ergenin içinde bulunduğu yaş aralığına göre bağlanma stillerinin ve psikolojik sağlamlığın farklılaşıp farklılaşmadığı yeterince incelenmemiştir. Çocukluk, bebeklik gibi genel gruplar halinde değerlendirme yapılmıştır; ancak bizim çalışmamızda yaş aralığı olarak bakılmıştır. Bu da çalışmanın güçlü yanlarından birisidir.

Yine yapılan yazın taraması sonucunda boşanmış-boşanmamış aileye sahip olma, ebeveyni ölen ya da hayatta olan şekilde karşılaştırmalar yapılarak çalışıldığı; ancak ayrı yaşama şekillerinin kendi aralarında karşılaştırma yapılarak araştırma yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda elde edilen bulgu, alanyazına katkı sağlayacaktır ve bu da araştırmanın güçlü yanıdır.

Bağlanma stiline ve psikolojik sağlamlığın birlikte yaşanan kişiye göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırın çalışma sayısı da yetersizdir. Bu değişken incelendiğinde elde edilen bulgu da alanyazına katkı sağlayacaktır ve bu da çalışmanın güçlü yanıdır.

Araştırmanın zayıf yanları ise; araştırmanın yapıldığı okulların tamamının devlet okulu olması, özel okulun ihmal edilmesidir. Yine çalışmanın yapıldığı bölgeden kaynaklanan sorunlar da bulunmaktadır. Bölge; kendi halinde, dışa kapalı insanlardan oluşmaktadır. Bu da akla acaba boşanma olması gerektiği halde birlikte yaşayan ebeveynler olabilir mi? Sorusunu getirmektedir. Çünkü bu tarz bölgelerde boşanma hoş karşılanmadığı için evde huzursuzluk olsa bile aile dağılmamaktadır. Ergenlerin inisiyatifi doğrultusunda çalışma yapılması da zayıf yönlerden birisidir. Ergenlerin sorulara doğru cevap verdikleri varsayılmaktadır. Ergenlik fırtınalı ve çalkantılı bir dönemdir. Çalışmanın yapıldığı grup, içinde buldukları yaştan dolayı kendilerine ve ailelerine karşı olumsuz bakış açısına sahip olabilirler. Bu da ister istemez ergenin sorulara vereceği cevapları etkileyecektir. Çalışmanın yapıldığı yaş grubu da çalışmanın zayıf yanını oluşturmaktadır.

Yine de bu çalışmanın tüm zayıflıklarına rağmen alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

6.2. Öneriler

-Araştırma yukarıda da bahsedildiği gibi dışa kapalı ve şehir merkezinden uzak bir bölgede yapılmıştır. Daha merkezi bir bölgede, aynı konu çalışılırsa sonuç değişebilir.

-Bu çalışmaya aileler de dahil edilerek nitel bir araştırma yapılabilir.

-Konu, farklı okul kademelerinde de uygulanabilir. Böylece ölüm, boşanma gibi zorlu yaşam olaylarını farklı yaş grupları nasıl karşılıyor öğrenilmiş olur.

-Ergenler üzerinde bir çalışma yapılacaksa da farklı okul türleri de bu çalışmaya dahil edilmelidir. Özel liseler, imam hatip liseleri, sadece kadınların ya da sadece erkeklerin eğitim aldıkları liseler de çalışma grubuna eklenebilir.

-Veriler bilgisayar ortamına girilirken, katılımcıların neredeyse tamamına yakınının; Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık ölçeğindeki “Kendimi okula ait hissediyorum” maddesine düşük puan verdiği fark edilmiştir. Bu konuda yapılacak bir çalışma ya da proje ergenler adına faydalı olacaktır.

-Çalışma sonucunda hem parçalanmamış hem de parçalanmış aileye sahip kadınların kaygılı-kararsız bağlanma puanları yüksek çıkmıştır. Bu sonucun çıkmasında ailelerin etkisi olduğu kadar kadınların kendi kişisel özelliklerinden kaynaklanan sebepler de vardır. Kadınlar için “Etkili İletişim Becerileri” eğitimi verilebilir. “Atılganlık Eğitimi” ile de çekinmeden kendini ifade etme becerileri geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Adams, G. R. (2006). Adolescent development. In T. P. Gullotta & G. R. Adams (Eds.), *Handbook of Adolescent behavioral problems, evidence-based approaches to prevention and treatment* (3-16). USA: Springer Science.
- Ainsworth, MDS. , Bell, SM. & Stayton, DF. (1974). Infant-Mother Attachment and Social Development: Socialisation as a Product of Reciprocal Responsiveness to Signals, 99-135.
- Ainsworth, M. , Blehar, M., Waters, E. & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment*. Hillsdale, N.J. Lawrence Erlbaum Associates.
- Ak, A. H. (2019). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılığının kişilik özellikleri ve farklı bağlanma türleri ile ilişkisinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi).
- Akar, A. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Kimlik Statüleri ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi).
- Akça, Z. K. (2012). Genç Yetişkinlikte Algılanan Anne-Baba Tutumlarının, Kendini Toparlama Gücü ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi).
- Akdağ, S. T. (2011). Ergenlerin Bağlanma Stilleri İle Ebeveynlerinin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki. (Akdeniz Üniversitesi, Tıpta Uzmanlık Tezi).
- Akduman, G. , Akduman, B. ve Cantürk, G. (2007). “Ergen Suçluluğunda Bazı Kişisel ve Ailesel Özelliklerin İncelenmesi”, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Çocuk İstismarı Araştırma Birimi, *Türk Pediatri Arşivi*, 42 (4), 156-161.
- Aktaş, E. (2016). Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılıkları ile Gelecek Beklentileri Arasındaki İlişki. (Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi).
- Aktaş, Y. (1993). Çocuğun Gelişiminde Oyunun Önemi. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 26 (16), 14-19.
- Aktürk, Ü. & Aylaz, R. (2013). Bir ilköğretim okulundaki öğrencilerin öz-yeterlilik düzeyleri. *DEUHYO ED*, 6(4), 177-183.
- Akyol Ulviye, S. (2013). Boşanmış ve Boşanmamış Aileye Sahip Ergenlerin Yalnızlık, Yaşam Doyumu, Sosyal Destek ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi).

- Alagöz, P.A. (2019). 14-18 Yaş Arasındaki Ergenlerin Bağlanma Stilleri İle Sosyal Anksiyete Düzeyleri Arasındaki İlişki. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi).
- Alkan, E.Ö. (2014). Parçalanmış ailedeki öğrencilerin eğitimdeki başarı durumları (Trabzon Örneği). (Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi).
- Alkış, L. (2016). Boşanmış Ve Boşanmamış Aileye Sahip Ergenlerde Denetim Odağı ve Öfke İfade Tarzlarının Karşılaştırılması. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi).
- Allen, J. P. & Land, D. (1999). Attachment in Adolescence. J. Cassidy & P. Shaver (Ed.). Handbook Of Attachment: Theory, Research And Clinical Applications. New York: Guilford Press.
- Altundağ, Y. (2013). Anne-babası boşanmış ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde yordayıcı değişkenler olarak yaşam doyumu ve yalnızlık. (Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi).
- Amato, P.R. (1993). "Children's Adjustment To Divorce: Theories, Hypotheses and Empirical Support", *Journal of Marriage and the Family*, 55, 23-38.
- Amato, P. R. (2001). Children of divorce in the 1990s: An update of the Amato and Keith (1991) meta-analysis. *Journal of Family Psychology*, 15(3), 355–370. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.15.3.355>.
- Amato, P. R., & Boyd, L. M. (2014). Children and Divorce in World Perspective. *Contemporary Issues in Family Studies: Global Perspectives on Partnerships, Parenting and Support in a Changing World*, 227-243.
- Amato, P. R. & Keith, B. (1991). Parental Divorce and the Well-Being of Children: A Meta Analysis, *Psychological Bulletin*, 110 (1), 26.
- Ammaniti, M. , Ijzendoorn, M. H. , Speranza, A. M. and Tambelli, R. (2000). Internal working models of attachment during late childhood and early adolescence: an exploration of stability and change, *Human Development*, 2(3), 328-346.
- Antaramian, SP. Huebner, ES. & Valois, RF. (2008). Adolescent life satisfaction. *Applied Psychology, An International Review*, 57, 112-126.
- Antoni, M.H. ve Goodkin, K. (1988). Host moderator variables in the promotion of cervical neoplasia_I. Personal facets. *Journal of Psychosomatic Research*, 32(3), 327-338.

- Aral, N. , Başar F. (1998). “Boşanmış Aileye Sahip Olan ve Olmayan Çocukların Kaygı Düzeylerinin incelenmesi” VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 9-11 Eylül, <http://www.pegem.net/akademi/kongre> (20 Şubat 2009).
- Arifoğlu, B. , Şanlı Richard, N. , Razi, G. & Fatma, Ö. (2010). Çocuklar İçin Boşanmaya Uyum Envanteri Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17 (3), 121-127.
- Arslan, G. (2015). Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinin (ÇGPSÖ-12) Psikometrik Özellikleri: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), 1-12
- Arslan, G. (2017). Anne Babası Boşanmış ve Boşanmamış Olan Ergenlerin İnternet Bağımlılığı Düzeylerinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi).
- Arslan, G. & Balkıs, M. (2016). Ergenlerde Duygusal İstismar, Problem Davranışlar, Öz-yeterlik ve Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişki. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 8-22.
- Aslan, K. (1996). Ailenin Sosyoekonomik Durumunun Çocuğun Okul Başarısına Etkisi. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Aslan, N. , Cansever, BA. (2007). Okuldaki sosyal etkinliklere katılımında ebeveyn çocuk etkileşimi kültürlerarası bir karşılaştırma. *Ege Eğitim Dergisi*, 8(1), 113-130.
- Atabay, E. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Mizah ve İletişim Becerilerini Bağlanma Stilleriyle İlişkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi)
- Atay, M. (2011). Erken Çocukluk Döneminde Gelişim 2. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Attepe, S. (2010). Anne Baba Kaybının Çocuklar Üzerinde Etkileri, *Aile ve Toplum*, 6(23), 23-31.
- Avcı, M. (2011). Yazgının Yokluğunda Suçun Varlığı Meselesi ya da Ailenin Parçalanmasının Suçla İlişkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*;15, 121–40.
- Aydın, E. (2018). Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılarının Psikolojik Sağlamlık ve Depresyon Belirtileri Üzerine Etkisi. (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi).

- Aydoğan Candan, S. (2019). 12-14 Yaşlarında Bulunan Boşanmış ve Boşanmamış Aile Çocuklarının Yalnızlık Suçluluk ve Utanç Düzeylerinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi).
- Aydoğan, Y. , Akduman Gültekin, G. (2019). Çocuk Ruh Sağlığı. Ankara: Eğiten Kitap. (4. Baskı).
- Aydoğdu, T. (2013). Bağlanma Stilleri, Başa Çıkma Stratejileri ile Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi).
- Azaklı, A. (2017). Liseli Ergenlerde Psikolojik Sağamlılığın Duygusal Zeka ve Bazı Demografik Değişkenler Açışından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi).
- Bahadır, E. (2009). Sağlıkla İlgili Fakültelerde Eğitime Başlayan Öğrencilerin Psikolojik Sağamlık Düzeyleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi).
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z. (1997). Stresle başa çıkma yolları. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Baş, N. (2013). Ergenlerin Bağlanma Stilleri ve Kimlik Statüleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi).
- Bartholomew, K. & Horowitz, L.M.(1991). Attachment styles among young adults: a test of a four category model. *Journal of Personality and Social Pshychology*, 61(2), 226-244.
- Barton, PE. , Coley, R J. (2007). The Family: America's Smallest School. Policy Information Report. Educational Testing Service, Princeton.
- Bayhan San, P. , Artan, İ. (2004). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, İstanbul: Morpa Yayınları.
- Barbaroğlu, A. (2011). Çocuk Psikolojisi ve Ruh Sağlığı, Ankara: Vize Yayıncılık.
- Beardslee,W. R. ve Podorefsky D. (1988). Resilient adolescents whose parents have serious affective and other psychiatric disorders: Importance of self-understanding and relationships. *American Journal of Psychiatry*, 145 (1), 63-69.
- Berk, L. E. (2004). Development Through the Lifespan (3rd ed.). USA: Allyn and Bacon.
- Bee, H. ve Boyd, D. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi* (1. Baskı). (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2007).

- Benard, B. (1991). *Fostering resiliency in kids: Protective factors in the family, school, and community*. Portland, OR: Northwest Regional Educational Laboratory. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED335781.pdf>. Erişim tarihi: 27.07.2021.
- Benedek, E. ve Brown, C. (1997). *Boşanma ve Çocuğunuz* (Çev. S. Katlan), Ankara: Hyb Yayıncılık.
- Beverly, R. , Cubiss, J. Dunne, M. , Lewin, T. , Kelly, B. (1990). The Impact of Parental Loss on Adolescents Psychosocial Characteristics. *Adolescence*, 25 (99), 689-700.
- Biçer, E. (2009). Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin atılganlık ve sosyal yetkinlik beklenti düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi).
- Billar, HB. (1993). *Fathers and Families Paternal Factors in Child Development*. London: Auburn House.
- Bindal, G. (2018). Ergenlerin Psikolojik Sağlamlığın (resilience), Çocukluk Çağındaki Travma ve Bağlanma Stilleri ile İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi).
- Birnbaum, G. E. , Orr, I. , Mikulincer, M. and Florian, V. (1997). When marriage breaks up—does attachment style contribute to coping and mental health? *Journal of Social and Personal Relationships*, 14(5), 643-654.
- Bonanno, G.A. , Galea, S. , Bucciarelli, A. , Vlahov, D. (2009). Psychological Resilience After Disaster: New York City in the Aftermath of the September 11th Terrorist Attack. *Psychological Science*, 17 (3), 181- 186.
- Botsis, A. J. , Plutchik, R. , Kotler, M. & van Praag, H. M. (1995). Parental loss and family violence as correlates of suicide and violence risk. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 25(2), 253-260.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Volume 1 Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Vol 2 Separation: Anxiety and Anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and Loss: Vol 1 Attachment*. 2nd ed. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Parent-Child Attachment And Healthy Human Development*. New York: Basic Books.

- Bozdağ, I. C. (2019). Türk Hukukunda Boşanma: Sebepler ve Kusurun Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi, Konya Ticaret Odası Karatay Üniversitesi)
- Bozkurt, V. (2012). Değişen Dünyada Sosyoloji. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Brennan, K. A. , Clark, C. L. & Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview.
- Brown, F. (1961). Depression And Childhood Bereavement. *Journal of Mental Science*, 171.
- Buckner, J. , Mezzacappa, E. & Beardslee, W. (2003). Characteristics of Resilient Youths Living in Poverty: the Role of Self-regulatory Processes. *Development and Psychopathology*, 15(1), 139-162. doi:10.1017/S0954579403000087.
- Budak, F. Ve Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*. (1), 62-79. <https://doi.org/10.35375/sayod.738657>.
- Budak, G. (1990). Endüstrileşme Süreci İçinde Ailenin Yeri ve Önemi, I. Aile Şurası. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Yayını.
- Budak, S. (2003). Psikoloji Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları
- Buhrmester, D. (1990). Intimacy of Friendship, İnterpersonal Competence and Adjustment During Preadolescence and Adolescence. *Child Development*, 61, 1101-1111.
- Bulut, I. (1983). Parçalanmış Aileden Gelen Çocukların Davranış Özellikleri Hakkında Bir Araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Yüksek Okulu Dergisi*, 1(2-3), 79-110.
- Bulut Serin, N. & Öztürk, S. (2007). Anne-Babası Boşanmış 9-13 Yaşlarındaki Çocuklar ile Aynı Yaş Grubundaki Anne-Babası Boşanmamış Çocukların Benlik Saygısı ve Kaygı Düzeyleri, Ahi Evran Üniversitesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 8(2), 117-128.
- Canatan, Ç. (2018). Evli veya Boşanmış Ebeveyne Sahip Olan, 11-14 Yaş Arasındaki Çocukların Bağlanma Stilleri ve Sosyal Fobi Düzeyleri Arasındaki İlişki. (Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi).
- Canetti, L. , Bachar, E. , Bonne, O. , Agid, O. , Lerer, B. De-Nour, A. K. , Shalev, A. Y. (2000). The Impact of Parental Death Versus Separation From Parents on the Mental Health of Israeli Adolescents. *Comprehensive Psychiatry* 41 (5), 360-368.
- Celkan, Hikmet Yıldırım. (1991). Beşeri Kültürün Temel Ögesi Olarak Aile. *Aile ve Toplum Dergisi*, Sayı: 1. Ankara:T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.

- Ceritli, U. ve Bal, P. (2017). Lise Öğrencilerinde Bağlanma Stilllerinin Problemleri İnternet Kullanımına Etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (50).
- Chan, M. H. (2008). Community Violence and Resilience Among Inner-city Adolescents. (Unpublished Doctoral Dissertation, The University of Toledo).
- Chen, J. ve George, R. A. (2005). Cultivating Resilience in Children From Divorced Families. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 13(4), 452-455.
- Chilton, T. L. (2001). The relations among insecure attachment, ego development and 88 hardiness. (Unpublished doctora thesis, Indiana University).
- Chorot, P. , Valiente, R. M. , Magaz, A. M. , Santed, M. A. & Sandin, B. (2017). Perceived Parental Child Rearing and Attachment as Predictors of Anxiety and Depressive Disorder symptoms in Children: The Mediation Role of Attachment. *Psychiatry Research*, 287-295.
- Cloutier, R. (1994). Ergenlik Psikolojisinde Kuramlar. (Çev. B. Onur). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 27 (2), 875-904.
- Cole, P. M. , Michel, M. K. & Teti, L. O. D. (1994). The Development of Emotion Regulation and Dysregulation: a Clinical Perspective. *Monographs Of The Society For Research In Child Development*, 59(240), 73-100.
- Colin, V. L. (1996). Human Attachment. New York: McGraw-Hill.
- Connor, K. M. ve Davidson, J. R. (2003). Development of a New Resilience Scale: The Connor Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depress Anxiety*, 18, 76-82.
- Constantine, MG. , Wallace, BC. , Kindaichi, MM. (2005). Examining contextual factors in the career decision status of African American adolescents. *Journal of Career Assessment*, 13(3), 307-319.
- Cüceloğlu, D. (2002). İnsan ve davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağatay, E.S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantı Düzeyi İle Bağlanma Stilleri Ve Savunma Mekanizmaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi).
- Çağdaş, A. (2002). Anne-Baba Çocuk İlişkisi. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Çakıcı, S. (2006). Alt ve Üst Sosyal Ekonomik Düzeydeki Ailelerin, Aile İşlevlerinin Anne-Çocuk İlişisine Etkisinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi).

- Çelebi, G. , Çelebi, B. (2020). Ergenlerin bağlanma stilleri ile internet bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 37-48.
- Çelen, N. ve Berk, Ş. (2008). Çocuk ve Annenin Bağlanma Düzeyleri ile Çocuk- Anne Etkileşim Örüntüleri Arasındaki İlişki. COKAUN (Çocuk Kültürü Araştırma Uygulama Merkezi Kongresi), Ankara.
- Çelik, Ç. B. (2018). Bağlanma Stilleri, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal Güvende Hissetme: Aralarındaki İlişki Ne? *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*. 13(25), 27-40.
- Çelik, E. (2013). Lise son sınıf öğrencilerinin yılmazlık özelliklerinin duygusal dışavurum açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2), 221-236.
- Çelik, Ş. (2004). The Effects of an Attachment-oriented Psycho-educational Group Training on Improving The Preoccupied Attachment Styles of University Students. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Çetinkaya, B. (2016). Çocuk Ruh Sağlığı. Ankara: Pegem Akademi.
- Çıkrıkçıoğlu, F. (2017). Ailesiyle Birlikte Yaşamayan Kız Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stillерinin Benlik Kavramı, Yeme tutumu ve davranışları Üzerindeki İlişkisi. (Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi).
- Dacey, J. S. & Travers, J. F. (1996). Human Development Across the Lifespan. USA: Brown & Benchmark Publishers.
- Dalahmetoğlu, B. (2018). Ebeveyn Kaybı Yaşamış Ergenlerin Yaşamamış Ergenlere Göre Öz Saygı Ve Ruh Sağlığı Değişkenlerinin İncelenmesi. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi).
- Dam, H. (2008). Öğrencinin Okul Başarısında Aile Faktörü. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2008;7:75–99.
- Damarlı, Ö. (2006). Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik kavramı arasındaki ilişkiler. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi).
- Dayıoğlu, B. (2008). Resilience in university entrance examination applicants: The role of learned resourcefulness, perceived social support and gender. (Unpublished Master's Thesis, Orta Doğu Teknik Üniversitesi).

- Delgado, E. , Serna, C. , Martinez, I. & Cruise, E. (2022). Parental Attachment and Peer Relationships in Adolescence: A Systematic Review. *Int J Environ Res Public Health*. 9(3), 1064. doi: 10.3390/ijerph19031064.
- Deniz, M. E. (2010). Erken Çocukluk Döneminde Gelişim. Ankara: Maya Akademi. (2. Baskı).
- Deniz, Ü. Kesicioğlu, O. S. (2012). Çocuk ve Bağlılık Duygusu. *Standard*, 51 (603), 101-107.
- Dizman, H. , Gültekin, G. ve Cantürk, G. (2005). Aile İlişkilerinin Çocuk Suçluluğuna Etkisi. *Adli Psikiyatri Dergisi*, 2, 9-15.
- Doğan, İ. (2012). Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doll, B. ve Lyon, M. A. (1998). Risk and resilience: Implications for the delivery of educational and mental health services in schools. *School Psychology Review*, 27(3), 348-363.
- Donley, MG. (1993). Attachment and the emotional unit. *Fam Process*, 32, 3-22.
- Dowdney, L. (2000). Annotation: Childhood Bereavement Following Parental Death, *J. Child Psychology, Psychiatry*. 41 (7), 819-830.
- Dumont, M. ve Povost, M. A. (1999). Resilience in Adolescents: Protective Role of Coping Strategies, Self-Esteem and Social Activities on Experience of Stres and Depression. *Journal of Youth and Adolescence*, 28(3), 343-356.
- Dunphy, D. C. (1980). Adolescent and Their Families. In R. E. Muss (Ed.), Adolescent Development in İnterpersonal and Societal Contexts. *Annual Rewiew of Psichology*, 57, 255-284.
- Dwyer, K. M. (2005). The Meaning and Measurement of Attachment in Middle and Late Childhood. *Human Development*, 48, 155-182. 29.12.2014, doi:10.1159/000085519.
- Ekşi, A. (1990). Çocuk, Genç ve Anne -Babalar. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- En, C. , Wu, Y. , Hai, C. & Xu, Yi (2019). Association of suicidal ideation with family environment and psychological resilience in adolescents. *Zhongguo Dang Dai Er Ke Za Zhi*. 21(5), 479-484. doi: 10.7499/j.issn.1008-8830.2019.05.016.
- Ercan, R. (2015). Ailede Değişimin Sonuçlarının Çocuk Sağlığına Etkisi. *International Journal of Social Science*; 36, 299-308.

- Erdoğan, E. (2015). Tanrı Algısı, Dini Yönelim Biçimleri ve Öznel Dindarlığın Psikolojik Dayanıklılıkla İlişkisi: Üniversite Örnekleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (29), 223-246.
- Eren, G. (2017). Ebeveyn Kaybı Yaşamış Ergenlerin Psikolojik Sağlamlıklarının İncelenmesi. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi).
- Erim, B. (2001). Yetiştirme Yurtları ve Aileleri Yanında Kalan Ergenlerin Benlik Saygısı, Depresyon ve Yalnızlık Düzeyleri İle Sosyal Destek Sistemleri Açısından Karşılaştırılması. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi).
- Ergün, O. (2016). Ergenlerde Duygusal Zeka Özellikleri ile Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi).
- Erkan, S. (2013). Aile ve Aile Eğitimi İle İlgili Temel Kavramlar, Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları (Ed. Z. F. Temel), (2. Baskı). Ankara:Anı Yayıncılık.
- Erözkan, A. (2004). Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(4),155-175.
- Ertürk Kara, H. G. (2014). Aile Kuramları, Anne Baba Eğitimi (Ed. T. Güler Yıldız). (3. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Erzen, E. (2016). Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 01-21.
- Estevez, A. Jauregui, P. & Lopez Gonzalez, H. (2019). Attachment and behavioral addictions in adolescents: The mediating and moderating role of coping strategies. *Scand J Psychol*. 60(4), 348-360. doi: 10.1111/sjop.12547.
- Fearnley, R. (2010). Death of a Parent and the Children's Experience: Don't Ignore the Elephant in the Room. *Journal of Interprofessional Care*, 24, 450-459.
- Fergus, S. & Zimmerman, M. A. (2005). Adolescent resilience: A framework for understanding healthy development in the face of risk. *Annu. Rev. Public Health*, 26, 399-419.
- Fishman, J. (2012). Psychological Resilience, Perceived Stress, And Stress Reaction. W.Ü. TheDegree Of Doctor Of Philosoph, United States, (Academic Officer: Ph D E Riedel).

- Fraley, R. C &Heffernan, E. M. (2013). Attachment and parental divorce: a test of the diffusion and sensitive period hypotheses. *Pers Soc Psychol Bull.* 39(9), 1199-213. doi: 10.1177/0146167213491503.
- Fraser, M. W. , Richman, J. M. ve Galinsky, M. J. (1999). Risk, protection and resilience: toward a conceptual framework for social work practice. *Social Work Research*, 23, 129-208.
- Frederickson, B. L. , Tugade, M. M. , Waugh, C. E. ve Larkin, G. R. (2003). What Good Are Positive Emotions in Crises? A Prospective Study of Resilience and Emotions Following the Terrorist Attacks on the United States on September 11th, 2001. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(2), 365-376.
- Gamzeli, A. Ve Kahraman, S. (2018). Yetişkinlerde Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Belirtilerinin Psikolojik Sağlamlığa Etkisi. III. Uluslararası Al-Farabi Sosyal Bilimler Kongresi. 882-892. Tam metin: <http://www.farabicongress.org/>. <http://www.iksadkongre.org/>.
- Gander M. J. , Gardiner HW. (2004). Çocuk ve Ergen Gelişimi. (Çev. B. Onur). (5. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Garnezy, N. , Masten, A. S. ve Tellegen, A. (1984). The study of stress and competence in children. A building block for developmental psychopathology. *Child Development*, 55, 97-111.
- Garnezy, N. (1993). Children in poverty: Re-silience despite risk. *Psychiatry*, 56, 127-136.
- Gezer, Z. Ü. (2001). Ergenlerin Bağlanma Stilleri ve Aile Yapıları Arasındaki İlişki. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi).
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113-128.
- Glassford, K. (2015). Relationships among resilience, social interest and burnout for employees of a residential treatment facility. (Unpublished doctoral dissertation, Adler University).
- Gooden W.E. , Leung C. & Hindman D. (2000). Adult attachment and psychotherapy. *Journal of Psychology and Christianity*, 19(3), 275- 282.

- Gökçe, B. (1991a). Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme. Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç, (Derleyen: Beylü Dikeçliçil, Ahmet Çiğdem). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Gökçen, G. (2015). Madde kullanan ve kullanmayan üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. (Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi).
- Göker, E. (2017). Anne Babası Boşanmış ve Tam Aileye Sahip 15-18 Yaş Dönemi Ergenlerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Karşılaştırılması. (Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi).
- Göktepe, G. (2015). Liseli Ergenlerde Bağlanma Stilleri, Kendilik Algısı ve Kişilerarası İlişkilerin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi).
- Graber, R. , Turner, R. & Madill, A. (2016). Best friends and better coping: Facilitating psychological resilience through boys' and girls' closest friendships. *Br J Psychol.* 107(2), 338-58. doi: 10.1111/bjop.12135.
- Greeff, A. P. ve Ritman, I. N. (2005). Individual characteristics associated with resilience in single-parent families. *Psychological Reports*, 96(1), 36-42.
- Greene, R. (2002). Human behavior theory: A resilience orientation. (Ed: R. Greene) *Resiliency: An integrated approach to practice, policy, and research*. Washington, DC: NASW Press.
- Guo, X. (2019). Coping as a Mediator Between Parental Attachment and Resilience: An Examination of Differential Effects Between Chinese Adolescents From Single Parent Families Versus Those From Intact Families. *Psychol Rep.* 122(2), 506-524. doi: 10.1177/0033294118765418.
- Güler Yıldız, T. (2014). Ailenin Tanımı, Tarihsel Gelişimi ve Aile Çeşitleri, Anne Baba Eğitimi. (Ed. T. Güler Yıldız), (3. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Günaydın, B. ve Yöndem Z. D. (2007). Ergenlerin Akran Bağlılığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(7), 141-153.
- Gündaş, A. (2013). Lise Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Kurgusu ve Bağlanma Stilleri (Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi).
- Gündaş, A. & Koçak, R. (2015). Lise Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Kurgusu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 795-802.

- Günel, E. E. (2020). Ergenlerde Yılmazlığın Akran İlişkisi ve Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi).
- Güney, E. Ve Yalçın, S. B. (2020). Ebeveynleri Boşanmış ve Boşanmamış Ergenlerin Yılmazlık Düzeyleri ile Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri. *Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2(2), 217-229. Doi: 10.51119/ereegf.2020.7.
- Güngör, B. Ş. (2020). Tek Ebeveynle ve İki Ebeveynle Yaşayan Ergenlerin Öznel İyi Oluşuna Göre Okulda Öznel İyi Oluş ve Arkadaşa Bağlanma Düzeylerinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi).
- Güngör, E. (1998). Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Gürkan, U. (2006). Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeylerine Etkisi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi).
- Gürsu, O. (2012). Ergenlerde Psikolojik Sağlığın Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(1), 110-130.
- Haliloğlu, S. (2008). Ortaöğretim 9. sınıf Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri, Bağlanma Biçimleri ve İşlevsel Olmayan Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Malatya İli Örneği) (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi).
- Hamarta, E. (2004). Bağlanma Teorisi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 53-66.
- Hamzaçebi, N. (2016). Bağlanma Stillерinin Yas Sürecine Etkileri. (Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi).
- Hand, M. (2003). Psychological Resilience. The Influence Of Positive And Negative LifeEvents Upon Optimism, Hope, And Perceived Focus Of Control. W.Ü. Doctor Of Philosophy, United States, (Approved: Phd PE Pemovich).
- Hannah, T. E. and Morrissey, C. (1987). Correlates of Psychological Hardiness in Canadian Adolescents. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(4), 339-344.
- Harris, T. , Bifulco, A. (1991). Loss of parent in childhood, attachment style and deprivation in adulthood, in attachment across the life cycle, Eds: Parkers CM, Steveson-Hinde J, Marris P, London, Routledge.
- Hazan, C. & Shaver, P. R. (1987). Conceptualizing Romantic Love As An Attachment Process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- Hazan, C. & Shaver, P. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(3), 511-524.

- Himelein, M.J. ve McElrath, J.A. (1996). Resilient child sexual abuse survivors: Cognitive coping and illusion. *Child Abuse ve Neglect*, 20, 747–758.
- Hsieh, M.O. ve Shek, D.T.L. (2008). Personal and family correlates of resilience among adolescents living in single-parent households in Taiwan, *Journal of Divorce & Remarriage*, 49 (3/4), 330-348.
- Hubbard, J. , Realmuto, G. M. , Northwood, A. K. , ve Masten, A. S. (1995). Comorbidity of psychiatric diagnoses with post traumatic stress disorder in survivors of childhood trauma. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 34, 1167-1173.
- Hughes, R. (1996). The Effects of Divorce on Children”, [http:// www. Hec.ohio- state. edu/famlife/divorce/index.htm](http://www.Hec.ohio-state.edu/famlife/divorce/index.htm). (11 Temmuz 2021 tarihinde ziyaret edildi).
- Idrees, M. U. N. , Zahra, S. M. & Naeem, F. (2021). Perceived parenting styles and primary attachment styles of single and children living with both parents. *J Pak Med Assoc.* 71(6):1540-1544. doi: 10.47391/JPMA.626.
- Isabella, RA. (1993). Origins of attachment: maternal interactive behavior across the first year. *Child Dev*, 64, 605-621.
- Işinsu Halat, M. (2009). Yatırım kuramı bağlamında evli çiftlerde uyum, nedensel ve sorumluluk yüklemeleri ile yalnızlık arasındaki bağlantılar. (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi).
- Jenkins, J.K. (2016). The Relationship Between Resilience, Attachment, and Emotional Coping Styles. (Master thesis, Old Dominion University).
- Kabasakal, Z. , Arslan, G. (2014). Ergenlikte görülen anti-sosyal davranışlar, psikolojik sağlamlık ve aile sorunları arasındaki ilişki. *ACED*, 3(2), 76-90.
- Kaçmaz, Ö.N. (2020). Boşanmış aileye sahip bireylerde bağlanma stillerinin ilişki doyumu ve reddedilme duyarlılığı ile ilişkisi. (Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi).
- Kandaz, H. (2018). Depresyon, Benlik Saygısı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi).
- Kapçı, E. G. & Küçüker, S. (2006). Ana babaya bağlanma ölçeği: Türk üniversite öğrencilerinde psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(4), 286-295.
- Karabulut, N. , Balcı, A. (2017). Okul Yöneticilerinin Yılmazlık Düzeyi ve Denetim Odağı ile İlişkisi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 196-214.

- Kararırmak, Ö. (2007). Deprem Yaşamış Bireylerde Psikolojik Sağlamlığa Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi: Bir Model Test Etme Çalışması. (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi).
- Karakaya, Ş. (2018). Boşanmanın Çocukların Benlik Saygısı ve Sosyal Sorun Çözme Becerilerine Etkisi: Denizli Örneğinde Karşılaştırmalı Bir Çalışma (Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi).
- Karakuş, S. (2003). Anne Babası Boşanmış ve Boşanmamış Çocukların Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi ve Okul Başarısına Yansımaları (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi).
- Karakuş, Ö. (2012). Ergenlerde bağlanma stilleri ve yalnızlık arasındaki ilişki. *Toplum ve Sosyal hizmet*, 23 (2).
- Karasar, N. (1995). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler. Anı Yayıncılık.
- Kaya Balşık, N. (2019). lise öğrencilerinin ebeveynle bağlanma stilleri, empati düzeyleri ve saldırgan davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi).
- Kaya, G. (2013). Parçalanmış aileye sahip çocukların sosyal beceri düzeylerinin çok boyutlu olarak incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi)
- Keler, H. (2008). Lise öğrencilerinin transaksiyonel analiz ego durumları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi).
- Kerns, K. A. (2008). Attachment in Middle Childhood. J. Cassidy ve P. R. Shaver, (Ed.), *Handbook of Attachment Theory, Research, and Clinical Applications* (2. Baskı) içinde (366-382). New York: The Guildford Press.
- Kesebir, S. , Kavlızoğlu, Ö. S. & Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar- Current Approaches in Psychiatry*, 3(2), 321-342.
- Kesmez, E. (2017). Cinsiyet Faktörünün, Bağlanma Stillerine ve Yalnızlığa Etkisinin Meta-Analizi. (Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi).
- Ketterman, G. (1998). Anne Babaların En Çok Sorduğu Soruların Cevapları (Çev: H. Gürel), Hyb Yayıncılık, Ankara.
- Kır, Ö. (2021). Ortaokul Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Bağlanma Stilleri ve Duygu Düzenleme Becerileri Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi).

- Kırımoğlu, H. , Çokluk, G. F. & Yıldırım, Y. (2012). Türk antrenörlerinin yılmazlık düzeylerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (39), 115-127.
- Kırımoğlu, H. , Yıldırım, Y. & Temiz, A. (2010). İlk ve ortaöğretim okullarında görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yılmazlık düzeylerinin incelenmesi (Hatay ili örneği). *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 4 (1), 88-97.
- Killgore, W. Taylor, E. , Cloonan, S. & Dailey, N. (2020). Psychological resilience during the COVID-19 lockdown. *Psychiatry Res.* 291, 113216. doi: 10.1016/j.psychres.2020.113216.
- Kim, H. S. (2011). Consequences of Parental Divorce for Child Development. *American Sociological Review*, 76 (3), 487-511.
- Koç Yıldırım, P. (2015). Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 42, 277-297.
- Kotan, T. Ş. (2016). Boşanmış ve Boşanmamış Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığının Bağlanma Stilleriyle İlişkisinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi).
- Koyuncu, Ş. G. (2017). Erken Çocukluk Döneminde Bipolar Bozukluğu Olan Ebeveyne Sahip Bireylerdeki Bağlanma İlişkileri İle Erken Çocukluk Döneminde Bipolar Bozukluğu Olmayan Ebeveyne Sahip Bireylerdeki Bağlanma İlişkilerinin Karşılaştırılması. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi).
- Köylü, M. (2004). Ölüm Olayının Çocuklar Üzerine Etkisi Ve “Ölüm Eğitimi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(17), 95- 120.
- Kroger, J. (1996). Identity in Adolescence: The Balance Between Self and Other. London: Routledge Publisher.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). Ergenlik Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kumpfer, K. L. (1999). *Factors and Processes Contributing to Resilience: The Resilience Framework*. In M. D. Glantz, J. L. Johnson (Eds.), Resilience and Development: Positive Life Adaptation, 179-224. New York: Kluwe Academic/Plenum Publisher.
- Kurilova, J. (2013). Exploration of resilience in relation to mindfulness, self-compassion, and attachment styles (Master Thesis, University of Calgary).

- Kurt Ulucan, T. (2013). Ebeveynleri boşanmış ergenlerin yılmazlık, benlik saygısı, başa çıkma ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi: Yılmazlığın aracı rolü. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi).
- Kuyucu, Y. (1999). Anne babaları boşanmış ve birlikte yaşayan lise öğrencilerinin uyum sorunlarının karşılaştırılması üzerine bir inceleme (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi).
- Küçük, E. & Düşmez, İ. (2015). Adolesanlarda sağlık algısı, psikolojik dayanıklılık ve ilişkili faktörler. 18. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Bildirileri 1 içinde (558-559).
- Lamiser Atik, E. (2013). Liseli ergenlerde bağlanma stilleri ve psikolojik sağlıklı düzeyleri arasındaki ilişkide öz-yansıtma ve içgörünün rolü. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi).
- Li, M. , Xu, J. , He, Y. ve Wu, Z. (2012). The analysis of the resilience of adults one year after the 2008 Wenchuan earthquake. *Journal of Community Psychology*, 40(7), 860-870.
- Liang, Z. , Delvecchio, E. , Cheng, Y. & Mazzeschi, C. (2021). Parent and Child's Negative Emotions During COVID-19: The Moderating Role of Parental Attachment Style. *Front Psychol.* 12:567483. doi: 10.3389/fpsyg.2021.567483.
- Liebenberg, L. , Ungar, M. ve LeBlanc, J. C. (2013). The CYRM-12: A brief measure of resilience. *Canadian Journal of Public Health*, 104(2), 131-135.
- Lopez, F. G. , Melendez, M. C. , Sauer, E. M. , Berger, E. & Wyssmann, J. (1998). Internal working models, self-reported problems, and help-seeking attitudes among college students. *Journal of Counseling Psychology*, 45(1), 79-83.
- Luthar, S. S. , Cicchetti, D. ve Becker, B. (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child Development*, 71(3), 543–562.
- Luthar, S. ve Cicchetti, D. (2000). The construct of resilience: Implications for interventions and social policies. *Development and Psychopathology*, 12, 857-885.
- Magno, C. , Parinas, N. Ve Mamauag, M. (2008). The influence of self-mastery on building a model of resiliency. *Philippine Journal of Counseling Psychology*, 10 (1), 1-22.
- Mahon, N. E. , Yarcheski, A. & Yarcheski, T. J. (2003). Anger, anxiety, and Depression in early adolescents from intact and divorced families. *Journal of Pediatric Nursing*, 18(4), 267-273.

- Major, B. , Richards, C. , Cooper, M. L. , Cozarelli, C. ve Zubek, J. (1998). Personal resilience, cognitive appraisals, and coping: An Integrative model of adjustment to abortion. *Journal of personality and So-cial Psychology*, 74 (3), 735-752.
- Mark, S. (2008). The relationship between hardiness, attachment style, and well-being among college undergraduates. (Unpublished Doctora"s Thesis. Roosevelt University).
- Markiewicz, D. , Lawford, H. , Doyle, A.B. & Haggart, N. (2006). Developmental differences in adolescents' and young adults' use of mothers, fathers best friends, and romantic partners to fulfill attachment needs. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 127-140.
- Marshall, Gordon (2009). Sosyoloji Sözlüğü. (Çeviren: Osman Akinbay, Derya Kömürçü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Masten, A.S. (1986). Humor and competence in school-aged children. *Child Development*, 57, 461-473.
- Masten, A. S. (1994). Resilience in individual development: Successful adaptation despite risk and adversity. (Ed: M.C. Wang ve E.W. Gordon).*Educational resilience in inner-city America: Challenges and prospects*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Masten, A. S. (2011). Resilience in children threatened by extreme adversity: Frameworks for research, practice, and translational synergy. *Development and Psychopathology*, 23(2), 493-506.
- Masten, A. S. ve Coastworth, J. D. (1998). The Development of Competence In Favorable and Unfavorable Environments: Lessons From Research on Successful Children. *American Psychologist*, 53(2), 205-220.
- Masten, A. S. , Desjardins, CD. , McCormick, CM. , Kuo, SI. , Long JD. (2010). The significance of childhood competence and problems for adult success in work: A developmental cascade analysis. *Development and Psychopathology*, 22(03), 679-694.
- Masten, A. S. ve Gewirtz, A. H. (2006). *Resilience in Development: The Importance of Early Childhood Development*. RE In: Tremblay R. G., Barr R. D. V. Peters, editors. Encyclopedia on Early Childhood Development. Web: <http://www.excellenceearlychildhood.ca/documents/Masten-GewirtzANGxp.pdf>.2008.

- Masten, A. S. , Obradovic J. (2008). Disaster preparation and recovery: Lessons from research on resilience in human development. *Ecology and Society*, 13(1), 9-25.
- Masten , A.S. ve Powell, J. L. (2003). A resi-lience framework for research, policy, and practice. In S. S. Luthar (Ed.), *Resilience and vulnerabilities: Adap-tation in the context of childhood adversities*. (1-25), New York: Cambridge University Press.
- Masten, A. S. ve Reed, M. J. (2002). Resilience in development. (Ed: C. R. Snyder ve S. J. Lopez) *The handbook of positive psychology*. Oxford University Press.
- Memiş, T. (2019). Ebeveynleri Boşanmış ve ebeveynlerinden Birini Kaybetmiş Çocuklarda Depresyon ve Davranışsal Sorunlar. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi).
- Meyers, S. R. (2007). The relationship between parental divorce and adult romantic attachment: Considering factors of parenting style and psychological hardiness. (Unpublished Doctora"s Thesis. Pace University).
- Monaco, E. , Konstanze Schoeps & Montoya-Castilla, I. (2019). Attachment Styles and Well-Being in Adolescents: How Does Emotional Development Affect This Relationship? *Int J Environ Res Public Health*. 16(14):2554. doi: 10.3390/ijerph16142554.
- Moran, P.B. ve Eckenrode, J. (1992). Protec-tive personality characteristics among adolescent vic-tims of maltreatment. *Child Abuse and Neglect*, 16, 743–754.
- Morsünbül, Ü. (2005). Ergenlikte kimlik statülerinin bağlanma stilleri, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından incelenmesi. (Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi).
- Murphy, L. B. (1987). Further reflections on resilience. (Ed: E. J. Anthony ve B. J. Cohler) *The Invulnerable Child*. New York: The Guilford Press.
- Nazlı, S. (2003). Aile Danışmanlığı (2.Baskı), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Neria, Y. , Guttman, S. , Koenen, K. , Levinovsky, L. , Zakin, G. and R, Dekel. (2001). Do Attachment and Hardiness Relate to Each Other and to Mental Health in Real Life Stress? *Journal of Social and Personal Relationship*, 18(6), 844-859.
- Nickerson, AB. ve Nagle, RJ. (2005). Geç Çocukluk ve Erken Ergenlik Döneminde Ebeveyn ve Akran Bağlanma. *Erken Ergenlik Dergisi*, 25 (2), 223–249. <https://doi.org/10.1177/0272431604274174>.
- Noppe, I. C. , Noppe, L. D. (1997). Evolving Meanings of Death During Early, Middle and Later Adolescence, *Death Studies*, 21 (3), 253-275.
- Onur, N. (2006). Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi Marmara Üniversitesi).

- Oktan, V. (2008). Üniversite sınavına hazırlanan ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi).
- Oktay, E. (1998). Korunmaya Muhtaç 13-15 Yaş Grubu Ergenler İle Ailesi Yanında Düzenli Kalan 13-15 Yaş Grubu Ergenlerin Psikolojik Belirtilerinin Karşılaştırılması (Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi).
- Ozankaya, Özer (1994). Toplum Bilim. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Önder, A. , Gülay, H. (2008). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin psikolojik sağlamlığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 192-197.
- Öngider, N. (2013). Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 5(2), 140-161.
- Özabacı, N. & Erken, Z. (2014). Aile Danışmanlığı Kuram ve Uygulamalara Genel Bir Bakış, Ankara: Pegem Akademi.
- Özağı, A. (2007). Depresyon Düzeyi Yüksek Parçalanmış Aile Çocuklarıyla Yapılan Eğitsel Grup Oyunlarının Depresyon Düzeylerine Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi).
- Özcan, B. (2005). Anne-babaları boşanmış ve anne-babaları birlikte olan lise öğrencilerinin yılmazlık özellikleri ve koruyucu faktörler açısından karşılaştırılması. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi).
- Özer, E. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin duygusal zeka ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi).
- Özgüven, İ. E. (1992). Hacettepe Kişilik Envanteri El Kitabı. Ankara: Odak Ofset Matbaacılık.
- Özgüven, İ. E. (2000). Evlilik ve Aile Terapisi. Ankara: Pdrem Yayınları
- Özgüven, İ. E. (2001). Ailede İletişim ve Yaşam. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Özkardeş, O. G. (2006). Baba ve çocuk. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Öztürk, S. (2006). Anne-Babası Boşanmış 9-13 Yaşlarındaki Çocuklar ile Aynı Yaş Grubundaki Anne-Babası Boşanmamış Çocukların Benlik Saygısı ve Kaygı Düzeyleri İlişkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi).

- Pascuzzo, K. , Cyr, C. & Moss, E. (2013). Longitudinal association between adolescent attachment, adult romantic attachment, and emotion regulation strategies. *Attach Hum Dev.* 15(1):83-103. doi: 10.1080/14616734.2013.745713.
- Patterson, G. R. (1998). Continuities—A search for causal mechanisms: Comment on the special section. *Developmental Psychology*, 34(6), 1263–1268. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.34.6.1263>
- Penick, N.I ve Jepsen, D.A. (1992). Family functioning and adolescent career development. *The Career Development Quarterly*, 40, 208–222.
- Pietromonaco, P. R. & Barnett, L. F. (2000). Internal working models: What do we really know about the self in relation to others? *Review of General Psychology*, 4, 155-175.
- Potard, C. Combes, C. & F Labrell. (2020). Suicidal Ideation among French Adolescents: Separation Anxiety and Attachment according to Sex. *J Genet Psychol.* 181(6), 470-488. doi: 10.1080/00221325.2020.1822773.
- Pryor, J. ve Rodgers, B. (2011). Değişen ailelerde çocuklar: Ebeveyn ayrılığı sonrası yaşam. (Çev: İ. E. Köksaldı). İstanbul: Doruk Yayınları.
- Rabkin, J. G. , Remien, R. , Katoff, L. ve Williams, J.B.W. (1993). Resilience in adversity among long-term survivors of AIDS. *Hospital and Community Psychiatry*, 44(2), 162-167.
- Rasmussen, D. P. , Storebø, J. O. , Løkkeholt, T. , Voss, L. G. , Goetz, Y. S. , Bojesen, AB. , Simonsen, E. & Bilenberg, N. (2019). Attachment as a Core Feature of Resilience: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Psychol Rep.* 122(4), 1259-1296. doi: 10.1177/0033294118785577.
- Rew, L. , Taylor-Seehafer, M. , Thomas, N. Y. ve Yockey, R. D. (2001). Correlates of resilience in homeless adolescents. *Journal of Nursing Scholarship*, 33(1), 33-40.
- Richardson, S. and McCabe, M. P. (2001). Parental Divorce During Adolescence and Adjustment in Early Adulthood. *Adolescence*, 36(143), 467-489.
- Rijt-Plooij, HHC. , Plooij, FX. (1993). Distinct periods of mother infant conflict in normal development: sources of progress and germs of pathology. *J Psychol Psychiatry*, 34, (2), 229-245.
- Robertson, J. (2008). Spirituality among public school principals and its relationship to job satisfaction and resiliency. (Unpublished doctoral dissertation, Union University).

- Rutter, M. (1985). Resilience in the face of adversity: Protective factors and resistance to psychiatric disorder. *British Journal of Psychiatry*, 147, 589-611.
- Rutter, M. (1987). Psychological resilience and protective mechanisms. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57, 316-331.
- Rutter, M. (1989). Pathways from childhood to adult life. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 30, 25-51.
- Rutter, M. (1990). Psychosocial resilience and protective mechanisms. In J. E. Rolf, A.S. Masten, D. Cicchetti, K. Nuechterlein ve S. Weintraub) *Risk and protective factors in the development of psychopathology*. New York: Cambridge University Press.
- Rutter, M. (1999). Resilience concepts and findings: Implications for family therapy. *Journal of Family Therapy*, 21, 119-144.
- Sable, P. (2008). What is adult attachment? *Clinical Social Work Journal*, 36, 21- 30.
- Sağlam, H. (2012). Lösemi Tanısıyla İzlenen 15-18 Yaş Grubu Adölesanların Psikolojik Sağlık Düzeylerinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi).
- Saka, A. (2017). Farklı Aile Yapısına Sahip Ergenlerin Özyeterlilik ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi).
- Saka, A. , Ceylan, Ş. (2018). Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Aile Yapılarına Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 1(5), 68-86.
- Santrock, J. W. (2017). Ergenlik (Adolescence)(Çev: DM Siyez). Ankara: Nobel Yayınları.
- Saran, N. (1991). *Aile Hayatı ve Toplum, Aile Yazıları 3*, (Der. B. Dikeçligil-A.Çiğdem). Ankara: Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Sardoğan, M. E. , Karahan, T. F. , Dicle, A. & Menteş, Ö. (2007). Ebeveyne bağlanma düzeyine ve anne-babanın boşanma/birliktelik durumuna göre çocuklarda evlilik çatışmasını algılama biçimleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 12-27.
- Saymaz, İ. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İlişkileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi).

- Schafer, L. , Howell, K. , Schwartz, L. Bottomley, J. & Crossnine, C. (2018). A concurrent examination of protective factors associated with resilience and posttraumatic growth following childhood victimization. *Child Abuse Negl.* 85, 17-27. doi: 10.1016/j.chiabu.2018.08.019.
- Serbin, L. , Karp, J. (2003). Intergenerational Studies of Parenting and the Transfer of Risk From Parent to Child. *Association For Psychological Science*, 12(4), <https://doi.org/10.1111/1467-8721.01249>.
- Sipahioğlu, Ö. (2008). Farklı risk gruplarındaki ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi).
- Siyez, D. M. (2010). Ergenlerde Problem Davranışlar: Okul Temelli Önleme Çalışmaları İle İlgili Uygulama Örnekleri. Pegem Akademi. (2. Baskı).
- Smetana, J. G. , Campione-Barr, N. & Metzger, A. (2006). Adolescent Behavior and society. 3rd ed. 79-88. New York: Random House.
- Smokowski, P. R. , Reynolds, A. J. ve Bezrucco, N. (2000). Resilience and Protective Factors in Adolescence: An Autobiographical Perspective From Disadvantaged Youth. *Journal of School Psychology*, 37(4), 425-448.
- Solmeyer, AR. , Killoren, SE. , McHale, SM. & Updegraff, KA. (2011). Coparenting around siblings' differential treatment in Mexican-origin families. *Journal of Family Psychology*, 25(2), 251-260.
- Soysal, A. Ş. (1999). Erken Doğan Bebeklerle Normal Doğan Bebeklerin Psikomotor ve Duygusal Gelişimlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bir Çalışma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi).
- Stanojevic, T. S. (2004). Adult attachment and prediction of close relationships. *Philosophy, Sociology and Psychology*, 3(1), 67-81.
- Steinberg, L. (2007). Asolesce (Çev: F. Çok). USA: McGraw Hill Companies. (Orijinal work published 1985).
- Sümer, N. ve Anafarta Şendağ, M. (2009). Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 86-101.
- Sümer, N. , ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Şahin, H. (2018). Ergenlerin Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri ve Hayat Amaçları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi).

- Şentürk, Ü. (2006). Parçalanmış aile çocuk ilişkisinin sebep olduğu sosyal problemler (Malatya Uygulaması) (Yayınlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi).
- Şentürk, Ü. (2008). Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler, *Aile ve Toplum Dergisi*, 4 (14), 7-31.
- Şentürk, Ü. (2012). Sosyolojik Açıdan Parçalanmış Aile ve Çocuk İlişkisi. İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- Şirvanlı Özen, D. (1998). Eşler Arası Çatışma ve Boşanmanın Farklı Yaş ve Cinsiyetteki Çocukların Davranış ve Uyum Problemleri ile Algıladıkları Sosyal Destek Üzerindeki Rolü. (Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi).
- Şirvanlı Özen, D. (1999). Eşler Arası Çatışma ve Boşanmanın Çocuklar Üzerindeki Etkileri 2:Sosyal Destek. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 6 (2), 83-88.
- Tahmasbipour, N. , Taheri, A. (2012). A surveu on the ralation between a social support and mental health in students shahid rajaee univeristy. *Procedia-Social and Behavial Sciences* 47, 5-9
- Tamar, M. (2005). Gençlikte Değişim ve Süreklilik. İzmir: Çelikkol Yayıncılık.
- Tanrikulu, T. , Sülükoğlu, K. & Meşeli, B. (2015). Ergen psikolojik dayanıklılığının ebeveyn boşanması açısından incelenmesi. *Psikolojik Danışma ve Eğitim Dergisi*, 1(2), 66-73.
- Taşkaya, R. (2019). Ergenlerin Bağlanma Stilleri Sorumluluk Duygu ve Davranışı ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi).
- Tatarer, Z. (2020). Çocuk ve Ergenler İçin Psikolojik Sağlık Programının Baba Kaybı Yaşamış Çocukların Psikolojik Sağlık Düzeyine Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi, İbn Haldun Üniversitesi).
- TDK. (2005). Türkçe Sözlük. Ankara: TDK Yayınları.
- Tebes, J. K. , Irish, J. T. , Vasquez, M. P. & Perkins, D. V. (2004). Cognitive transformation as a marker of resilience. *Substance Use and Misuse*, 39, 769-788.
- Terzi, Ş. (2006) . Kendini Toparlama Gücü Ölçeğinin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 26(3), 77-86.
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 26(3), 2-11.

- Tezcan, G. (2017). Ebeveynleri 18 yaşından önce boşanmış ve boşanmamış bireylerin kişilik örüntülerinin karşılaştırılması ve çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi. (Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi).
- The Heritage Illustrated Dictionary of the English Language. (International ed.). (1973). New York: American Heritage Publishing Co Inc.
- The Random House Dictionary of the English Language. (1967). New York: Random House.
- Thomas, A. ve Waddell D. (1990). Children and Divorce Scholl Psychology Review, by *Shoran W. Royal and Howard, M.Knoff University of South Florida Tapma, 19* (2), 253.
- Thompson, R. A. (2008). Early Attachment and Later Development Familiar Questions, New Answers. J. Cassidy ve P. R. Shaver, (Ed.), Handbook of Attachment Theory, Research, and Clinical Applications (2. Baskı içinde) (348-365). New York: The Guildford Press.
- Toksoy, Ş. E. (2005). Liseli ergenler Üzeirnde Ebeveyn Ölümünün Psikososyal Etkileri. (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi).
- Tolungüç, N. T. (2016). Boşanmanın 10-13 Yaş Grubundaki Çocukların Benlik Kavramlarına Etkilerinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi).
- Topbay, Y. (2016). Ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin algılanan sosyal destek ve aile işlevleri açısından incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi).
- Toprak, H. (2014). Ergenlerde mutluluk ve yaşam doyumunun yordayıcısı olarak psikolojik sağlamlık ve psikolojik ihtiyaç doyumu. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi)
- Trawick Smith, J. (2013). Ebeveynler, Aileler ve Çocuklar: Çok Kültürlü Bir BakışAçısı. Erken Çocukluk Döneminde Gelişim (Çok Kültürlü Bir Bakış Açısı), (Çev. Ed. B. Akman). Ankara: Nobel Yayın.
- Trawick Smith, J. (2013). Early Childhood Development. (5nd ed), (Çev. Ed. B. Akman). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tugade, M. M. ve Frederickson, B. L. (2004). Resilient individuals use positive emotions to bounce back from negative emotional experiences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(2), 320-333.

- Tuğral, R. (2020). Ergenlerde yalnızlık, psikolojik sağlamlık, algılanan sosyal destek ve sosyal görünüş kaygısı. (Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi).
- Turan Cebeci, S. C. (2009). Tam aileye ve tek ebeveyne sahip ailelerden gelen 7-12 yaşları arasındaki çocukların bağlanma stilleri ve kaygı durumları arasındaki ilişki. (Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi).
- Turgut, Ö. (2015). Ergenlerin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Önemli Yaşam Olayları, Algılanan Sosyal Destek ve Okul Bağlılığı Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi)
- Tümlü, G. Ü. (2012). Psikolojik dayanıklılık düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin temas engellerinin incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi).
- Tümlü G. Ü. ve Receptoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 205-213. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/14859>.
- Türkön, H. (2019). Ergenlerde (14-18) bağlanma stilleri ile gelecek beklentisi ve öz-denetim düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi: Kayseri örneği. (Yüksek Lisans tezi, Çağ Üniversitesi).
- Uğur, E. (2020). Farklı Sosyal Çevrede Yaşayan Ergen Gruplarının Bağlanma, Psikolojik Sağlamlık ve Duygu Düzenlemesi Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi).
- Ulutürk, S. (2019). 11-18 Yaş Arası Boşanmış Aile Çocuklarının Ebeveyn Yabancılaştırma Sendromu ve Davranış Sorunlarının Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi).
- Ünlü, F. (2015). Ebeveyni Boşanmış Bireylerde Benlik Saygısı, Yalnızlık ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi).
- Ünüvar, A. (2012). Gerçeklik kuramına dayalı psiko-eğitim programının lise öğrencilerinin denetim odağı ve yılmazlık düzeyi üzerindeki etkisinin incelenmesi. (Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi)
- Varan, A. (1997). Ergenlik Dönemiyle İlgili Bazı Temel Tartışmalar. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, 2, 313-324.
- Vergili, M. (2018). Üniversite öğrencilerinde bağlanma biçimleri ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi).

- Vulliez Coady, L. , Vidal, C. , Vivot, A. , Monnin, J. , Nezelof, S. & Bifulco, A. (2013). Anxiety and hospitalization in adolescence: relations to attachment style and parental support. *Psychiatr Danub*, 25, 135-
- Walczak, Y. ve Burns, S. (2004). Boşanma ve Çocuk Üzerine Etkileri. (Çev: Prof. Dr. İ. Ersevimi), İstanbul: Özgür Yayınları.
- Wasden, S. T. (2014). A correlational study on transformational leadership and resilience in higher education leadership.(Unpublished doctoral dissertation, University of Idaho).
- Waters, E. , Merrick, S. , Treboux, D. , Crowell, J. & Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: A twenty-year longitudinal study. *Child Development*, 71, 684-689.
- Waters, E. , Crowell, J. , Elliott, M. , Corcoran, D. & Treboux, D. (2002). Bowlby's secure base theory and the social/personality psychology of attachment styles: work(s) in progress. *Attachment & Human Development*, 4(2), 230-242.
- Webster's New Twentieth Century Dictionary of the English Language (2nd ed.). (1958). USA: Simon & Schuster.
- Werner, E. E. (1989). High-risk children in young adulthood: A longitudinal study from birth to 32 years. *American Journal of Orthopsychiatry*. 59, 72-81.
- Werner, E. (1996). How kids become resilient: Observations and cautions. *Resiliency in Action*, 1(1), 18-28.
- Werner, E. ve Smith, R. (1982). Vulnerable but invincible: A longitudinal study of resilient children and youth. Adams, Bannister, and Cox, New York.
- Weyburne, D. (2000). Ben şimdi ne olacağım? (Çev. H. Koşar), İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Windle, M. (1999). Critical conceptual and measurement issues in the study of resilience. (Ed: Glantz, M. D. ve Johnson, J. L.) *Resilience and development: Positive life adaptations*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Wolf, A. (1998). Boşanmanız Şart mıydı?, (Çev. E. Aksoy). Ankara: Sistem Yayıncılık. 25-28.
- Yaşar, M. (2013). Özel Durumlarda Aile Çalışmaları, Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları (Ed. Z. F. Temel), (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Yavaş, H. (2021). Ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı davranışları ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlık ve benlik saygısının aracı rolü. (Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi).
- Yavuzer, H. (2005). Çocuğu tanımak ve anlamak. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcı Çelebi, G. (2017). Ergenlerde Sosyal Kaygı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25 (5), 1729- 1736.
- Yıldırım, N. (2004). Türkiye’de Boşanma ve Sebepleri, *bilig winter*, 28, 59-81
- Yıldız, C. (2008). Üniversite öğrencilerinin geçmişte yaşadıkları ayrılık kaygısı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi)
- Yılmaz, M. (2019). Ergenlerde Risk Alma Davranışının Bağlanma Stilleri ve Sosyal Problem Çözme Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi)
- Yılmaz Irmak, T. (2011). Fiziksel istismara uğrayan ergenlerde dayanıklılığın incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 12(2), 1–21.
- Yörükoğlu, A. (2004). Çocuk Ruh Sağlığı İstanbul: Özgür Yayınları. (27. Baskı).
- Zeanah, CH. , Benoit, D. , Barton, M. ve ark. (1993). Representations of attachment in mothers and their one year old infants. *J Am Acad Child Adolescent Psychiatry*, 32 (2), 278-286.
- Zeanah, CH. , Boris, NW. & Larriey, JA. (1997). Infant development and developmantal risk: a review of the past 10 years. *J Am Acad Child Adolescent Psychiatry*, 36(2), 165-178.

EKLER

EK A. Etik Kurul Onay Belgesi

T.C.	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	Esra ÇETİNKAYA
ÖĞRENCİ NO	201910113
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	Psikoloji
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	Tez aşaması
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AIT DÖNEMLIK KAYDININ YAPILIP YAPILMADIĞI	2021 / 2022. - <u>GÜZ</u> / BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEMEDİM / <u>YENİLEDİM</u>
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	PARÇALANMIŞ VE TAM AİLEYE SAHİP ERGENLERİN BAĞLANMA STİLLERİNİN VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARININ BAZI DEĞİŞKENLERLE İNCELENMESİ
TEZİN AMACI	Bu çalışmanın amacı: Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin bağlanma stillerinin ve psikolojik sağlamlıklarının bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir.

YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	Ankara İli Mamak İlçesine bağlı Resmi Devlet Okullarında eğitime devam eden lise öğrencilerine uygulama yapılacaktır. Uygulamanın içerisinde kişisel bilgiler formu, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği bulunmaktadır. Bir de çalışmaya gönüllü katıldıklarını belirten bilgilendirilmiş onam formu kullanılacaktır.
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AIT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇELERİN UYGULANACAĞI	Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, ... V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AIT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) Çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği (1) Sayfa 2) Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği (1) Sayfa 3) Kişisel bilgiler formu (1) Sayfa 4) Bilgilendirilmiş onam formu (1) Sayfa

TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Bu araştırmanın temel amacı parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin bağlanma stillerinin ve psikolojik sağlımlıklarının bazı değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemektir. Diğer bir deyişle parçalanmış ve tam aileye sahip olmanın ergenlerin bağlanma stillerine ve psikolojik sağlımlıklarına etkisinin olup olmadığı incelenecektir. Ayrıca ergenlerin bağlanma stillerinin ve psikolojik sağlımlıklarının; cinsiyet, parçalanma yaşı, anne babanın birliktelik durumu, ayrı olunan ebeveynle ne sıklıkta görüşüldüğü gibi değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığı da incelenecektir. Araştırma, Ankara sınırları içerisinde öğrenim gören lise öğrencilerinden oluşacaktır. Örnekleme yöntemi olarak ise ulaşılabileni örnekleme veya amaçlı örnekleme kullanılacaktır. Veri toplama aracı olarak Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği, Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlımlık Ölçeği(ÇGPSÖ-12) ve araştırmacı tarafından hazırlanacak Kişisel Bilgiler Formu kullanılacaktır. Araştırma problemlerinde yer alan bütün araştırma sorularına iki yönlü varyans analizi kullanılarak cevap aranacaktır. Bu çerçevede öncelikle toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarılacak, veri ön izleme süreçleri ve sayıltı kontrolleri gerçekleştirilecek ve ardından analiz işlemleri uygulanacaktır. Bağımsız değişkenler arasında fark çıkması durumunda ise Post Hoc testler uygulanarak hangi gruplar arasında fark çıktığı belirlenecektir. Söz konusu işlemler SPSS 21,0 paket programı üzerinden yürütülecektir.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	Milli Eğitim
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AIT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	Ankara İli Mamak İlçesine bağlı Resmi Devlet Okullarında eğitimine devam eden Lise kademesindeki öğrenciler

ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: Esra ÇETİNKAYA		ÖĞRENCİNİN İMZASI: Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır				
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU						
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.						
2. Anılan konu Psikoloji. faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI			
Adı - Soyadı:Zülal ERKAN	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: Şükrü UĞUZ	Adı - Soyadı:Murat KOÇ			
Unvanı: Doç.. Dr....	Unvanı:	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı:Prof. Dr.			
İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır	İmzası:	İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır	İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır			
... / / 20.... / / 20.... / / 20..... / / 20...			
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şahnaz ŞAHİNKARAKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası : Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır	İmzası : Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır	İmzası Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır.
.... / / 20.... / ... / 20....	... / / 20.....	.. / / 20.....	... / / 20.....	... / / 20.....	... / / 20.....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE	☒	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, / / 20..... - / / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi taraflarımızca uygundur.				
OY ÇOKLUĞU İLE	☐					
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

Ek B. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Tarih:02/11/2021

**ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ETİK KURULU**

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmamanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda "PARÇALANMIŞ VE TAM AİLEYE SAHİP ERGENLERİN BAĞLANMA STİLLERİNİN VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE FARKLIYIP FARKLIYANMADIĞINI" başlıklı araştırma "Esra ÇETİNKAYA" tarafından gönüllü katılımcılarla yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşlerinizi için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya **katılmama hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan **çıkabilirsiniz**. Bu formu onaylamamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.**

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı: Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin bağlanma stillerinin ve psikolojik sağlımlıklarının bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir.

Araştırmanın Nedeni: Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin bağlanma stillerinin ve psikolojik sağlımlıklarının bazı değişkenler açısından incelemektir.

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: Ankara İli Mamak İlçesine Bağlı Resmi Devlet Okulları, Lise Kademesi.

Çalışmaya Katılım Onayı:

Araştırmanın amacını, nedenini, yürütüleceği yer ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Araştırma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yanlış ve östeli olarak tarafıma sunuldu. Bu araştırmaya ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (İslik İmzası ile^{*})**

Adı-Soyadı:
İmzası^{***}:

Araştırmacının
Adı-Soyadı: Esra ÇETİNKAYA

Ek C. Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİLER FORMU

1)Cinsiyetiniz? Kadın() Erkek ()

2)Yaşınız?.....

3)Anne veya babanız hayatta mı?

Anne veya baba vefat etti ise:

Anne vefat etti () Baba vefat etti () Her ikisi de vefat etti ()

Anne ve/veya babanız kaç yaşında vefat etti?.....

4)Anne babanızın birliktelik durumu:

Birlikte() Ayrı() ise

Anne-babanızın ayrı yaşama şekli:

() Boşanmış. Boşandı iseler;

Anne-babanız boşandıysa kaç yaşınızda boşandılar?.....

() Boşanmamış; boşanmadıkları halde ayrı yaşıyorlarsa;

Boşanmamış anne ve babanızın ayrı yaşama nedeni

Geçimsizlik () İş Nedeniyle () Diğer ()

Anne-babanız ayrı yaşıyorlarsa kaç yaşınızdayken ayrı yaşamaya başladılar?.....

5)Kiminle yaşıyorsunuz?

Ailemle () Annemle () Babamla () Büyükannem/büyükbabamla ()

Akrabalarımın biriyle ()

EK D. Ergenlerde Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği

ÜÇ BOYUTLU BAĞLANMA STİLLERİ ÖLÇEĞİ		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Karşımdaki insanlar benim kadar değerli değiller.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Birisiyle çok fazla samimi olduğumda sorun çıkabileceğinden kaygılanıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Karar alırken kimseyi önemsemem.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Sorunu olan birisini gördüğümde kendimi onun yerine koyabiliyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Başkalarının benim kadar değerli olduklarını düşünmüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
6	İnsanlardan ne kadar uzak durursam o kadar az üzülürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
7	Ebeveynimle (anne, baba veya benim bakımı üstlenen bir başkası) iyi anlaşıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
8	İnsanlardan uzak duruyorum çünkü bana acı çekebilirler.	☐	☐	☐	☐	☐
9	Bir sorun varsa bunun kaynağı genelde karşımdakilerin sorunlu olmasıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
10	Kendimi mutlu bir insan olarak tanımlıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
11	Duygusal ilişki yaşadığım kişinin beni gerçekten sevmediğini düşünerek kaygılanıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
12	Yalnızca kendime değer veririm.	☐	☐	☐	☐	☐
13	Başkalarının üzüntülerini anlayabiliyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
14	Duygusal ilişkilerden uzak duruyorum çünkü terk edilmek istemiyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
15	İnsanların görüşleri benim için önemsizdir.	☐	☐	☐	☐	☐
16	Ebeveynlerime (anne, baba veya benim bakımı üstlenen bir başkası) genelde kırıcı sözler söylemem.	☐	☐	☐	☐	☐
17	İnsanlardan ne kadar uzak durursam o kadar mutlu olurum.	☐	☐	☐	☐	☐
18	Başkaları çok da umurumda değildir.	☐	☐	☐	☐	☐

Ölçekte ters madde bulunmamaktadır.

Güvenli Bağlanma Stili : 4, 7, 10, 13, 16
 Kaçınan Bağlanma Stili : 1, 3, 5, 9, 12, 15, 18
 Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili : 2, 6, 8, 11, 14, 17

Ek E. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği(ÇGPSÖ-12)

PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK ÖLÇEĞİ		Hiç tanımlamıyor	1	2	3	4	5
1	Hayatımda saygı duyabileceğim insanlar var	1	2	3	4	5	5
2	Eğitim almak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	5
3	Ailem benim hakkında birçok şeyi bilir.	1	2	3	4	5	5
4	Başladığım faaliyetleri/işleri bitirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5	5
5	Bir şeyler istediğim şekilde gitmediğinde, diğer insanlara ve kendime zarar vermeden bu durumu çözebilirim.	1	2	3	4	5	5
6	Yardıma ihtiyacım olursa, nereden yardım alabileceğimi bilirim.	1	2	3	4	5	5
7	Kendimi okuluma ait hissediyorum.	1	2	3	4	5	5
8	Ailem zor zamanlarımda yanımdadır.	1	2	3	4	5	5
9	Arkadaşlarım zor zamanlarımda yanımdadır.	1	2	3	4	5	5
10	Yaşadığım toplumda bana adil bir şekilde davranılır.	1	2	3	4	5	5
11	Hayatımda gelecekte kullanacağım yeteneklerimi geliştireceğim fırsatlara sahibim.	1	2	3	4	5	5
12	Ailemin aile geleneklerini ve kültürünü seviyorum.	1	2	3	4	5	5

Ek F. Ölçek İzinleri (Ölçeklerin Telif Hakkı Sahiplerinden İzinler Alınmıştır.)

Dr. Evren Erzen Ergenlerde Üç Boyutlu Bağlanma Envanteri

Gönderen: Esra çetinkaya

Merhaba Evren Hocam, Çağ üniversitesi psikoloji yüksek lisans öğrencisiyim. Tez aşamasındayım ve tezimde ergenlerde üç boyutlu bağlanma envanterini kullanmak için onayınızı rica ediyorum. Saygılarımla.

Tarih: 30 Haziran 2021, Çarşamba

1 Tem 2021 Per 08:36 tarihinde Dr. Evren ERZEN şunu yazdı:

Esra Hanım merhabalar

Ölçeği çalışmanızda kullanmanızdan memnuniyet duyarım. Ölçekle ilgili psikometrik özellikler makalede yer alıyor. Ölçek maddeleri ise makalenin sonunda bulunuyor. Ayrıca yardımcı olabileceğim bir konu olursa bana ulaşabilirsiniz.

Çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

İyi çalışmalar

Dr. Evren ERZEN

Prof. Dr. Gökmen Arslan Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği

esra çetinkaya

Tarih: 24 Haziran 2022, Çarşamba

Alıcı: garslan

Merhaba Gökmen Hocam,

Mersin Çağ Üniversitesi psikoloji bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Sizin Türk kültürüne uyarlama çalışmasını yaptığımız "Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği" ni tez çalışmamda kullanmak için onayınızı rica ediyorum. Saygılarımla.

25 Haziran 2021

Alıcı: ben

Merhaba,

Ölçeklere kişisel web adresimden erişebilirsiniz.

Ek G. Çağ Üniversitesi Tez Anket İzin İstek Yazısı

İmzalı aslı enstitüde bulunmaktadır.

 T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
ÇAĞ UNIVERSITY

Sayı : 23867972/ **47** 12.11.2021
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kararı Alınması Hk.

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazınız.

İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Lisansüstü Programlarda halen tez aşamasında kayıtlı olan **Esra Çetinkaya, Ayşe Duman** isimli öğrencilerimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Doç. Dr. Murat KOÇ **14**
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Dr. Öğr. Üyesi **Sudek SAĞTAŞ**
Sos. Bil. Enst. Md. Yard.

Eki: 2 Adet öğrenciye ait tez evrakları listesi.

Ek H. Çağ Üniversitesi Tez Anket İzin Onay Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2100008681
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

02.12.2021

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi : a) 24.11.2021 tarih ve 23867972/65 sayılı yazımız.
b) 24.11.2021 tarih ve 23867972/66 sayılı yazımız.
c) 16.11.2021 tarih ve 23867972/57 sayılı yazımız.
ç) 26.10.2021 tarih ve E-23867972-050.01.04-2100008866-44 sayılı yazımız.
d) 25.10.2021 tarih ve E-23867972-050.01.04-2100008827-45 sayılı yazımız.
e) 28.10.2021 tarih ve E-23867972-050.01.04-2100008956-46 sayılı yazımız.
f) 12.11.2021 tarih ve 23867972/48 sayılı yazımız.
g) 12.11.2021 tarih ve 23867972/47 sayılı yazımız.
ğ) 26.11.2021 tarih ve 23867972/76 sayılı yazımız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen Can Toraman, Meltem Bulut Korkmaz, Duygu Üvey, İlayda Boru, Yasemin Ertürk, Fatma Kayıklık, İlmittin Taşdemir, Yakup Başak, Polen Boyacı, Bahar Aksoy Gögüs, Hilal İçen, Esra Çetinkaya, Ayşe Duman ve Merih Özbayrak isimli öğrencilerimizin tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör

Ek I. Çağ Üniversitesi Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Tez Anket İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-044-2100009761
Konu : Esra ÇETİNKAYA'nın Tez Anket
İzni Hk.

03.12.2021

DAĞITIM YERLERİNE

Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında kayıtlı Esra ÇETİNKAYA isimli öğrencimiz, **“Parçalanmış Ve Tam Aileye Sahip Ergenlerin Bağlanma Stillerinin Ve Psikolojik Sağlamlıklarının Bazı Değişkenlerle İncelenmesi”** konulu tez çalışmasını Çukurova Üniversitesi öğretim üyesi **Doç. Dr. Zülal ERKAN** danışmanlığında halen yürütmektedir. Adı geçen öğrenci tez çalışmasında Ankara İli Mamak İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı liselerde halen eğitim görmekte olan öğrencileri kapsam üzere kopyası Ek’lerde sunulan anket uygulamasını yapmayı planlamaktadır. Üniversitemiz Etik Kurulunda yer alan üyelerin onayları alınmış olup, gerekli iznin verilmesi hususunu bilgilerinize sunarım.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör

Ek : Tez Anket İzin Onay Dosyası.

Ek J. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Tez Anket İzin Onay Yazısı

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-39418916
Konu : Araştırma izni

20.12.2021

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi: a) 03.12.2021 tarihli ve 9761 sayılı yazımız.
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 nolu Genelgesi.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Esra ÇETİNKAYA'nın "**Parçalanmış ve Tam Aileye Sahip Ergenlerin Bağlanma Stillerinin ve Psikolojik Sağlıklarının Bazı Değişkenlerle İncelenmesi**" konulu tezi kapsamında merkez ilçelere bağlı liselerde uygulanacak olan veri toplama araçları ilgi (b) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Harun FATSA
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Ek:
Uygulama araçları (3 sayfa)
Dağıtım:
Gereği:
Çağ Üniversitesi
Bilgi:
9 Merkez İlçe MEM